

**Labar Jigan γεν Isa al-Masi γεν
Luk
Kupm μετn taar taadjeki
doobm γεν dooy Labar Jigan
γεν Isa al-Masi γεν Luk**

Luk kɛn raanɔ Labar Jigan ese se, naanɔ 60 debm kɛn raanɔ kitapm γεν Naabm jee kaanɔ naabm Isage se kici. Maakɔ kitap kɛn deet deet kɛn naanɔ raanɔno se, naanɔ raanɔ mɛdɔn Teopil ki ɔ ute doobm Teopil se naanɔ taad jeege tun jee al-Masige tun Yaudge eyo ɔ naade taad taar Grɛk. Naanɔ taad taakden μετn taar nakgen naade jeel ɔk μετɔn eyo ute king Yaudge. Bin 60 jeegeen Yaudge ey gɔtɔ 6aa se paac se 'jeele Isa se naanɔ 60 Mɛl Kaajde. Maakɔ raanɔnɔ ki se, nakɔ kɛn naanɔ ɔnɔnɔ jiga cir paac se, μετn taar kɛn Isa dooy jeege ute kingɔna naanɔ ɔ: Raa ɔlo goonɔnɔ Isa al-Masi se taa kaajɔnɔ jeegeen kɛn tookɔnɔ taarɔna. Jee kɛn jeege aalde maak ki ey se, Isa ɔkden ɔnɔnɔ aan gɔɔ: jee kusinge, gaan sɛɛmge, jee daayge, jee kɔɔnge ɔ mɛrtge. Jee al-Masigen Luk raanɔden taar ara ese se, jee mɛtinge jee maalge. Taa naanɔ se 60 naanɔ raanɔde μετn taarge dena kɛn Isa taad taa maala, aan gɔɔ μετn taar kɛn j'ɔnɔnɔnɔ maakɔ kon 12.16-21 ɔ kon 16. Taa naanɔ se 60, Luk taad jee al-Masige tu ɔ maalde se k'tɛdn naabm Raa ɔ k'noognɔ jeege. Maakɔ kitapɔnɔ ki se Luk taad ɔ: Isa se naanɔ 60 Mɛlɛ.

*Mεtn Taar Jigan gεn Isa *al-Masi kεn Luk raanjo
(Mk 1.1; NJKN 1.1-3)*

¹ Teopil, jeege dεna raanjoa μεtn taar nakgen deel daanjege tu se. ² Jeegeen baado taadjeki μεtn taar nakgen deel ese se εε naade se bo jee saadgen μεtn-jiki aako ute kaamde, borse naade se bo kεn tedga jee lee wook taar *Raa se. ³ Taa naan se bo, Jaamus, gotn nakη se jaay uuno metin sum se, maam m'tuuro metin tak tak jaay bo maakin taalumi εε m'je m'aisin raan te doobina. ⁴ Bin bo do nakge tun k'taadio metin se, naai jeele keεe bo taar met ki.

*Kodn Raa baado taad taar koojn Jan-Batist

⁵ Kaad kεn *Erod ingo gaar taa naan Jude se, gaaba kalan, *debm tedn serke Raa ki k'danin Zakari. Naan se μεtn jee Abiage εε mendin se rona Elizabet; naan kic metjil gεn *Aarunge. ⁶ Naaden di se paac jee beε naan Raa ki, naade ing do *Ko Taar kεn Raa εdo *Musa ki εε nakgen kεn Raa εε k'ted se, naade paac tedin te doobina. ⁷ Gan naade se ok gaange eyo, taa mendin Elizabet se mendkarta εε naade di se εε paac goolga.

⁸ Bii kalan se, aan kaabm Zakari ki ute jeenge gεn baa tedn *serke maakη *Bee Raa ki. ⁹ Aan goε jee tedn serkgen naan Raage tu kεn lee ted do dakin se, kεn kaadin jaay aanga num, naade beεε εod deb kalan te salatia gεn baa kend beε Meljege tu Raa ki εε taa 'baa tεocn nakη oot nijim naanin ki. ¹⁰ Kaad kεn jaay Zakari end maakη Bee Raa ki gεn tεocn nakη oot nijim se, jee den se ing naatn eem keem Raa. ¹¹ Gotn se, kodn Meljege Raa teec naan Zakari ki εε naan daar do ji daam ki gotn kεn k'lee k'tεocn

nakɲ oot nijim se. ¹² Kɛn Zakari jaay aakiɲ se, niriɲ teece ɔɔ beere ɔkiɲa. ¹³ Gaɲ kɔɔn Raa deekiɲ ɔɔ: «Ɔɲte 'beere Zakari! Taa Raa se naaɲ booyiga keemi. Mɛndi Elizabet se utu ai koojɲ goon gaaba ɔɔ naai aɲ kɔɔnd ron Jan. ¹⁴ Goon se ai tɛɔɔ naai maaki ute raapm dɛn aak eyo ɔɔ bii koojiɲ ki se, jeege dɛna maakɔɔ utu 'raapm kici. ¹⁵ Taa naaɲ se utu 'tɛɔɔ debm magala naan Mɛljege tu. Tɔtn koojɲ biɲ ute tɔtn te ɔɔrɔmiɲ se, naaɲ 'kaay eyo. Num kɛn naaɲ utu maakɲ koɲ ki sum ɔɔ, Raa utu aɲ doociɲ te *Nirl Salal. ¹⁶ Naaɲ an tɔɔɔn ɔɔa ute gaan *Israelge dɛna naan Mɛɔɔ Raa ki. ¹⁷ Ɔɔ naaɲ utu 'lee naan Raa ki ute tɔɔɔɲ *Eli ɔɔ ute Nirl Raa kɛn ɔɔɔyo doɲ ki se, taa naaɲ 'tɛɔɔn bubge ute gaange se 'kɔkɲ taasa ute naapa, ɔɔ jeege kɛn baate tookɲ taar Raa se ɛ, naaɲ adɛn tɛrl maakɔɔ 'tɛɔɔn jee kɛn tɛɔɔ nakge ute doobiɲa. Bin jaay ɔɔ, naaɲ 'tɛɔɔn jeege se 'daap roɔɔ gɛn booy Mɛɔɔ.»

¹⁸ Zakari deek kɔɔn Raa ki ɔɔ: «Naaɲ se maam m'aɲ m'jeeliɲ m'ɔɔ dɔɔ? Taa maam ɛ m'gɔɔlga ɔɔ mɛndum kic ɛ gɔɔlga gɔɔɔ.» ¹⁹ Gɔtn se kɔɔn Raa tɛrliɲ ɔɔ: «Maam ɔɔ m'Gabriel kɛn m'daar naan Raa ki gɛn tɛɔɔn naabiɲa. Naaɲ ɔɔ ɔɔlumo taa m'taadi te naai ɔɔ m'ai taadi labar jigan ese se. ²⁰ 'Booyo! Aan gɔɔ naai uun te taarum ey se, naan ki se, naai 'booyo, naɔɔ 'kɔɲ taadi taar eyo bini, taar maam taadi se 'kaan doobiɲ ki.»

²¹ Kaad kɛn se jee dɛn se ing aak kaamiɲa ɔɔ nakɲ se deel doɔɔ kɛn Zakari ɛnd maakɲ Bee Raa ki jaay teeco yɔkɔɔ ey se. ²² Kɛn naaɲ teeco sum se, naaɲ ɔɲ taadi taar eyo. Naaɲ kɛn se, jee dɛn se saap jeelga ɔɔ Zakari aakoga ne dɔɔm maakɲ Bee Raa ki. Kɛn

naan jaay teeco se, naan taad te jina, on taadga ute taarin ey sum. ²³ Ken bii tedn naabin jaay aas se, Zakari ok terl baa been ki.

²⁴ Ken nakgen se jaay deel se, mendin Elizabet ted mendkaama. Ken Elizabet jaay uun maaka sum se, maakn laap ken mii se, naan oy ron maak ki oo taad te maakin oo: ²⁵ «Kese bo bee ken Melum tedum maam ki oo sokonum se, naan oddumsinga naatn naan jeege tu.»

**Kodn Raa taad metn taar koojn Isa
(Mt 1.18-23)*

²⁶ Ken Elizabet jaay uun maaka oo ok laapa mee se, ter Raa olo kodin Gabriel daala taa naan Galile ki, maakn geer ken k'danin Nazaret, ²⁷ goon mend ki. Oo goon mend se jeel te gaab eyo. Naan se ron Mari, gaabm keesin se ron Yusup oo Yusup se, naan metjil *Daud. ²⁸ *Kodn Raa end onin been ki oo deekin oo: «Tosse Mari, naai se on maaki raapm sakan. Taa Meljege Raa se naan tediga bee oo naan utu te naai.» ²⁹ Ken Mari jaay booy taar ese se, taar se deel dona oo naan taad te maakin oo: «Kese bo tedn toosn oo dio bini?» ³⁰ Kodn Raa terlin oo: «Mari, onte gen beere, taa naai se onga bee naan Raa ki! ³¹ 'Booyo. Naai utu 'tedn mendkaama utu 'koojn goon gaaba oo goon se an kond ron Isa. ³² Naan utu 'tedn magala naan Raa ki oo j'an danin Goon Raa Taaro. Meljege Raa utu an kedn gaar bugin Daud. ³³ Naan 'kohn gaara gen daayum do gaan *Israelge tu oo gaar naan se 'kon nan eyo.» ³⁴ Mari tond metn kodn Raa oo: «Nakn se tap bo 'tedn oo dio? Maam le m'jeel te gaab ey borta.» ³⁵ Kodn Raa terlin oo: «*Niri Salal utu afe booy doi ki, oo toogon Raa Taaro se utu

ai deebm ute Nirliṅ bat. Taa naan se 6o, goon naai an̄ kooj se 'tɛdn̄ goon *salal ɔ naan̄ se j'an̄ dan̄iṅ Goon Raa. ³⁶ 'Booyo: taasi Elizabet ken̄ m̄endkarta se kic 6o do gɔɔlin̄ ki se, tɛdga m̄endkaama ɔrse ɔkga laapa m̄εε. ³⁷ Bεε, ne d̄im jaay ɔn̄ Raa ki se, gɔɔ.» ³⁸ Gɔtn̄ se Mari deek ɔɔ: «Maam se m'ɔul gɛn̄ Raa. Maam m'tooko do taari ki. Ɔn̄ 'tɛdn̄ aan̄ gɔɔ ken̄ naai 'taadum ro ki se.»

Ɔɔ gɔtn̄ se kɔdn̄ Raa iin̄ ɔniṅa.

Mari ɔaa kaakṅ Elizabet
(1Sam 2.1-10; KKR 113)

³⁹ Naan̄ ken̄ se, Mari naar ook ɔaa maakṅ koge tun taa naan̄ Jude ki maakṅ gɛger ki kalan̄ bini. ⁴⁰ Naan̄ ɔaa ɛnd ɔee Zakari ki ɔɔ tɛd tɔɔse m̄endiṅ Elizabet ki. ⁴¹ Ken̄ Elizabet jaay booy tɛdn̄ tɔɔsn̄ Mari se, goon maakin̄ ki kic 6o baag tɔɔbm̄ roṅa ɔɔ *Nirl Salal se d̄ooc maakṅ koṅ Elizabet. ⁴² Gɔtn̄ se naan̄ ɔɔd ɔy makɔn̄ ɔɔ deek Mari ki ɔɔ:

«Maakṅ m̄endge tu se,
naai sum 6o ken̄ Raa tɛdiga bεε cir paac
ɔɔ goon ken̄ maaki ki se kic 6o, Raa tɛd̄iṅga bεεṅa!

⁴³ Maam ara 6o m'naṅa kaca jaay 6o
ko Mɛluma ɔaadɔ ɔaa gɔtum ki taa am kaak se!

⁴⁴ «'Booyo: ken̄ jaay maam booy tɛdn̄ tɔɔsn̄ naai sum se, goon maakum ki kic 6o maakin̄ ɔaa raapo ɔɔ baag tɔɔbm̄ maakum ki. ⁴⁵ Naai se 'maaki raapo taa naai 'tookga taar ken̄ Mɛljege taadi se, taa nakṅ naan̄ taadi se utu 'kaan̄ d̄oobiṅ ki.»

Mari tɔɔm Raa ute kaa

⁴⁶ Gɔtn̄ se Mari deek ɔɔ:
«Maam se *m'nook Mɛlum Raa ute maakum paac.

47 Maakum dooc te maak-raapo do Raa ki; naan se
MeI Kaajuma.

48 Maam m'bulin ken jeege aalum maak ey se,
naan saapga dom ki.

Deere, naan ki se, kengen j'utu j'adega tooj paac se,
utu am danum mend maak-raapo.

49 Taa Raa Sidburku se tedumga nakgen bee den
aak eyo

oo ro naan se, ro ken *salal.

50 Daayum naan ted beena do jeege tun beerin.

51 Raa se taadga toogina

oo jee ken magal rode se, naan wookdenga.

52 Gaaringen toogin k'jeel jeel gotde se,

naan tuurdege naatn maakn gaardege tu.

Num gan jee oop rode baat se, naan uundega rode
raan.

53 Jee bo toalde se, naan eddenga koso ute maraadde

oo jee maalge se le, naan tuurdega te jide sik.

54 Raa se naan dirig te gen tedn been jeenge tu eyo

«oo naan baadoga noogin jee tedn naabingen gaan
*Israelge.

55 Kese bo nakn ken naan taado bubjege tu

oo utu 'tedn *Abraam ki ute metjilin ki gen daayum
daayum se.»

56 Ter gotn se, Mari ting te Elizabet se baa baa
nakn laapa moto jaay, ok terl baa been ki.

Bii koojn Jan-Batist

57 Bii ken Elizabet an kooj jaay aan se, naan
ooj goon gaaba. 58 Ken jee do daambooginge ute
taasinge jaay booy bee ken Raa tedin se, naade ted
maak-raapo ute naana.

⁵⁹ Kɛn ooj jaay ɔk bii marta se, naade uun baano ute goono taa j'aŋ *kɔjŋ pɔndɔ. Gɔtn se jeege ɔ goono se j'aŋ danjɪn ute ro bubiŋ Zakari. ⁶⁰ Gɔtn se koŋa ɛɛp taariŋa ɔɔ taadden ɔɔ: «Bin eyo! Goono se j'aŋ danjɪn Jan.» ⁶¹ Naade tɛrlɪn ɔɔ: «Taa beese ki se nam roŋa bin se, bɛɛɛ, gɔtɔ.» ⁶² Ɔɔ naade tɔnd mɛtn bubɪŋa ute jide, taa n'aden taada goono se tap bo naan je j'aŋ danjɪn nanja? ⁶³ Bubiŋ taadden ute jiŋa ɔɔ k'baano ute kaaga paak paaka*. Naan raan ro ki ɔɔ: goono se roŋ Jan. Jeegen paacŋ ɪŋg gɔtn ese jaay aak nakŋ se tap bo ɔkden taad eyo. ⁶⁴ Gaŋ gɔtn se sum bo, Zakari, Raa ɛɛpiŋ taariŋa baag taadn taara ɔɔ naan tɔɔm Raa. ⁶⁵ Jee do daamboogdege jaay booy se, beere baa ɔkde ɔɔ jeegen ɪŋg maakŋ koge tun kɛn taa naan Jude ki paac se, naade lee ɔɔs maana do nakge tun deel se. ⁶⁶ Jeegen paacŋ booy mɛtn taar nakgen ese se, taar se naade ɔkiŋ maakde ki ɔɔ naade taad ute naapa ɔɔ: «Goon se tap bo 'tɛdn goon ɔɔ di?» Anum goon se, deere, Raa utu te naana.

Zakari tɔɔm Raa

⁶⁷ Gɔtn se, Zakari bubm Jan se, maakɪŋ dooc ute *Nirl Salal ɔɔ Nirl Salal se ɔlin taad ɔɔ:

⁶⁸ «K'tɔɔmki Mɛljege, naan bo Raa gen gaan *Israelge,

taa naan baadoga kaakŋ jeenge ɔɔ dugdenga dode.

⁶⁹ Maakŋ bee gen bulɪŋ Gaar *Daud se, naan ɛdjekiga Debm Kaajŋ tɔɔgo.

⁷⁰ Kɛse bo taar kɛn jeegen *salal kɛn taad taar teeco taar Raa ki taado do dɔkiŋ jeege tu se.

---

* **1:63** Kaagŋ paak paaka se nakŋ raan ro ki aan gɔɔ gen paakarmajige.

71 Naan̄ taadjekiga ɔɔ
naan̄ utu ajeki kɔɔdn̄ dojege maakɲ ji jee taamooy-
jege tu

ɔɔ ji jeege tun paacɲ jejeki eyo.

72 Taa naan̄ tɛdga bɛɛ do bubjege tu

ɔɔ naan̄ se saapga do *dɔɔk kɛn salal kɛn naan̄
dɔɔko ute naade se,

73 aan̄ gɔɔ kɛn naan̄ naamo taariɲa bubjege tu
*Abraam ki.

74 Kɛn naan̄ jaay ɔɔdjekiga dojege ji jee taamooy-
jege tu se,

naan̄ utu ajeki tɛdn̄ bɛɛ ɔɔ naajege j'an̄ki keem kic
ɓo j'an̄ki beer eyo,

75 ɔɔ daayum naan̄in̄ ki se j'aki tɛdn̄ jee salal,
j'aki kɔkɲ taariɲ ɔɔɲɔ ɔɔ j'aki tɛdn̄ nakge ute
dɔobina.

76 Anum, naai goonum se,

j'utu jaay dani debm kɛn taad taar teeco taar Raa
kɛn Taaro.

Taa naai se utu 'lee naan̄ Meli Raa ki taa an̄ daapm
dɔobina,

77 ɔɔ naai 'tɛdn̄ jeenge 'jeele, Raa se debm tɔɔl
*kusinde

ɔɔ naan̄ ɓo debm aden kɛdn̄ kaaja.

78 Taa Raa naajege se, naan̄ debm bɛɛ dɛn aak eyo.

Taa bɛɛ naan̄ se ɓo, naan̄ utu ajekiro kɔl gɔtn̄ wɔɔɔ
taa ajeki wɔɔɔ gɔtɔ aan̄ gɔɔ bɔɔɔ kaadn̄ utu ooko
kook se.

79 Naan̄ utu wɔɔɔ jeegen inḡ maakɲ gɔt kɛn ɔɔɔɔ

ɔɔ jee kɛn inḡ taa yo ki,

taa naan̄ ajeki tɔɔdn̄ te dɔobm kɛn j'an̄ki kɔɲ lapia.»

[Gɔtn̄ se Zakari taad nan̄ taariɲ bini†.]

---

† 1:79 Taargen ara se maakɲ Kitap ki eyo.

⁸⁰ Goono se teepe ɔɔ mɛtɛk ɓaa te naanina. Naan ɓaa ing do kɔɔf-ɓaar ki ɔɔ ting bini aan ɓii kɛn naan ɓaag tɛɔn naabin naan gaan *Israɛlge tu.

2

Kaadn koojn Isa

(Mt 1.18-25; Mis 5.1-2; Eza 7.14, 9.5)

¹ Kaad kɛn se, Gaar magal ing *Rɔm ki kɛn k'danin Sezar Ogust se, ɔlo ɔɔ jee taa naanin ki paac se j'aden 'ɓaa mɛɔɛ. ² Mɛɔn deet deet bin se ɓaag kaad kɛn Kirinius ɓo magal jee taa naan Siri ki. ³ Jeege paac, nanja nanja kic ɓo iin ɓaa maakn naanin ki taa j'an ɓaa mɛɔɛ. ⁴ Taa naan se ɓo Yusup iino maakn gɛgɛr kɛn Nazaret kɛn taa naan Galile ki, naan kic ook ɓaa maakn gɛgɛr kɛn Betleem kɛn taa naan Jude ki. Betleem se, gɔtn j'oojn Gaar *Daud. Kɛn ɔlin Yusup jaay ɓaa naane se, taa naan kic iino mɛtjil Daud ki ɔɔ teeco kaagn ɓee naan ki. ⁵ Naan ɓaa ute mɛnd kɛɛsin Mari mɛndkaama maakin magalga magala taa j'an ɓaa mɛɔɛ.

⁶ Kɛn naade aan Betleem ki se, kaad kɛn naade ting naane se ɓo, ɓii kɛn Mari an kooj se, aasa. ⁷ Gɔtn se Mari ooj goon paragin gaaba. Naan teelin ute kala ɔɔ uun aalin maakn kolay ki taa naade ɔɔ te gɔt eyo maakn ɓee toɔn mɛrtge tu se.

**Kɔɔn Raage ɓaado ɔɔ jee gaam baatge*

⁸ Maakn taa naan gɔtn ese se naatn cɛɛs ki cɛɛs ki se, jee gaam baatge ting lee gaam baatdege nɔɔr. ⁹ Gɔtn se sum ɓo kɔɔn Raa naar teec naande ki, ɔɔ Meljege *Raa tɛɔɔn gɔto wɔɔr kɛlɛɔ ɔɔ naade nirlde teece. ¹⁰ Num kɔɔn Raa se deekɔn ɔɔ: «ɔɔnten 'ɓeerki! 'Booyki: maam ɓaanseno ute Labar Jiga

ken utu 'raapm maakŋ jeege paac den bee eyo. ¹¹ Taa nɔɔr jaaki ara se, j'oojsega Debm Kaaja maakŋ geger gen Gaar *Daud ki. Naan bo *al-Masi ken Raa taado metn taariŋ do dakiŋa. Naan se bo, Meljege. ¹² Ken naase jaay baa aankiga se, naase aki kɔŋ goon k'taace se k'teelinga teel ute kala ɔ j'aalinga tood tood maakŋ kɔlay ki. Kese bo nakŋ ken naase anki kaakŋ jeel ro ki.» ¹³ Gɔt ken se sum bo kɔdn Raagen kuuy dɔɔɔ naar baado ɔŋ debde se ɔ baag tɔɔm Raa tele ute kaa ɔ:

14 «*K'nookki Raa ken iŋg raan maakŋ raa ki.

Naan bo debm ed tɔɔse jeege tun do naan ki ken naan jede.»

¹⁵ Ken kɔdn Raage jaay iin ɔnde ɔ ɔk terl baa maakŋ raa ki se, gɔtn se jee gaam baatge baag taadn ute naapa ɔ: «K'baaki borse Betleem ki j'aki baa kaakŋ nakŋ ken ted jaay Meljege taadjekiro metin se.» ¹⁶ Gɔtn se naade naar iin baa. Ken naade aan se ɔŋ Mari, Yusup ɔ goon k'taace tood tood maakŋ kɔlay ki. ¹⁷ Ken naade jaay aakiŋ se, naade baag kɔɔsn maaniŋ jeege tu taar ken kɔdn Raa taaddeno ro goon ki se. ¹⁸ ɔ jee paacŋ ken booy maan jee gaam baatge paac se, naade booy taar se ɔkden taad eyo. ¹⁹ Gaŋ Mari se, taargen deel paac se, naan ɔkiŋ maakiŋ ki tak ɔ ting saap do ki. ²⁰ Gɔtn se jee gaam baatge ɔk terl uun doobm baatdege. Ken naade baa baa se, nook Raa ɔ tɔɔmiŋ ute kaa taa nakgen naade aako ɔ booyo se, taa nakgen se paac, naade baa ɔniŋ te doobiŋa aan gɔɔ ken kɔdn Raa taaddeno se.

²¹ Ken goono k'j'oojin jaay ɔk bii marta se, kese bo bii ken j'ɔjin pɔndɔ. Goono se j'ɔndin ron Isa, ro se

60 kɛn kɔdn Raa taaddesin kaad kɛn koŋa utu aam te ey ɓɔrtɔ.

Isa j'uun k'baansin maakŋ *Bee Raa ki

²² Kɛn nakgen se jaay deel paac se, kaadŋ aas se naade ɓaado maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki end maakŋ Bee Raa ki gɛn tugŋ daapm rode. Naade tɛdŋ aan gɔɔ *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki taadno. Ɔɔ kaad kɛn se ɓo naade uun ɓaano ute goono ɓaado taadŋ naan Mɛljege tu Raa ki kici. ²³ Taa maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se k'raanga raan j'ɔɔ: *Gaan paragen gaabge paac se, j'ɛdŋ Mɛljege tu Raa ki.* * ²⁴ Taa naan se tɛr Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se taad ɔɔ gɛn tɛdn *ɛrke Raa ki se j'ano ɓaa ute: *dɛerge dio ey lɛ napar gaan dɛergen kuuy dio.*†

Simɛon tɔm Raa taa Isa

²⁵ Anum maakŋ Jeruzalem ki se, gaaba kalan ron Simɛon. Naan se debm daan ki ɔɔ ɔk doobm Raa ɔɔŋɔ. Naan inŋ aak kaam debm kɛn utu 'kaajŋ gaan *Israelge ɔɔ *Nirl Salal utu te naana. ²⁶ Nirl Salal taadŋnoga taada ɔɔ: «Naai se 'kooy eyo 'ting bini utu 'kaakŋ ute kaami *al-Masi kɛn Mɛljege Raa utu aŋo kɔl se jaayo.» ²⁷ Nirl Salal ɔl Simɛon iin ɓaa maakŋ *Bee Raa ki ɔɔ kaad kɛn se ɓo bubm Isa ute koŋa ɓaansino naan Raa ki gɛn tɛdn nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ɔɔ k'tɛd se. ²⁸ Gɔtn se Simɛon uun Isa jin ki ɔɔ tɔm Raa deek ɔɔ:

²⁹ «Bɔrse Mɛluma, taar naai 'taadum se aanga doobŋ ki,
ɔŋ ɓuli se 'kooy ɓaa ute lapia.

* **2:23** Aak Ekz 13.2. † **2:24** Aak Lb 12.8.

30 Taa kaamum se aakga Debm-kaajñ ken naai ðliño se.

31 Kεse ðo Debm-kaajñ ken naai ðlo jeege tu paac.

32 Naanñ ðo debm ken utu wðor gøto

ðo tεdñ jeegen Yaudge eyo 'jeel Raa

ðo ute ro naanñ se, gaan Israelge rode utu 'kookñ raan.»

33 Taar ken Simεon taad ro goon ki, jaay bubinñ ute konñ booy se, taar se tap ðo ækden taad eyo.

34 Gøtn se Simεon ðaðden ðooro ðo ðeek Mari konñ ki ðo: «'Jeele, ute goon ese se gaan Israelgen ðen mεtinge se, utu 'kiigi ðo jee mεtinge se utu 'kaaja. Taa naanñ ðo 'tεdñ debm ken jeege an jeel Raa, nabo jeegen mεtinge se 'took eyo. 35 Ute naanñ se maak-saapm naade se, Raa utu anñ 'tεdñ 'toodñ tal ðo naai, Mari konñ se, utu 'dabara aan gðo debm k'j'ðosinñ ute gørd-jεrle.»

*Ann øñ Isa maakñ *Bee Raa ki*

36 Gøtn se mεnd gðoðo kalan se, ronñ Ann. Naanñ se, goon Panuel, metjil gen Aserge. Naanñ se mεnd taad taar teeco taar Raa ki. Ute gaabinñ se, naade tinño ðaara cili sum. 37 Gøtn gaabinñ ooy sum se, naanñ ðop mεnd-daaye ðo kaad ken se naanñ ðaarinñ sik-marta-kaar-ðo naanñ lee maakñ Bee Raa ki daayum gen tεdñ naabm Raa. ðo nðorðo katara naanñ eem Raa ðo iinga num lee uun *siam. 38 Num kaad ken jaay k'ðaano ute goon Isa naan Raa ki se, naanñ baag tðom Raa ðo taad mεtn taar goon se jeege tun paacñ ken inñ aak kaak kaam debm ken utu 'kðodñ do jee ken Jeruzalem ki.

Yusupge æk tεrl ðaa Nazaret ki

³⁹ Ken naade jaay ted aas nakɲ ken *Ko Taar ken Meljege Raa edo *Musa ki jaay aas se, naade ok terl baa taa naanɲ Galile ki, maakɲ gegerde ken Nazaret ki. ⁴⁰ Goono se teep baa ute naaniɲa o naanɲ meteke o jeel-taara dena o daayum Raa se tedɲ beɲa.

Isa aas goon baara sik-kaar-dio

⁴¹ Aanga baara tak bo, ko Isa ute gaabiɲ se lee baado Jeruzalem ki gen tedn *laa Paak gen Yaudge. ⁴² Ken Isa jaay baariɲ aas sik-kaar-di se, naade ok baansiɲ Jeruzalem ki gen tedn Laaden ken naade lee ted se. ⁴³ Ken bii Laa Paak jaay nan sum se, naade ok terl baa Nazaret ki. Num goonde Isa se oɔp ing Jeruzalem ki, naɔo koɲ ute bubɲ se, goɲn goonde oɔp se, naade jeel te eyo. ⁴⁴ Gen koɲ te bubɲ ki num o kaadn naane, naanɲ utu baado ute jeedegen k'baado baa kalan se. Ken naade lee lek tec se jaay bo naade baa saap don ki o goɲn se, naade baagiɲ je goɲn jee jeeldege tu o goɲn taasdege tu. ⁴⁵ Ken naade jaay je bini ɲiɲ ey se, naade ok terl baan je Jeruzalem ki.

⁴⁶ Naade jen bii moto jaay bo baa ɲiɲ maakɲ *Bee Raa ki ing king daan jee jeel tokɲ metn Ko Taar Raage. Naanɲ ing booy booy taarde o do taardege tu se naanɲ tond metde. ⁴⁷ Jeegen paacɲ ing ud bi do taar ken naanɲ terlden se, naade booy jeeliɲ se deel dode o akden taad eyo. ⁴⁸ Ken konge jaay ɲiɲ se, naade aakiɲ se tap bo, akden taad eyo. O goɲn se koɲ deekiɲ o: «Goonuma, kese naai 'tedjen nakɲ-kooɔm di bini? 'Booyo, maam ute bubɲ se, nirlje teecga k'lee k'jei jea.» ⁴⁹ Num goɲn se Isa terlden o: «Naase 'jemki gen di? Naase 'jeelki ey la

ken maam m'baado tap bo gen maakŋ bee Bubum se?»⁵⁰ Gaŋ taar ken naaŋ taadden se, naade oŋ booy ok te metiŋ eyo. ⁵¹ Gətn se naaŋ iin booy baa ute naade Nazaret ki əo daayum naaŋ lee took taarde. Anum nakgen deel paacŋ ese se, koŋ se okiŋ maakiŋ ki.

⁵² Oo Isa se teepe əo jeel-taara baa te naaniŋa. Ken Raa aakiŋ se, təoliŋ əo təol jeege tu kici.

3

Jan-Batist daap doobm Meljege (Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.6-8,19-28)

¹ Kaad ken Tiber Sezar, Gaar magal inŋ *Rəm ki, jaay ok baara sik-kaar-mii maakŋ gaariŋ ki se əo naaŋ ken se Pons Pilat bo magal gen taa naaŋ Jude əo *Erod se gaar gen taa naaŋ Galile əo genaŋ Pilip se gaar gen taa naaŋ Iture ute taa naaŋ Trakonitis əo Lisaniyas se gaar gen taa naaŋ Abilen. ² Kaad ken se Annan ute Kayip bo *magal jee tedn serke Raage tu. Naaŋ ken se bo *Raa baado taad Jan goon Zakari ken inŋ do kəf-baar ki se. ³ Oo Jan se baa lee taa naaŋ ool magal ken Jordan ki se paac əo naaŋ taad jeege tu əo: «'Terlki maakse əo oŋ j'asen *batizi əo Raa asen təol *kusiŋsege. ⁴ Aan goə ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki raajo do dakiŋa maakŋ Kitapiŋ ki ken əo:

K'booy mind deba taad makəŋ do kəf-baar ki əo:

'Daapki doobm Meljege əo 'tediŋsiŋki jiga 'toodn tal.

⁵ *Gəagen daan koge tu se, k'tuurumde naata*

əo koge ute kəsge se k'təokde naatn.

Oo doobgen dug dug se k'tedde 'təojiŋ 'toodn tal

se naade saap-maakde ki ɔɔ: «Kese ɓo 'tɛdn *al-Masi ɛ daam?» ¹⁶ Jan tɛrlɛn naade ki paac ɔɔ: «Maam se, m'asen *batizn ute maane, num gan debm ken utu ɓaado metum ki se, naan magal ciruma. Maam se kɔl saan kic ɓo m'aas gen no tuutin eyo. Debm ese se ɓo utu asen *batizn ute Nirl Salal ɔɔ ute poodo. ¹⁷ Ute gert magalin se naan utu tuuy teenina ɔɔ ken naan jaay tuuy aasga num kaam teenin se, naan utu an tɔsn kɔmb maakɲ giijin ki, num tesin se, naan utu an kɔmb maakɲ pood ken ooy eyo.»

¹⁸ Do taarge tun naan taadden se tɛr Jan dejdenga ute taargen kuuy kic dena. Gɔtn ese se naan taadden Labar Jiga se jeege tu.

*Ɛrɔd ɔk Jan-Batist dangay ki

¹⁹ Num ken Gaar Ɛrɔd jaay ɔk Ɛrɔdiad mend genaana ɔɔ do ken se tɛr tɛdn nakgen kuuy kusin kici, gɔtn se Jan taadinsin tal. ²⁰ Naɓo do *kusin ken naan lee tɛd se, tɛr do ken se naan iij-ɔk ɔl Jan dangay ki daala.

*Batɛm gen Isa

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Jn 1.32-34)

²¹ Ken jeege paac jaay k'batizde aas se, Isa kic ɓo k'batizina. Ken naan eem keem Raa se, gɔtn se maakɲ raa ɔɔd wan. ²² Gɔtn se, *Nirl Salal se tec aan gɔɔ dɛɛɛ ɓaado ɓɔɔy do Isa ki. Gɔtn se k'booy mind deba taad maakɲ raa ki ɔɔ: «Naai se 'Goonuma. Maam ɓo m'bɛɛr m'ɔɔɔio ute maak-raapuma.»

Metjil gen Isa

²³ Kaad ken Isa baagn naabin se, naan ɔk ɓaara ɓaa ɓaa si-mɔtɔ. Jeege se saap ɔɔ naan goon Yusup,

Yusup se goon Eli, ²⁴ Eli se goon Matat,
 Matat se goon Lēbi, Lēbi se goon Mēlki,
 Mēlki se goon Yanay, Yanay se goon Yusup,
²⁵ Yusup se goon Matatias, Matatias se goon Aməs,
 Aməs se goon Naum, Naum se goon Ešli,
 Ešli se goon Nagay, ²⁶ Nagay se goon Maat,
 Maat se goon Matatias, Matatias se goon Semeyin,
 Semeyin se goon Yōsek, Yōsek se goon Yōda,
²⁷ Yōda se goon Yōanan, Yōanan se goon Rēsa,
 Rēsa se goon Zorobabel, Zorobabel se goon Salatiel,
 Salatiel se goon Neri, ²⁸ Neri se goon Mēlki,
 Mēlki se goon Addi, Addi se goon Kōsam,
 Kōsam se goon Elmadam, Elmadam se goon Er,
²⁹ Er se goon Jēzu, Jēzu se goon Eliēzer,
 Eliēzer se goon Yōrim, Yōrim se goon Matat,
 Matat se goon Lēbi, ³⁰ Lēbi se goon Simēon,
 Simēon se goon Juda, Juda se goon Yusup,
 Yusup se goon Yōnam, Yōnam se goon Eliakim,
³¹ Eliakim se goon Mēlea, Mēlea se goon Mēna,
 Mēna se goon Matata, Matata se goon Natan,
 Natan se goon *Daud, ³² Daud se goon Jēse,
 Jēse se goon Obed, Obed se goon Booz,
 Booz se goon Sala, Sala se goon Naason,
³³ Naason se goon Aminadab, Aminadab se goon
 Admin,
 Admin se goon Arni, Arni se goon Ežrōm,
 Ežrōm se goon Pērez, Pērez se goon Juda,
³⁴ Juda se goon *Yakub, Yakub se goon Isak,
 Isak se goon *Abraam, Abraam se goon Tera,
 Tera se goon Naor, ³⁵ Naor se goon Seruk,
 Seruk se goon Ragau, Ragau se goon Pēleg,
 Pēleg se goon Eber, Eber se goon Sala,

36 Sala se goon Kaynam, Kaynam se goon
 Arpakzad,
 Arpakzad se goon Σεμ, Σεμ se goon Noe,
 Noe se goon Λεμεκ, ³⁷ Λεμεκ se goon Matuzala,
 Matuzala se goon Ενωκ, Ενωκ se goon Υερεδ,
 Υερεδ se goon Μααλαεελ, Μααλαεελ se goon Kay-
 nam,
³⁸ Kaynam se goon Ενωσ, Ενωσ se goon Σετ,
 Σετ se goon Adum, Adum se goon Raa.

4

**Bubm sitange naam Isa
 (Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)*

¹ Γοτν se Isa δοοc te *Nirl Salal se, iino taa
 ool magal Jordan ki οο Nirl Salal se τοοδ ολιη do
 κοδ-βαar ki. ² Μαακη βιιγε tun si-σοο se, Bubm
 sitange βαado naamina. Νοορο katara se Isa οs te
 διm eyo οο ken βιιgen si-σοο jaay aas se, naan βο
 τολιη. ³ Γοτν ese se, Bubm sitange deekiη οο: «Κεν
 naai 'Goon *Raa deer num, 'taad ko ki se ai del
 nakη κοσο.» ⁴ Οο Isa terliη οο: «Taar se Kitap taadga
 taada οο: *Κεν ted debkilimi inj se κοσο kalιη ki sum
 eyo.**»

⁵ Τερ Bubm sitange τοοδ ολιη γοτν raan. Γοτν
 ese sum βο naan naar taadiη taa naan gaaringen
 do naan ki paac se. ⁶ Οο Bubm sitange deekiη οο:
 «Maam m'ai κεδn τοογο paac ute nakgen aak βεε ken
 do naan ki kaam jii, taa nakgen se j'εδfumsinga κεδ
 maam ki οο maam m'an κεδn deb ken maakum
 jeηa. ⁷ Οο ken naai jaay 'βαado ergga naanum ki
 οο 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisiη

---

* 4:4 Aak Dt 8.3.

kɛɗa.» ⁸ Isa ɛrlin̄ ɔɔ: «Taa Kitap taadga taad ɔɔ: *Mɛli Raa kalaŋ tak se ɓo naai 'kɛrgŋ naanin̄ ki ɔɔ an̄ 'tɛɗn naabin̄a.*†» ⁹ Ƴer Bubm sitange tɔɔɗ ɓaansin̄ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔɔ ɓaa uun ɔlin̄ do *Bee Raa ki raan lɛŋ lɛŋ ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon Raa ɗeer num, do ɓee ki ara se iin̄ aal naan̄ ki. ¹⁰ Taa Kitap se taadga taad ɔɔ:

Raa 'kund 'kulu kɔɗin̄ge tu ai ɓɔɓɔ

¹¹ ɔɔ *naade ai caapm kɔŋ jidege tu*

taa jɛige se 'kɔŋ rɔɔŋ ro ko kɛn gam eyo.‡»

¹² Isa ɛrlin̄ ɔɔ: «Kitap taadga taad ɔɔ: *Bɛɛ, naai se 'kɔŋ 'naam Mɛli Raa eyo.§»* ¹³ Kɛn Bubm sitange naamin̄ kaam ara kaam ara jaay aas se, naan̄ iin̄ ɔŋin̄a ɔɔ booy bini aan kaad kɛn Raa mala ɔndin̄ se jaayo.

Isa aan taa naan̄ Galile ɔɔ baag tɛɗn naabin̄a

¹⁴ Gɔtn se Isa dooc te tɔɔŋŋ *Nirl Salal, ɔk ɛrl ɓaa taa naan̄ Galile ki ɔɔ nookin̄ eem dɔɔɗ taa naan̄ gɔtn ese paac. ¹⁵ Naan̄ lee dooyɗɗe maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tus maak ki ɔɔ jeege paac tɔɔmin̄a.

Jee Nazaret ki baate Isa

¹⁶ Isa ɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Nazaret gɔtn naan̄ teepmno ro ki. Kɛn *ɓii sebit jaay aanga num, aan gɔɔ daayum naan̄ lee ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa dey se, naan̄ ɛnd maak ki ɔɔ ɓii kɛn se ɓo, naan̄ iin̄ ɗaara gɛn dooy Kitap naan̄ jeege tu. ¹⁷ Gɔtn se j'uun j'ɛɗin̄ Kitapm gɛn debm taad taar teeco taar Raa ki kɛn k'dan̄in̄ Ezayi. Naan̄ wɔrgin̄a, ɔɔ ɔŋ gɔtn kɛn k'raan̄in̄ j'ɔɔ:

† **4:8** Aak Dt 6.13-14. ‡ **4:11** Aak KKR 91.11-12. § **4:12** Aak Dt 6.16.

18 Nirl gɛn Mɛljege se, utu maakum ki, taa naan bɛɛr ɔɔɖumo gɛn taadn Labar Jiga se jee daayge tu.

Naan ɔlumɔ taa m'taadn bulge tu se j'utu j'aden kɔɔɖn dode

ɔɔ jee kaam-tɔɔkge se utu 'kaaka

ɔɔ jee ken j'ɔɔɖde yɛɛbde cɛrɛ se, j'utu j'aden kɔɔɖn dode,

19 ɔɔ maam m'baado se m'asen taadn baar ken Raa tɛɖn bɛɛɲ jeege tu kici.*

20 Ken naan jaay dooy Kitap aas se, naan teelina†, ɔɔ ɛɖɲ gaab ken tɛɖn naaba gɔtn ese se ɔɔ naan tɛrl ɲg gɔtn ki ɔɔ jee ɲg maakɲ bee ken gɔtn ese paac ɔndɲ kaama. 21 Gɔtn se naan baagden taada ɔɔ: «'Booyki, taar Kitapm ken naase 'booyɲki jaaki se, aanga doobɲ ki.»

22 Gɔtn se jeegen paacɲ ɲg booy taarɲ se taad taargen jiga roɲ ki ɔɔ taarɲ nijim ken naan taadden se, ɔkden taad eyo. Naade deek ɔɔ: «Kɛse tap ɓo goon Yusup ey la?» 23 Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Deere, kaan kaa taar ken jeege lee taad se utu amsɲki tɛɖn dom ki ken taad ɔɔ: «Ken naai jaay daptor num, aaj roi mala.» Bin se naase kic utu amki taadn ɔɔ: nakɲ naaje k'booy ken naai 'tɛdo maakɲ gɛgɛr ken Kaparnayum ki se, ɓɔrse naai 'tɛɖɲ maakɲ naanɲ ki ara kici.» 24 Tɛr naan taadden ɔɔ: «Deere, 'booyki m'asen taada: ɓii kalaɲ debm taad taar teeco taar Raa ki gam j'ɔkiɲ te ɔɔɲ maakɲ naanɲ ki eyo. 25 'Booyki bɛɛ m'asen taada: do dɔkiɲ do *ɛli ki se, *Israel ɔk mɛnd-daayge dɛna ɔɔ kaad ken se ɓaara mɔtɔ ute laapa mɛcɛ se, maane baate keede ɔɔ ɓo tɔɔl tɛɖ daama maakɲ naan ki.

* 4:19 Eza 61.1-2. † 4:20 Kitap do dɔkiɲ se k'teelɲ teele aan gɔɔ raaga.

26 Num ganj Eli se, Raa əlin te gətn mənd-daay kən gam kən maakn̄ taa naan̄ İsrəəl ki se eyo; num əlin̄ gətn mənd-daay kən inḡ maakn̄ gəgər kən k'dan̄in̄ Sarepta kən taa naan̄ Sidən̄ ki. 27 Do dəkin̄ do Elizə ki kən debm taad taar teeco taar Raa ki se kic ʒo, İsrəəlge se ək jee bikid̄ge dəna. Naʒo maakde ki paac se, deb kalan̄ kic ʒo Elizə ed̄in̄ te lapi eyo; num ganj ed̄ lapi ʒo gaab ki kalan̄ kən k'dan̄in̄ Naaman kən kədf̄ Siri.»

28 Kən jee maakn̄ ʒee kən Yaudge lee tusn̄ maak ki jaay booy taar kən naan̄ taad̄den se, naade maakde taarde don̄ ki pirin̄. 29 Aan gəo gəgər se lə do ko ki se, naade iin̄ iij-əkin̄ teecns̄in̄ naatn̄ ə ʒaans̄in̄ taa an̄ 'kətn̄ kəl̄ ziri ki. 30 Num gətn̄ se naan̄ iik uj jid̄e ki ə but aal daande ki se ə uun̄ doobin̄ ʒaa.

İsa taad̄ təəgin̄a

31 Gətn̄ se İsa bəəy ʒaa maakn̄ gəgər kən Kaparnayum kən taa naan̄ Galile ki. *Bii sebit jaay aan se, naan̄ ʒaa dooy jeege. 32 Jeegen booy taar kən naan̄ dooyde se əkden taad̄ eyo, taa naan̄ dooyden̄ ute təəgin̄ mala.

33 Jee inḡ maakn̄ *ʒee kən Yaudge lee tusn̄ maak ki gətn̄ ese se, gaaba kalan̄ se ək kəən̄ sitan. Kən naan̄ aak İsa se ədf̄ əy makəno ə: 34 «Waay! Naai İsan Nazaret. Naai tap ʒo naaje j'əy d̄i ute naai? Naai se 'ʒaad̄o gən̄ kutje! Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal kən Raa ʒo əlio.» 35 Ganj İsa aacin̄ kaama ə: «'Doa! 'Teec naatn̄ ro gaab kən se!» Gətn̄ se gaabm se ooc daan̄ jeege tu ə sitan se teec naatn̄ ron̄ ki ə tēd̄in̄ te dim̄ eyo. 36 Jee paacn̄ aak nakn̄ se, ʒeer əkde ə lee taad̄ ute naapa ə: «Kese taar ə d̄i

60 bini! Gaabm se ute tɔɔgin se, naan taad sitange tu ɔɔ naade teec aana.» ³⁷ Gɔtn se nookin eem dɔɔd taa naan gɔtn ese paac.

Isa ed lapia jee kɔɔnge tu

³⁸ Ken Isa jaay teeco maakɲ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan ɓaa ɓee Simon ki ɔɔ ɔɲ moomin mɛnda se ron ɔɲg kedɛk kedɛk. Gɔtn ese naade tɔnd mɛtn Isa ɔɔ n'saapm don ki. ³⁹ Isa ɓaado no don ki aac kaama kɔɔn ki ɔɔ ron ɔɲg kedɛk se tɛɛc urlu. Gɔtn ese sum ɓo mɛnda se naar iin daara ɔɔ baagden tɛdn kɔsɔ.

⁴⁰ Kaad ken jaay kaada ɓaa ɓaa kooco se, jeege dɛna ɓaano ute jee kɔɔnge napar napar gɔtn Isa ki ɔɔ nanɲa nanɲa kic ɓo naan ɔndin jin don ki, ɔɔ jee kɔɔngen se paac ɔɲ lapia. ⁴¹ Gɔtn ese kic sitange dɛna teec naatn ro jeege tu ɔɔ ken naade teec teec se tɔɔd tɔɔy makɔn ɔɔ: «Naai se, 'Goon Raa.» Gan Isa aacden kaama ɔɔ j'ɔnte taada, taa naade se jeelina naan ɓo *al-Masi.

Isa ɓaa taad Labar Jiga taa naan Jude ki

⁴² Tanɔɔrin-nɔɔrin se, Isa iin teec ɓaa do kɔd-ɓaar ki gɔtɔ kaam kalan. Gɔtn se jee dɛnge se iin taa jɛna ɔɔ ken naade jaay ɔɲin se, jee se je naan ade kɔnɔ eyo, num 'kɔɔpm king ute naade. ⁴³ Gan Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Bɛɛki se, m'ɓaa taadn Labar Jigan gen Gaar Raa se, maakɲ gɛgɛrge tun kuuy kici. Taa naan se ɓo Raa ɔlumo.»

⁴⁴ Isa lee taad taar Raa maakɲ *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki ken taa naan Jude ki se paac.

5

*Jee sɔɔ deet deet kɛn took gɛn tɛɖn jee mɛtn Isa ki
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)*

¹ Bii kalan, Isa ɖaar ɖaar taa baar kɛn k'danɔn Genezareɛ se sɔ gɔtn se jee dɛnge baado deebiɔn bat gɛn booy taar *Raa. ² Gɔtn se Isa aak markabge dio ɖaar ɖaar taa baar ki sɔ jee toocɔn kɛnjgen booyo maak ki se ɖaar tug tug gɛnddege. ³ Gɔtn se Isa ook maakɔn markab kɛn kalan sɔ markabm ese se gɛn Simon. Naan taad Simon ki sɔ: «Iik 'baa naan ki cɔkɔ.» Gɔtn se Isa ing maakɔn markab ki sɔ baag dooy jee dɛnge.

⁴ Ken naan jaay taad nan taariɔn se, naan deek Simon ki sɔ: «Iik 'baa gɔtn kɛn maaniɔn jɛrlɛ, ute jeeige se, 'tuunki gɛndsege maan gɛn toocɔn kɛnjge.» ⁵ Simon tɛrliɔn sɔ: «Debm dooy jeege, daan noor ki ute magaliɔn se, naaje k'dabarga dɛna nabo j'ɔn te dim eyo. Num gan do taari ki se, gɛndge se maam m'aden tuun maan.» ⁶ Ken naade jaay tuun gɛnddege maan se, naade uuno kɛnjge dɛna; bini gɛnddege kic bo baa baa nɛɛɛ! ⁷ Naade dan mɛddegen maakɔn markab kɛn kuuy se te jide taa ade baa num, aden noogo. Mɛddege jaay baado ɔnde se, markabdegen di se paac naade doocɔn tal tal ute kɛnjge, bini baa baa duubm maan.

⁸ Ken Simon Pier jaay aak nakɔn ese se, naan baado ooc mɛtn jɛ Isa ki deekiɔn sɔ: «Meluma, iik naatn cɛɛm ki; taa maam se m'debm *kusiɔa.» ⁹ Taa kɛnjgen den kɛn naade uuno se, Pier ute mɛdinge se beere baa ɔkde. ¹⁰ Mɛdingen Jak ute Jan kɛn gaan Zebedege se aak se, beere ɔkde kici. Gɔtn se Isa deek Simon ki sɔ: «Ɔnte beere! Naan ki se,

naai 'baa je jikilimge 60 andeno 6aa doobm Raa ki.»
 11 Markabdege se naade tiik 6aano taa jey ki ɔɔ gɔtn
 ese sum 60, naade resn te nakdege paac ɔɔ daaniṇa.

Isa ɛd lapia debm bikid ki
 (Mt 8.2-4; Mk 1.40-45)

12 Bii kalanṇ Isa iinṇ 6aa maakṇ geger ken kalanṇ
 ɔɔ gɔtn se debm bikidī 6aado ɔṇiṇa. Gaabm se ronṇ
 paac taal aace. Ken naanṇ aak Isa se, naanṇ ooc metn
 jey ki ɔɔ tɔnd metinṇ ɔɔ: «Melje, ken naai 'je num,
 ɛdum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔlɔṇ kɔlɔṇ.»
 13 Isa ɔl jinṇ utiṇa ɔɔ deekinṇ ɔɔ: «Yee, maam m'jea,
 ɔṇ roi daapm 'toodn kɔlɔṇ kɔlɔṇ!» Gɔtn se sum 60,
 gaabm se kɔɔniṇ ɔṇiṇa. 14 Gɔtn se Isa deekinṇ ɔɔ:
 «ɔṇte 6aa 'taadn nam ki. Taa naai ɔṇga lapi se '6aa
 'taad roi *debm tɛdn serke Raa ki se ɔɔ '6aa ɛd *serke
 Raa ki aan gɔɔ ken *Musa taadiṇo maakṇ Kitap ki,
 taa naai se roi daapga toodga kɔlɔṇ kɔlɔṇ se. Bin
 60, jeege paac 'jeele, naai se ɔṇga lapia.» 15 Gɔtn se
 jeege baag kɔɔsn maaniṇ gɔtɔ 6aa se paac ɔɔ jeege
 dɛna lee tusu gen booy taariṇa ɔɔ jee kɔɔnge se le
 6aado se gen je lapia rode. 16 Ganṇ Isa se teec 6aa do
 kɔd-baar ki kalinṇ ki gen tɔnd metn Raa.

Isa ɛd lapia debm k'runGuy ki
 (Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17 Bii kalanṇ Isa dooy dooy jeege ɔɔ maakṇ jeege
 tun naanṇ dooyde dooy se ɔk *Parizige ute jee jeel
 taadn tɔkṇ metn Ko Taar Raage. Naade se iinṇo
 maakṇ naanṇge tun taa naanṇ Galile ki ute kengen
 taa naanṇ Jude ki ɔɔ ute kengen iinṇo maakṇ geger
 ken Jeruzalem ki. Gɔtn se Isa ute tɔɔṇṇ Meljege se,
 ɛd lapi jee kɔɔnge tu. 18 Gɔtn ese sum 60 jeege uuno
 debm k'runGuyu do nakṇ toodiṇ ki. Ken naade aan

se, naade je doobm an kænd kəŋ Isa. ¹⁹ Naḅo taa jeege dən dən se naade əŋ te doobm an kænd kəŋ Isa eyo. Taa naaŋ se ḅo naade uun ookŋsɪŋ do ḅee ki raan əḅ əḅd taa ḅəḅə əḅ naade ḅəəyɪŋo do nakŋ toodɪŋ ki naan Isa ki daan jeege tu. ²⁰ Kən Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek əḅ: «Gaaba, *kusiŋige se, maam m'təəlisiŋga naatn.»

²¹ Kən jee jeel taadn təkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizige jaay booy se, naade baag naajŋ te naapa ute mind naaŋ ki əḅ: «Naaŋ se tap ḅo naŋa jaay naaj Raa bin se? Kən 'kəŋ təəl kusiŋ deba se, Raa kaliŋ ki sum ey la?» ²² Aan gəḅ Isa jeel maak-saapde se, naaŋ tərlden əḅ: «Taa dɪ jaay naase 'taadki ute maakse bin se? ²³ Gən naase ki num, kən gay ḅo əŋŋ ciri, kən m'deekŋ m'əḅ: «Kusiŋige se, maam m'təəlisiŋga naatn» ləḅu m'deekŋ m'əḅ: «Iɪŋi əḅ 'lee» se lɛ? ²⁴ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ək təḅgə gən təəl kusiŋ jeege.» Gətn se, Isa deek debm k'runguy ki əḅ: «M'deeki m'əḅ: iɪŋi, uun nakŋ toodɪ se əḅ 'ḅaa ḅei ki.»

²⁵ Gətn ese se sum ḅo, gaabm se, iɪŋ dāara naan jeege tu, uun nakŋ toodɪna əḅ ḅaa ḅeeŋ ki. Kən naaŋ ḅaa ḅaa se naaŋ təəm Raa. ²⁶ Jee gətn ese paac nakŋ se deel dode əḅ naade təəm Raa kici. Gətn se naade ḅeere əkde se, taad ute naapa əḅ: «Nakage, jaaki se, j'aakkiga nakgen kən deel do aak eyo!»

Isa dan Ləbi

(Mt 9.9-17; Mk 2.13-22)

²⁷ Kən nakgen se jaay deel se, Isa teec teec se aak *debm təkŋ miiri ron Ləbi iŋg kiŋg gətn tɛdn naabiŋ ki. Naaŋ deekiŋ əḅ: «Iɪŋi 'daanuma!»

28 Gøtn se sum 60 Læbi iini, ɔ̃n nakinge paac ɔ̃ daan Isa.

29 Gøtn se Læbi tɛd kɔsɔ dɛna ɔ̃ danj Isa bɛɛn ki gɛn 6aa kɔsɔ. Ɔ̃ jeege dɛna inɔ̃ ɔs te naade ɔ̃ maakde ki se *jee tɔkɲ miirge ɔ̃ jee kuuy se kici ute te naade. 30 Gøtn se, *Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raage se jaay aakde se mooy naan ki dir dir ɔ̃ taad jeege tun mɛtn Isa ki se ɔ̃: «Gɛn dɪ jaay naase ɔski ɔ̃ aayki ute jee tɔkɲ miirge ɔ̃ jee *kusinge se?» 31 Isa tɛrlɛn ɔ̃: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num kɛn je daptor se, jee kɔɔnɔge. 32 Maam m'baado se gɛn danj jee kɛn saap ɔ̃ naade aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gɛn jee jeel rode ki naade jee kusinge, taa 'tɛrl maakde do Raa ki.»

*Mɛtn taar *siam*

33 Naan kɛn se jeege baado taad Isa ki ɔ̃: «Jee mɛtn Jan-Batist ki ute jee mɛtn *Parizige se tɛdga num lee tuun siam ɔ̃ tɔnd mɛtn Raa. Num jee mɛtn naai ki se ɔsɔ ɔ̃ aaye.» 34 Isa tɛrlɛn ɔ̃: «Jeege baado kɔkɲ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu te naade se, kaad kɛn se naade 'kɔɲ kuun siam la? Mɛt ki eyo. 35 Num ganj 6ii kalanj kaadɪn utu kaana gaabm mɛnda se j'utu j'anj kɔɔdn naata ɔ̃ naan kɛn se jaay 6o, mɛdɪnɔge se lee tuun siam gɛn tɔnd mɛtn Raa.»

36 Isa taadden ute kaal naagɲ taara daala ɔ̃: «Nam ɔk kala koono nɛɛpɔga nɛɛp se, adɛ kɔɲ nɛɛpm taar kal kiji jaay anj kal do ki eyo; ey num taa kal kijin kɛn k'nɛɛpo se cɛɛ sum, ɔ̃ kɛn j'aalinga kic num, naade se kɔɲ tum eyo. 37 Ɔ̃ tɔtn koojnɲ biɲ utu iin kiiɲ se, j'ɔmbiɲ maakɲ k-lɛɛterge tun koono eyo; ey num tɔtn koojnɲ biɲ se, an dɔɔbm ute k-lɛɛterge se naatn. Ɔ̃ tɔtn koojnɲ biɲ se lɛ 'kɔɔy

naan̄ ki cεε ɔɔ k-lεεterge se le, dɔɔbm̄ tuj̄n̄ kici*.
 38 Num gan̄ bεeki num, tɔtn̄ kaam̄ ki se j'an̄̄ kɔmb̄
 maak̄n̄ k-lεεterge tun̄ kiji kici. 39 Ɔɔ debm̄ aayga
 kaay tɔtn̄† coodī tɔɔlum̄ se le, tɔtn̄ kaam̄ ki se, ɔn̄
 tɔɔlin̄ ey sum. Taa naan̄ deek̄ ɔɔ: ken̄ nijim̄ cir paac̄
 se tɔtn̄ ken̄ coodī tɔɔlum̄ se.»

6

*Isa se naan̄ ɔɔ mɛl̄ *ɔii sebit (Mt 12.1-14; Mk 2.23-28, 3.1-6)*

1 Bii kalan̄ ɔii sebit ki se, Isa ute jee mɛtin̄ ki deel
 maak̄n̄ ɔɔtn̄ ɔem̄ ki. Ɔɔtn̄ se jee mɛtin̄ ki tεεc̄ do
 ɔem̄ge ɔɔ ɔɔd̄kaamin̄ maak̄n̄ jide ki ɔɔ taane. 2 Num
 *Parizigen̄ kandum̄ ɔɔtn̄ ese taadden̄ ɔɔ: «Gen̄ dī
 jaay naase 'tɛdki nak̄n̄ ken̄ j'und te kulu eyo gen̄ tɛd̄
 ɔii sebit ki se?» 3 Isa tɛrlɛn̄ ɔɔ: «Naase 'dooyin̄ki
 te ey la, nak̄n̄ ken̄ *Daud̄ tɛd̄ ute jeenge kaad̄ ken̄
 naade ɔɔ tɔɔlde se? 4 Naan̄ endo maak̄n̄ *kɔrɔr̄ gen̄
 *Raa ki, ɔɔ tɔs mappan̄ j'ɛd̄inga kɛd̄ *sɛrkε Raa ki,
 ɔɔso ɔɔ ɛd̄o jeenge tun̄ mɛtin̄ ki kici. Ey num, ken̄
 ɔk̄ dɔɔbm̄ 'kɔsn̄ se jee tɛdn̄ sɛrkge Raa ki kalde ki
 sum.»

5 Ɔɔ tɛr Isa deekden̄ ɔɔ: «*Goon Deba se le, naan̄ ɔɔ
 Mɛl gen̄ ɔii sebit.»

6 Ken̄ aan̄ ɔii sebit ken̄ kuuy se, Isa ɔaa end̄
 maak̄n̄ *ɔee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak̄ ki se ɔɔ dooy
 jeege. Ɔɔtn̄ ese, naan̄ ɔn̄ gaaba kalan̄ ji daamin̄
 ooyga kooyo. 7 Jee jeel taadn̄ tɔɔk̄n̄ mɛtn̄ Ko Taar
 Raage ute Parizige se ɔnd̄ kaama Isa ki tak̄ taa
 naade je an̄̄ kaaka ken̄ n̄'kɛdn̄ lapia gaab̄ ken̄ se ɔii

---

* **5:37** Yaudge se tɔmb̄ tɔtɔdegen gen̄ koojn̄ bin̄ se maak̄n̄ k-lεεterge
 tu. † **5:39** Tɔtn̄ Yaudge se daayum̄ taad̄ ute tɔtn̄ koojn̄ bin̄ se sum.

sebit ki num, bin se naade an kəkɲ mindina. ⁸ Aan gɔɔ Isa jeel saapm-maakde ki se, naan deek gaab ken jin ooyga kooy se ɔɔ: «Iini 'daar naan jeege tu.» Ɔɔ gaabm se iin daara. ⁹ Gɔtn se Isa taadden ɔɔ: «Maam m'je tɔnd metse: ɓii sebit ki se, j'undsenga kulu gen tɛdn bɛɛ lɔbu gen tɛdn *kusiŋ lɛ? Ɔɔ ɔɲ deba jaay dim an don ki num, an kaaj lɔbu an kɔniŋ naan 'kut lɛ?» ¹⁰ Gɔtn se Isa uun kaamiŋ aak dɔɔdde paac ɔɔ deek gaabm ken jin ooyga kooy se ɔɔ: «'Sɛɛj jii!» Ɔɔ gaabm se sɛɛj jina ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jin ɔɲ lapia. ¹¹ Ken Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage jaay aak nakɲ se, maakde taarde don ki piriŋ ɔɔ taad ute naapa do nak ken naade utu 'tɛdn do Isa ki.

*Isa bɛɛr tɔɔdjee kaan naabingen sik-kaar-dio
(Mk 3.13-19; Mt 10.1-15; NJKN 1.13)*

¹² Kaad ken se sum ɓo, ɓii kalan Isa ɓaa ook do ko ki gen keem Raa ɔɔ maakɲ nɔɔr ken te magalin se, naan eem Raa. ¹³ Ken gɔtɔ jaay iip se, naan dan jee metin ki ɔɔ maakde ki se, naan bɛɛr tɔɔdjeege sik-kaar-dio ken naan danɗe jee kaan naabinge. Kɛse ɓo ro jee se: ¹⁴ Simon se, naan danin te ro Pier, Andre se genaana, Jak, Jan, Pilip, Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Toma, Jak goon Alpe, Simon debm je kujn naaniŋa, ¹⁶ Jud goon Jak ɔɔ Judas Iskariot, naan ɓo debm utu kutn Isa se.

*Isa dooyjeege ɔɔ ed lapia jee kɔɔnge tu
(Mt 5.2-12)*

¹⁷ Ken Isa jaay ɓɔɔy do ko ki ute jee metin ken sik-kaar-di se naan ɔɲ gɔtn toodtal jaay naan daara ɔɔ gɔtn se naan ɔɲ jee den metin ki ute jeege dɔɔɔ dɛna iino taa naan Jude ki, kengen iino maakɲ

gegɛr kɛn Jeruzalem ki, ɔɔ kɛngen kuuy se iino taa naan Tir ute gɛn Sidɔŋ ki kɛn ing maakŋ gegɛrge tun taa baar ki. ¹⁸ Naade baado se gɛn booy taariŋa ɔɔ gɛn je lapi rode, ɔɔ jee ɔk kɔɔŋ sitangen kɛn lee dabarde se kic bo ɔŋ lapia. ¹⁹ Jee dengɛn tus paac se nanja nanja kic bo je kutn ro Isa taa debm utga ron num, tɔɔg Isan 'teec ron ki se, edden lapia.

Jee maak-raapge ute jee kɛn aden kaan nakŋ ɔɔŋɔ

²⁰ Gotn se Isa uun kaamiŋa aak jee metiŋ ki ɔɔ taadden ɔɔ:

«Maak-raapo naase jee daayge tu,
taa *maakŋ Gaar Raa se naase ki.

²¹ Maak-raapo naase jee bo tɔalsen borse se,
taa naase utu aki kɔsn dɛrɛŋ te maraad se!
Maak-raapo naase kɛn borse maakŋ kaa-maan ki,
taa naase se utu aki kooy koogo.

²² Maak-raapo naase kɛn jeege jese eyo, ɔɔd undse
naatŋ,

naajse ɔɔ talsen taar jig eyo dose ki,
taa naase aalki maakse do *Goon Deb ki*.

²³ «Kɛn nakgen se jaay aanga dose ki num, ɔii kɛn se ɔŋki maakse 'raap sakan ɔɔ 'daamki te maak-raapo! Taa maakŋ raa ki se, Raa utu asen kɔgŋ bedse den aak eyo. Bin bo bugdegen do dɔkiŋ se lee dabaro jee taad taar teeco taar Raa ki se bin kici.

²⁴ «Num gan asen kɔɔŋ naasen jee nak denge
taa borse naase ɔŋkiga dose.

²⁵ Asen kɔɔŋ naasen kɛn borse dim daaysen ey se,
taa naase bo utu asen tɔɔɔ.
Asen kɔɔŋ naasen jee ing 'tooyki koogo borse,

* **6:22** Goon Deba je taad te Isa *al-Masi.

taa naase se maakse utu 'tjuu ɔɔ utu aki keeme.
 26 Asen kɔɔŋ naasen kɛn jeege paac taad taargen
 nijim rose ki sum se,
 bin ɓo ɓugdegen do dɔkiŋ se tɛdo ute jeege tɛd
 rode aan gɔɔ jee taad taar teeco taar Raa ki
 bin kici.»

'Jeki jee taamooysege
 (Mt 5.38-48; Rm 12.17-21)

27 «Gaŋ maam m'taadsen naase kɛn iŋg booyki
 taarum se, m'ɔɔ: 'jeki jee taamooysege, 'tɛdki bɛɛ
 jeege tun jese eyo. 28 Ɔɔdki ɓooro do jeege tun
 naamse ɔɔ eemki Raa taa jeege kɛn dabarse se.
 29 Kɛn nam jaay ɔndiga mɛtn bi ki num, 'tɛrlɪŋ kɛn
 do ji kuuy se kici. Kɛn nam jaay uunga kali magal
 se, kali baatn maak ki se kic num, ɔnte 'kɔɔgiŋ.
 30 Debm kɛn jaay tɔnd mɛtn dɪm gɔti ki num, ɛdɪŋ
 ɔɔ nam jaay uunga dɪmi num, ɔnte 'ɓaa baayɪna.
 31 Bɛɛ kɛn naase 'jeki jeege asen tɛdse, naase kic
 num, 'tɛdki jeege tu bin kici.

32 «Kɛn naase jaay 'jeki jeege jese sum num, bin
 se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki tap ɓo gɔɔ. Taa jee
 *kusiŋge kic ɛ je naapa bin kici! 33 Ɔɔ kɛn naase
 jaay 'tɛdki bɛɛ jeege tun 'tɛdsen bɛɛ naase ki sum
 num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki se tap ɓo
 gɔɔ. Taa jee kusiŋge kic ɛ lee tɛd bɛɛ ute naapa
 kici! 34 Kɛn naase jaay ɛdki sɛɛ ɓo jeege tun utu
 asesiŋ tɛrl kɔŋ gɔtiŋ ki sum num, bin se nakŋ jaay
 j'asen tɔɔm ro ki se tap ɓo gɔɔ. Taa jee kusiŋge
 kic ɓo lee ɛd kɛd sɛɛ ute naapa, taa naade jeele
 j'adesiŋ kɔŋ gɔtiŋ ki! 35 Num gaŋ naase se, 'jeki jee
 taamooysege; 'tɛdki bɛɛ jeege tu ɔɔ kɛn ɛdkiga sɛɛ
 jeege tu num, ɔnte 'saapki ɔki j'asesiŋ kɔgɔ. Bin ɓo

Raa utu asen tɛdn bɛɛn dɛn aak eyo ɔɔ naase se j'utu j'asen dan gaan Raagen Taaro. Taa Raa se naan debm jiga ɔɔ naan tɛd bɛɛna do jeege tun k'tɛdden bɛɛ kic ɓo naade jeel eyo ɔɔ tɛd bɛɛ jee kusinge tu kici. ³⁶ 'Kercɛlki aan gɔɔ Bubsen maakŋ raa ki, kercɛl se.»

*Ɔnten 'kojki bɔɔɔ do jeege tu
(Mt 7.1-5,15-20, 12.33-37)*

³⁷ «Ɔnten 'kojki bɔɔɔ do jeege tu, ɔɔ naase kic ɓo j'asen kojn bɔɔɔ dose ki eyo. Ɔnten 'kɛndki tel nam gɛn kutiŋa, bin se naase kic j'asen kɔŋ kut eyo. Kɛn naase jaay 'lee ɔkki naagŋ naapa num, Raa kici asen tɔɔl kusinse. ³⁸ Eɗki naka jeege tu taa j'utu j'asen kɛdn naase ki kici: ute gɔrn kɛn naase 'lee 'dɔɔjnki jeege tu se, Raa utu asesin dɔɔjn, doocŋ kɔnd gazagaza ɔɔ asesin dɔɔjn cir cir. Bin ɓo ute nakŋ kɛn naase 'lee 'dɔɔjnki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesin dɔɔjn bin kici.

³⁹ «Ƥɛr Isa taadden ute kaal naagŋ taara kuuy daala ɔɔ: debm kaam-tɔɔkɔ 'kɔŋ tɔɔdn naapiŋ debm kaam-tɔɔkɔ la? Naaden di paac se 'si maakŋ gɔɔ ki ey ne? ⁴⁰ Debm lee mɛtn deb kɛn dooyin se 'kɔŋ cir debm dooyin eyo. Num gan debm mɛtn deb ki jaay melin dooy ɔkinga se, naan utu 'tɛdn aan gɔɔ meliŋa.

⁴¹ «Mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki ɓo naai ɔŋ aakiŋa. Num gɛn di jaay naai ɔŋ aak gudum kaagŋ kaami ki ey se? ⁴² Ute naan se ɓo, naai 'kɔŋ deekŋ gɛnaai ki ɔɔ: Gɛnaama, 'ɓaadɔ m'ai kɔɔdn mu kaami ki. Nakŋ naai 'tɛdin se, mɛt ki eyo! Ey num naai ɔk mɛt-gudum kaagŋ kaami ki se kici! Bɛɛki num, ɔɔd mɛt-gudum kaagŋ kaami ki se ram,

jaay 60 kaami 'kəɔdn kaakŋ jiga bin jaay 'kəɔdn mu cəkən kən kaam gɛnaai ki se!»

Kaaga ute koojina

⁴³ «Kaagŋ jiga se koojin aak kus eyo ɔɔ kaagŋ kəɔŋɔ lɛ ɔŋ ooj koojin jig ey kici. ⁴⁴ Taa kaagge se j'aak k'jeelde ute koojɔge: taa naan se 60 j'kəŋ tuugŋ koojin mənŋɔ do kaag kən ute kərəndin eyo ɔɔ kəŋ tuugŋ koojin k-yooko se do k-lili ki ey kici. ⁴⁵ Debm bɛɛ se, bɛɛŋ se iinɔ maakin ki, ɔɔ debm *kusiŋ se, kusiŋin se kic 60 iinɔ maakin ki. Taa taar kən jikilimge lee taaf paac se iinɔ maakde ki.»

Beegen dio

(Mt 7.21-29; 2Pr 1.5-10)

⁴⁶ «Naase inŋ 'danum ki: Meluma, Meluma. Num gen di jaay 60 naase 'baateki gen tɛdn nakŋ kən maam m'taadsen m'ɔɔ aki tɛf se? ⁴⁷ Debm ɔaado gətum ki, booy taaruma ɔɔ inŋ do ki se, 'booyki m'asen taadn nakŋ kən naan tecin tece. ⁴⁸ Naan se tec aan gɔɔ debm ɔaa kəɔm beɛŋa: naan ud gɔɔ jɛrlɛ bini aan do ko ki jaay 60 ɔndo mɛtn beɛŋa. Kən naan jaay iinin aas sum se, maane eed dɛna ɔɔ oolge kic 60 dooco ɔɔ ɔɔy makəŋɔ ɔaado deeb beɛ se bat nabo, ɔŋ tɛdin te dɛm eyo, taa beɛ se k'j'iininga jiga. ⁴⁹ Num gan debm booy taaruma ɔɔ inŋ do ki ey se, naan se tec aan gɔɔ debm kən ud te gɔɔ ey sum 60 iin beɛŋa. Kən oolge dooco jaay ɔɔy makəŋɔ ɔɔ ɔaado deebin bat se, beɛ se ru nan tak.»

7

Isa ute bubm asgarge

(Mt 8.5-13)

¹ Kεn Isa jaay taad nan taarin naan jeege tu aas se, naan baa end maakn geger kεn Kaparnayum ki. ² Gɔtn se bubm asgarge se ɔk bulu kalan bin se naan jen den aak eyo. Naɔo bulin se ooc kɔɔnɔ kaam yoa. ³ Kεn gaabm se jaay booy j'ɔɔs maan Isa se, gɔtn se naan iin ɔl magal Yaudge kandum taa baa sel metn Isa num, ade baa utu kedn lapia bulin ki se. ⁴ Kεn magal Yaudge jaay aan gɔtn Isa ki se, naade eemin nɔɔ ɔɔ: «Bεeki num, gen tedn bee se, 'tedn gaab kεn se. ⁵ Taa naaje Yaudge se, gaabm se jejeki dena ɔɔ naan mala ɔo iinjeki bee kεn k'lee k'tusn maak ki se.»

⁶ Gɔtn se Isa baa ute naade. Num kεn naan aan te cee bee magal asgarge tu ey sum ɔo, bubm asgar *Rɔmεge ɔlo mεdinge taa an taadn ɔɔ: «Mεluma, ɔnte dabar roi gen baado beem ki, taa maam se m'aas dim naani ki eyo. ⁷ Taa naan se ɔo, maam m'ɔn m'baa te gɔti ki ey se. Num gɔtn daari ki se, naai 'taad ute taari sum ɔo, debm tedn naabum se 'kɔn lapia. ⁸ Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, naɔo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. Kεn m'ingga num m'deek deb kalan ki m'ɔɔ: 'Baa se, naan iin 'baa. ɔɔ m'deek deb kuuy ki m'ɔɔ: 'Baado se, naan iin baado. ɔɔ bulum ki se jaay, m'deekin m'ɔɔ: 'Tedn nakn ese se, naan iin tedina.» ⁹ Kεn Isa jaay booy taar ese se, taara se ɔkin taad eyo. Gɔtn se naan terl aak jee dengen baado metin ki se ɔɔ naan deekden ɔɔ: «'Booyki m'asen taada: maakn gaan *Israelge tun ute dendε kic ɔo maam m'ɔn te nam jaay aal maakin do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo.» ¹⁰ Kɔr jee naan ɔldeno naaba jaay aan been se, naade ɔn bul se ɔnga lapia.

Isa dur goon mɛnd-daay daan yoge tu

11 Naan̄ kɛn se jaay, Isa iin̄ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn k'dan̄in̄ Nayn. Jee mɛtin̄ ki ute jeege dɛna ɓaa ute naana. 12 Kɛn Isa ute jeege jaay aan taa doob kɛn j'an̄ kɛnd maakŋ gɛgɛr ki se, naade aak jeege uuno yoa ɔ kɛn ooy se goon mɛnd-daaye ɔ naan̄ kalin̄ ki sum ɓo maakŋ koŋ ki. Gɔtn se jeege dɛna daan mɛnd se. 13 Kɛn Mɛljege jaay aak ko goono se, naan̄ ɛɛjin̄ don̄ ki ɔ deekin̄ ɔ: «ɔŋte 'tɔɔyɔ.» 14 Gɔtn se Isa iiko cɛɛ jeege tun uuno yo se, ɔnd jin̄ do baran̄gal ki ɔ gɔtn se, jee ɓaan ɓaa ute yo se daara ɔ Isa deek goon kɔd̄ ki se ɔ: «M'deeki m'ɔɔ, iin̄i!» 15 Gɔtn se goon kɔdn̄ ooyga kooy se duru iin̄ in̄g ute mɛtin̄a ɔ baag taadn̄ taara. ɔ Isa ɔk ɛdn̄ koŋ ki. 16 Kɛn jeege jaay aak nakŋ se, ɓeere ɓaa ɔkde paac ɔ naade *nook Raa ɔ: «Debm taad̄ taar teeco taar Raa ki magal se, ɓɛɛ, ɓaadoga daanjege tu. Kɛse Raa mala ɓo ɓaadoga kaakŋ jeenge!» 17 Taa naan̄ se ɓo jee taa naan̄ Jude ki ute jee kɛn taa naange tun cɛɛs ki se, paac se in̄g ɓo gɛn kɔsn̄ maana do nakge tun kɛn Isa tɛdo se.

*Jan-Batist ute Isa
(Mt 11.2-19)*

18 Gɔtn se jee mɛtn̄ Jan-Batist ki ɓaado taad̄ mɛlde ki. Kɛn Jan jaay booy taarde sum se, maakde ki se naan̄ dan̄ jeege dio, 19 ɔ ɔlde gɔtn Mɛlje Isa ki taa 'ɓaa tɔnd mɛtin̄ ɔ: «Naai ɓo debm kɛn jeege in̄g aak kaama j'ɔɔ utu ade ɓaa se lɔɓu k'booy nam kuuy lɛ?» 20 Kɛn naade jaay aan gɔtn̄ Isa ki se, jee se taad̄ ɔ: «Naaje se Jan-Batist ɓo ɔljeno gɔti ki ɔ k'tɔnd mɛti: naai ɓo debm kɛn jeege in̄g aak kaama j'ɔɔ utu ade ɓaa se lɔɓu k'booy nam kuuy lɛ?» 21 Naande

ki se sum 60, Isa εd lapia jee kɔɔndɛge tu dɛna. Maakde ki se jeegen kɛn kɔɔnɔ tujɔdɛnga tuju ute jee ɔk kɔɔn sitange se kic naan ɛddɛn lapia ɔ jee kaam-tɔɔkge dɛn se kic 60 naan ɔddɛn kaamɛge. ²² Gɔtn se Isa deek jeege tun Jan ɔldɛno naaba se ɔɔ: «'Baa 'taadki Jan ki nakɲ naase mala aakiɲkiga ute kaamse ɔ booyiɲkiga ute bise: jee kaam-tɔɔkge ɛ aakga, jee cɛkɛdɛge ɛ leega talam talam, jee bikidɛge ɛ ɔnga lapia ɔ rodege ɛ toodga kɔlɔn kɔlɔn, jee duguyge ɛ ɔrse booy booyo, jee ooyga kooy kic ɛ duroga daan yoge tu ɔ Labar Jiga se ɛ, k'taadiɲga jee daayge tu. ²³ Maak-raapo debm kɛn jaay ai kaamin ɔnte doobm gɛn kaal maakiɲ do maam ki ey se.»

²⁴ Kɛn jee Jan ɔldɛno naaba jaay ɔk tɛrl 6aa se, Isa baag taadn taar Jan se jee dɛnge tu ɔɔ: «Do kɔd-baar ki se naase tap 60 iɲkiro kaakɲ naɲa? Lɔbu iɲkiro kaakɲ mu taa baar kɛn kuul teen 6aansin kaam ara kaam ara se la? ²⁵ A-a! Bin num naase iɲkiro kaakɲ naɲa? Lɔbu iɲkiro kaakɲ gaabm kɛn tus kalge aak bɛɛ se ɛ? Gɔtɔ. Jee lee tus kalgen aak bɛɛ gɛn koono se ute jee maalge se, naade se tiɲg maakɲ 6ee gaariɲge tu. ²⁶ Lɔbu naase tap 60 iɲkiro kaakɲ naɲa? Naase se iɲkiro kaakɲ debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naan se debm taad taar teeco taar Raa ki na6o naan magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. ²⁷ Naan se 60 debm kɛn Raa taado taariɲ do dɔkiɲ maakɲ Kitap ki ɔɔ: *'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaan naabum naani ki, taa ai 'daapm doobi.**

* **7:27** Aak Mal 3.1.

28 «'Booyki m'asen taada: maakŋ jeege tun mɛndge toojden do naanŋ ki ara bini aan do Jan ki se, debm kɛn magal cirinŋ Jan se, gɔtɔ. Anum debm *maakŋ Gaar Raa ki se baat aan gɔɔ dɪ kic ɓo, naanŋ se ɓo magal cir Jan.

29 «Jee dɛnge ute *jee tɔkŋ miirge jaay booy taarinŋ se, Jan *batizɛ taa naade jeelga Raa se tɛd naka ute doobiŋa. 30 Num ganŋ *Parizige utu jee jeel taadŋ tɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, naade se baate tookŋ do nakge tun kɛn Raa je ɔɔ aden tɛdŋ naade ki se. Bin ɓo, naade baate tookŋ kɛn Jan aden batizi.»

31 Tɛr Isa taadden ɔɔ: «Jee ɓɔrse tap ɓo, m'aden kɔmb bɛyɛ ute nanŋe? Naade tap ɓo tec nanŋe?

32 Naade se tec aan gɔɔ gaangen inŋ ɓɔɔr ki jaay taad ute naapa ɔɔ:

Naaje k'tuuysen kaa

naɓo naase 'baate daamki.

Naaje k'jaarsen kaa yoa

naɓo naase 'baate keemki.

33 «Ey num Jan-Batist ɓaado se, naanŋ ɔs mapp eyo ɔɔ aay tɔtn koojnŋ binŋ eyo ɔɔ naase ɔki num: naanŋ se debm sitan! 34 Kɛn *Goon Deba jaay ɓaado se ɔɔɔ ɔɔ aaye, naɓo naase ɔki num: naanŋ se debm kaam-kɔsɔ ɔɔ debm kaay-koono ɔɔ ɔk mɛdɛ ute jee tɔkŋ miirge ɔɔ ute jee *kusinge! 35 Num ganŋ jee took aal maakɛ donŋ ki se, aak ɔkga jeel-taar Raa se ute doobiŋa.»

Isa ute mɛnd tɛdŋ *kusinŋa

36 Bii kalanŋ kɔd *Parizi kalanŋ bini, danŋ Isa ɓeenŋ ki, gɛn ɓaa kɔsn ute naanŋa. Kɛn Isa jaay ɓaa ɓeenŋ ki se, gɔtn se naade tood ute cɛɛsɛ jaay ɓo baag kɔsɔ do tabil ki. 37 Mɛnda kalanŋ iinɔ maakŋ gɛgɛr kɛn

maam m'aan sum se, gɔtn naan baam ɔk aay jema ute maak-raapo sum se, ɔnum te eyo. ⁴⁶ Naai ɔtum te uubm oot dom ki eyo; num mɛnd se ɔtum itir jem ki. ⁴⁷ 'Booyo m'ai taada: mɛnd se kusiningen dɛn se, Raa tɔɔlisinga naatn. Taa naan se ɔo, naan jem dɛn se. Gaŋ debm k'tɔɔlin kusiniŋ baat se, naan kic ɔo ɔk maak-je baata.» ⁴⁸ Ter Isa taad mɛnd ki ɔɔ: «Kusiniŋe se maam m'tɔɔlisinga naata.» ⁴⁹ Jeegen iŋg ɔs ute naade se, baag taadn ute naapa ɔɔ: «Kese tap ɔo naŋa jaay taad taa 'tɔɔl kusiniŋ jeege se?» ⁵⁰ Isa deek mɛnd ki ɔɔ: «Mɛnda, ute kaal maaki kɛn naai aal dom ki se, aajiga. Iini, 'ɔaa ute lapia.»

8

Mɛndgen lee mɛtn Isa ki

¹ Naan kɛn se jaay Isa ɔaa lee maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ naanŋe tu. Naan taad wɔɔk Labar Jigan gɛn Gaar Raa se jeege tu. Gɔtn se jee kaan naabiŋgen sik-kaar-dio, ² ute mɛndge kandum se lee ute naanŋa. Mɛndgen se ɔo kɛn naan eddeno lapia gɛn kɔɔŋ rodege tu ɔɔ tuurdano sitange rodege tu se. Maakde ki se, Mari iino Magdala ɔɔ ro naan ki se ɔo, Isa tuuriŋo sitange cili se. ³ Ɔo Yoanna kɛn mɛnd Kuza, gaabiŋ se Gaar *Erod ɔniŋ maaliŋ paac kaam jiŋa ɔɔ Suzaan ute mɛndgen kuuy dɛn kici. Naade se ɔo kɛn lee noog Isa ute jee mɛtin ki ute nakgen naade ɔkɔ.

Isa aal naaŋ taara te debm kɔnd buru (Mt 13.1-23; Mk 4.1-25)

⁴ Jeege dɛna iino maakŋ gɛgɛrge tu paac ɔɔ ɔaado tus gɔtn Isa ki ɔɔ naan taadden ute kaal naaŋ taara ɔɔ: ⁵ «Bii kalaŋ deba kalaŋ teec ɔaa kɔnd buru.

Ken naan jaay ond kənd buriŋ se, kupm meŋiŋ si jəŋ doob ki; gətn se jeege tuumiŋa əd yeelge baado tuun əsiŋ naatn paac. ⁶ Kupm meŋiŋge se si gət ken naanŋiŋ maakiŋ ək koa. Ken naan jaay utu teec teec sum bo naar tuutu taa gətn se naanŋiŋ cεεε. ⁷ Kupm meŋiŋ se, si maakŋ ji kaag ken ək kərandə se, naan teece nabo aan gəd teep maakŋ ji kaag ki se, ji kaaga aayiŋ taara. ⁸ Num kupm ken si do naan ken jiga se, gətn se naan teece, teepe, tək doa əd ək kaama dən aak eyo.» Do taar ken se, Isa uun mindiŋ raan deekden əd: «Debm jaay ək bi booyo num, booy ək taar se.»

⁹ Jee meŋn Isa ki se tənd meŋiŋ əd: «Kaal naagŋ taar ken naai 'taad se tap bo je deekŋ əd diŋ?» ¹⁰ Isa tərlden əd: «Nakŋ j'əyiŋga kəy *maakŋ Gaar Raa ki se, naase se *Raa taadsenga naase 'jeeliŋkiga. Num gaŋ jee kuuy se k'taadden ute kaal naagŋ taara se, taa:

*Naade 'kaakŋ ute kaamde nabo 'kaakŋ kək eyo,
'booy ute bide nabo 'booy kək eyo.*»*

Kaal naagŋ taar se, Isa taad tək meŋiŋa

¹¹ «'Booyki kaal naagŋ taar ese se je deekŋ əd: kupm maam m'taadn se, keese taar Raa. ¹² Kupm ken si jəŋ doob ki se, keese taad ute jeegen booy taar Raa nabo *Bubm sitange baado əd taar se maakde ki naatn, taa səm naade booy uunga num 'kəŋ kaaja. ¹³ Kupm ken si gətn naanŋiŋ ək ko maak ki se, keese taad te jeegen meŋn-jiki booy uun taar Raa ute maak-raapo nabo naade əŋ əkiŋ təg eyo. Kaad ken gətə utu bεε se naade ək taar Raa se əŋə, gaŋ nakŋ naama jaay aanga dode ki num, naade rεsn naatn

* **8:10** Aak Eza 6.9.

ute taar Raa se. ¹⁴ Kupm si maakŋ ji kaag ken ək kərɔndɔ se, kɛse taad te jeegen booy ək taar Raa naɓɔ, naade uun nirlde, je maal *dunia ɔ je nakŋ ken daa rode ɓo jea. Kɛse ɓo tɛddɛn kaal maakde ɓaa tɛdn nakŋ cɛɛ sum se. ¹⁵ Num kupm ken si do naaŋ ken jiga se, kɛse taad te jeegen maakde bɛɛ, booy uun taar Raa ɔ əkiniŋ maakde ki jiga ɔ jee se, naade aay kaamde aal maakde do Raa ki ɔ tɛdn nakgen jiga.»

Isa aal naagŋ taar ute lɔmpɔ
(Mk 4.21-26)

¹⁶ «Nam 'kɔɔcŋ lɔmpɔ jaay an deebm dukulu don ki, ey ɛ an kəl kənd mɛtn danal ki se, gɔtɔ. Gaŋ lɔmpɔ se k'j'ɔɔcinga num, j'uun j'ɔlin raan ro kaag ki taa jee end gɔtn ese se, 'kaakŋ gɔtn wɔɔrɔ. ¹⁷ Taa nakŋ j'ɔyiŋ kɔy se j'utu j'an kaakŋ 'toodn tal ɔ nakŋ jeege jaay jeel mɛtin ey se jeege utu 'jeel mɛtin paac ɔ j'utu j'an kaakŋ kaam kaad ki utu 'toodn tal. ¹⁸ Bin se ken aki booy taar Raa num, ɔndki kəndɔ! Taa debm ək se j'an kɔmb do ki, num debm ək ey se ɛ, ken nakŋ naaŋ saap ɔ ək se kic ɓo, j'an tɔsn naatn.»

Gɛnaa Isage ute konde
(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Gɔtn se gɛnaa Isage ute konde ɓaano kaaka, naɓɔ taa jeegen den se, naade ɔŋ aan te gɔtin ki eyo. ²⁰ Nam ɓaadɔ taad Isa ki ɔ: «Koi ute gɛnaaige se utu naatn ɔ naade je ai kaaka.» ²¹ Isa tɛrlɛn ɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se, kɛse jee ken booy taar Raa ɔ took inŋ do ki.»

Isa ək daar kuulu
(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² Bii kalan se, Isa ook maakŋ markab ki ute jee meŋ ki ɔ naan deekden ɔ: «K'gaan k'baaki jɛŋ baar kɛn kaam naane.» Ɔo ɔtn se naade iin baa. ²³ Kɛn naade baa baa do maane ki se, ɔtn se Isa kaamin baa ɔk bia. Kaad kɛn se guduray dɔɔbɔ do baar ki ɔɔ ɔl maane end dooc dooc maakŋ markaba se ɔɔ naan kɛn se ɔtɔ baa tedden ɔnɔ. ²⁴ Naade iiko cɛɛ Isa ki, duriŋa ɔɔ deekin ɔ: «Debm dooyje, Debm dooyje, bɛɛ, naajege j'aki kutu!» Kɛn naan jaay iin se, naan aac kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ ɔtn se, kuulu ute maan se ɔk daara ɔɔ ɔtɔ do dil. ²⁵ Ɔtn se naan deekden ɔ: «Kaal maaksen jaay naase aalki dom ki se, tap ɔo gay?»

Kɛn naade jaay aak nakŋ ese se, ɔkden taad eyo ɔɔ beere baa ɔkde ɔɔ ɔtn se, naade baag taadn ute naapa ɔ: «Kese tap ɔo nanja bini, kɛn taad kuul ki ute maane ki kic ɔo tookin taariŋ se?»

*Isa ɛd lapia debm kɔn sitan ki
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)*

²⁶ Ɔtn se naade baa aan taa naan jeege tun k'danden Gerazenige kɛn sak kaam taa naan Galile ki. ²⁷ Kɛn naade aan taa jɛŋ ki jaay Isa bɔɔy bɔɔy naan ki se, ɔtn se gaab kalan bini ɔk kɔn sitan iino maakŋ gɛgɛr kɛn ese ɔɔ baado dɔɔd Isa. Ɔo gaabm se, naan ting been eyo ɔɔ lee ute kal ey se daaniŋ dɔkga, num naan se ting maakŋ iibge tun Yaudge tedino ɛn tɔl taal yodege se. ²⁸ Kɛn naan jaay aak Isa se, ɔɔd ɔy makɔn ɔɔ baado ooc meŋ jɛŋ ki ɔɔ deekin ɔ: «Isa Goon Raa Taaro, j'ɔŋ di ute naai? M'eemi nɔɔ meŋ ki, ɔnɛ ɛn dabaruma!» ²⁹ Kɛn ɔlin taad bin se, taa Isa deekinga deek ɔɔ n'teec naatn ro gaab kɛn se. Taa sitan se, iinga

num tɛd gaabm se kusina ɔɔ ɔl k'dɔɔkiŋ ute sɛsɛrɛ ɔɔ j'aaliŋ dɔkɔdɔm maala se kic ɓo, naaŋ gaan naatn ɔɔ sitan se ɔliŋ aaŋ teec ɓaa do kɔd-ɓaar ki. ³⁰ Ɔɔ Isa tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Naai, 'roi naŋa?» Naaŋ tɛrliŋ ɔɔ: «Maam rom Dɔɔl asgarge,» taa gaabm se ɔk sitange ron ki dɛna. ³¹ Gɔtn se sitange eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Ɔnɛ t'ɔkŋ kɔmbje maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se.»

³² Gaŋ gɔtn se ɔk dɔɔl kiŋzirge dɛna lee gaam gaam do kɔs ki. Gɔtn se sitange se sɛl mɛtn Isa ɔɔ: «Ɔnɛ naaje k'ɓaa kɛnd maakŋ kiŋzirge tu se.» Gɔtn se Isa tookden. ³³ Ɔɔ sitange se teeco ro gaab kɛn se ɓaa ɛnd maakŋ kiŋzirge tu se ɔɔ dɔɔl kiŋzirgen te dɛndɛ se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aaŋo girdi girdi ɓɔɔy ɓaa si maakŋ baar ki ɔɔ maane ɔsɛ paac.

³⁴ Kɛn jee gaam kiŋzirge jaay aak nakŋ tɛd se, naade dɔɔb aaŋ ɓaa taad jeege tun maakŋ gɛgɛr ki ute jeege tun iŋg ɓee naatge tu. ³⁵ Kɛn jeege jaay ɓaa booy se, naade ɓaado gɛn kaakŋ nakŋ tɛd se. Kɛn naade jaay aan ɔŋ Isa se, ɔŋ gaabm debm sitan se, sitaniŋge se teecga naatn ron ki ɔɔ naaŋ iŋg king mɛtn jɛ Isa ki ɔɔ tusga kala ron ki jiga jiga. Kɛn naade jaay aakiŋ se, ɓeere ɓaa ɔkɛ. ³⁶ Jeegeen aako nakŋ se ute kaamɛ se, ɓaado taad jeege tu nakŋ kɛn Isa tɛdo do gaabm kɛn debm sitan jaay ɓo ɔŋ lapi se. ³⁷ Gɔtn se jee iŋg taa naaŋ Gɛrazɛ ki paac se, kɛn naade jaay ɓeere ɓaa ɔkɛ se, naade taad Isa ki ɔɔ: «Iiŋ ɔnɛ, 'ɓaa dɔkɔ.» Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ki gɛn tɛrl ɓaa. ³⁸ Gaabm kɛn sitange teec ɔnɛ se, tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Ɔnɛ m'ɓaa ute naai.» Gaŋ Isa taadiŋ ɔɔ: ³⁹ «'Tɛrl ɓaa ɓei ki ɔɔ taad nakŋ paacŋ kɛn Raa tɛdi naai ki se.» Kɛn gaabm se jaay ɔk tɛrl ɓaa ɓeɛŋ ki se, ɓaa taadiŋ jeege tun maakŋ

geger ki se paac nakɲ kɛn Isa tɛdɪno naan ki se.

Isa ɛd lapia mɛnd ki ɔ dur goon Jayrus mɛnda daan yoge tu

(Mt 9.1,18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰ Kɛn Isa jaay aan se, jee dɛnge dɔɔdɪna, taa naade se inj aak kaak kaamina. ⁴¹ Gaaba kalan k'danɪn Jayrus; naan se magal *bee kɛn Yaudge lee tusn maak ki. Naan baado ooc mɛtn jɛ Isa ki eemin nɔɔ ɔ n'baado beɛn ki. ⁴² Taa naan ɔk goon mɛnda kalan lak, baarin baa baa sik-kaar-dio ɔ goonɪn se tood kɔɔnɔ kaam yoa.

Kaad kɛn Isa baa baa gɔtn goon mɛnd ki se, jeege dɛna tus ron ki ɔ gɔtn lee kic naan ɔɲ eyo. ⁴³ Maakɲ jee dɛnge tu se, mɛnda kalan bin se, gɔtn moosɪn aan sum se ɔɲ daar eyo ɔkga baara sik-kaar-dio ron ki. Naan utga jin paac gɔtn jee dawage tu, nabɔ nam ɔɲ ɛdɪn te lapi eyo. ⁴⁴ Mɛnd se baado naagɲ Isa ki ɔ ut taa kalɪna ɔ gɔtn ese sum bo, moosɪn naar daara. ⁴⁵ Isa tɔnd mɛta ɔ: «Kɛn ɔl jin utum se nanɲa?» Aan gɔɔ jeege paac baaga naaja se, gɔtn se Pier deek Isa ki ɔ: «Mɛluma, aaka jeege bo lee uri mak mak se dey!» ⁴⁶ Gan Isa deek ɔ: «Num nam ɔlga jin utumga, taa maam m'naamga tɔɔgɲ kɛn teec rom ki se.» ⁴⁷ Kɛn mɛnd se jaay jeel jeege an jeel se, beere baa ɔkin se ron ook marga ɔ baado ooc mɛtn jɛ Isa ki. Gɔtn se naan taad naan jeege tu paac nakɲ kɛn ɔlin jaay bo, naan ɔl jin ut taa kal Isa se. Mɛnd se taadden ɔ: «Maam m'naar m'ut kali sum bo, m'ɔɲ lapi.» ⁴⁸ Gɔtn se Isa deekin ɔ: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapi.»

49 Kεn Isa utu daar taad taad bɔrt se sum 6o, deb kalan̄ iino gɔtn Jayrus ki ɔ baado taadin̄ ɔ: «Bεε, gooni mɛnda se lε ooyga. Ɔnte dabar Debm dooy jeege se cεε.» 50 Num kεn Isa jaay booy taar se, naan̄ taad Jayrus ki ɔ: «Ɔnte beere; ɔnd maaki kaam kalan̄. Gooni mɛnda se utu 'kaaja.» 51 Kεn Isa jaay aan bεe Jayrus ki se, jee dεn se naan̄ gaasde naatn. Gɔtn se ɔp Pier, Jan, Jak ɔ ko goono ute bubm goono sum 6o εnd ute naana. 52 Jeege paac eeme ɔ tooy makɔnɔ do yo ki se. Num gan̄ Isa deekden ɔ: «Ɔnte 'keemki. Goono se ooy te eyo; naan̄ lε toof toof bi sum.» 53 Kεn naade jaay booy taarin̄ se, naade baag tooy koogo mεtin̄ ki taa naade jeele goon mɛnda se lε, ooyga dεere. 54 Gɔtn se Isa ɔk jin̄a, uun mindin̄ raan ɔ: «Goonuma, iin̄!» 55 Gɔtn se sum 6o goono se duru ɔ naar iin̄ daara. Tεr Isa taadden ɔ: «Goono se, j'εdin̄ kɔsɔ.» 56 Kεn bubin̄ ute kon̄ jaay aak nak̄ se, nak̄ se baa deel dode ɔ ɔkden taad eyo. Gɔtn se Isa dεjden ɔ nak̄ deel se, j'ɔnte baa taadin̄ nam ki.

9

Isa ɔ jee kaan̄ naabinge sik-kaar-di se naaba (Mt 10; Mk 6.7-13)

1 Bii kalan̄ Isa tus jee kaan̄ naabingen sik-kaar-dio ɔ naan̄ εdden tɔɔgɔ do sitange tu paac ɔ εdden tɔɔgɔ gen̄ kεdn̄ lapia jee kɔɔnge tu. 2 Naan̄ olden naaba se taa 'baa taadn̄ labar gen̄ *maak̄n̄ Gaar Raa se jeege tu ɔ gen̄ kεdn̄ lapi jee kɔɔnge tu. 3 Naan̄ taadden ɔ: «Kεn 'baaki baa merte se, ɔnte 'kuunki dīm, ɔnte 'kuunki sirdi, bɔɔnɔ, kɔsɔ ɔ ɔnte 'kuunki gurs kici. Ɔo maakse ki se, nam ɔnte 'tɔsn

kalge dio. ⁴ Bee ken naase 'booykiga maak ki se, 'toodki gōtn ese, bini anki kiin̄ baa maak ki. ⁵ Gōtn naase 'baaki jaay jeege baate dōōdn̄ kōkse num, ken naase 'teecki teec maakŋ gēgērde ken ese se, kudn̄ jesege se kic ɓo 'tupdenki naatn, kēse aden toodn̄ saada.» ⁶ Bin ɓo, *jee kaan̄ naabm Isage se baa lee maakŋ naan̄ge tu, taad Labar Jiga jeege tu ɔɔ gōtɔ baa se paac, naade ed̄ lapia jee kōon̄ge tu.

Nookŋ Isa se ed̄ saapm maaka *Erōd ki
(Mt 10; Mk 6.7-13)

⁷ Ken Gaar Erōd Antipas naan̄ ɓo magal taa naan̄ Galile se jaay booy j'ɔɔs maan̄ nakgen deel se, taar se baa deel don̄a taa jee mētinge deek ɔɔ: «Kese Jan-Batist ɓo duroga daan̄ yoge tu.» ⁸ Ɔɔ jee mētingen kuuy taad ɔɔ: «*Eli do dōkin̄ se ɓo, baadoga.» Ɔɔ kengen kuuy kic taad ɔɔ: «Kaadn̄ naane maakŋ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dōkin̄ se ɓo, deb kalan̄ duroga daan̄ yoge tu.» ⁹ Taa naan̄ se ɓo ɔl Erōd taad ɔɔ: «Nakage, ey num Jan-Batist se le maam mala ɓo m'ɔl k'gaan̄o ute don̄a. Num kēse tap ɓo debm gay daala jaay m'booy ted̄ nakgen bin se?» Gōtn se naan̄ je Isa taa an̄ kaaka.

Isa ed̄ kōsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Ken *jee kaan̄ naabm Isage jaay tērl baa ɔŋ Isa se, taadn̄ mētn̄ nakgen naade ted̄o paac se. Gōtn se naan̄ ɔk baande cēs ki kaam gēgēr ken sak Betsaida. ¹¹ Ken jee den̄ge jaay booy labar se, naade ru baa mētiŋ ki. Ɔɔ Isa dōōd ɔkde ɔɔ gōtn se, naan̄ taadden taar *maakŋ Gaar Raa ɔɔ jee ken baado je lapi rode se, naan̄ ed̄den lapia.

12 Gaŋ ken kaada ɓaa ɓaa kooco se, jee kaan naabm Isagen sik-kaar-di se, ɓaado taadiŋ ɔ: «'Deek jeege tu se k'wɔk k'ɓaa maakŋ naanɓe tu ɔ maakŋ ɓee naatge tun gɔr gɔr se. Taa gɔn naane se, naade 'kɔŋ nakŋ kɔsɔ ɔ 'kɔŋ gɔn toodo kici. Ey num gɔn ara se, naajege k'do kɔf-ɓaar ki.»

13 Gaŋ Isa terlden ɔ: «Naase mala eɗɗeki kɔsɔ.» Gɔn se naade terliŋ ɔ: «Mappan j'ɔk se ɛ cir mii eyo ɔ kenjge kic ɛ k'j'ɔk di sum. Ken jee se jaay 'kɔŋ kɔsɔ paac num, naan se naaje j'ade ɓaa dugŋ kɔsɔ kuuy do ki.»

14 Jee tus gɔn ese paac se, gaabge kalde ki sum ɓo ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii.

Gɔn se Isa taad jeege tun metiŋ ki ɔ: «'Taadki jeege tu k'j'iŋ naan ki ɔ 'gaanɗeki jeege se si-mii si-mii.»

15 Naade teɗjeege paac iŋ naan ki.

16 Num Isa tɔs mappan mii ute kenjgen di se jiŋ ki, naan uun kaamiŋ raan, tɔm *Raa, dup mappa ɔ eɗiŋ jeege tun metiŋ ki taa 'keɗn jee denge tu.

17 Naade paac ɔs deɗen ute maraaddɛ ɔ toɗŋ ɔp se k'tuun k'tusiŋ maakŋ gɔrŋge tu sik-kaar-dio.

*Pier taad ɔ Isa se naan ɓo *al-Masi
(Mt 16.13-28; Mk 8.27-9.1)*

18 Bii kalan se, Isa iik took cees ki kaliŋ ki gen tɔnd metn Raa. Naan ken se, jee metiŋ ki utu te naana. Gɔn se naan tɔnd metde ɔ: «Jee denge tap ɓo taad ɔ maam m'nanja?»

19 Naade terliŋ ɔ: «Jee metiŋge ɔ naai Jan-Batist ɔ jee kuuy ɔ naai *Eli ken do dɔkiŋa ɔ kengen kuuy daala ɔ naai se kaadn naane maakŋ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se ɓo, deb kalan duroga daan yoge tu daam.»

20 Ɔ Isa deekden ɔ: «Ken maak-saap naase ki num ɔki maam m'nanja?» Pier eɗ taariŋ

᠔᠔: «Naai ᠖᠐ al-Masi ken Raa ᠔lo.» ²¹ Gōtn se Isa aacden kaama ᠔᠔ taar se j'ōnte ᠖aa taadn nam ki. ²² Tēr naan taadden metin ᠔᠔: «Bεεki num, *Goon Deba utu 'dabar kusina. Magal taa ᠖ee Yaudge, *jee magal tedn serke Raa ki, ute jee jeel taadn tōokn metn Ko Taar Raage, naade se utu an kōōdn kundu ᠔᠔ utu an tōōlo ᠔᠔ daan bii k-mōtoge tu se, naan utu ade dur daan yoge tu.»

Jee je daan Isa

²³ Gōtn se naan taadden paac ᠔᠔: «Debm jaay je am daan maam se, naan 'baatn ron mala ᠔᠔ bii-raa 'kuun kaagṅ yōna jaay ᠖᠐ am daana. ²⁴ Taa debm je kaajn koṅ se utu an kutu naan Raa ki ᠔᠔ debm ut koṅa taa maam se, utu an kaaja. ²⁵ Ken debm jaay *duni ute magalin ᠖᠐ kaam jin kic num, ken naan kutn koṅ naan Raa ki se, an koṅ di ro ki? ²⁶ Taa naan se ᠖᠐, debm jaay ted sōkōṅ᠔ taa maama ᠔᠔ ro taarum ki se, maam *Goon Deba kic ᠖᠐, biin m'ade ᠖aa maakṅ *nookum ki ḡen Bubum ki ᠔᠔ ute ḡen kōōdingen *salal se, maam kic sōkōṅ᠔ utu am tōōl taa naan kici. ²⁷ Deere, 'booyki m'asen taada: maakṅ jeege tun ᠖orse utu ara se, metinge se kooy ey sum ᠖᠐, utu 'kaakṅ Raa 'kōsn gaara dōde ki.»

Raa ooj ro Isa

(Mt 17.1-9; Mk 9.2-10; 2Pr 1.16-18)

²⁸ Ken Isa taad aas taarin jeege tu jaay ᠔k nakṅ ᠖aa ᠖aa bii marta se, naan ᠔k Pier, Jan ᠔᠔ Jak ᠔᠔ naade ook do ko ki ḡen ᠖aa keem Raa. ²⁹ Kaad ken Isa eem keem Raa se, daan-kaamin ᠖aa terl kuuy ᠔᠔ kalin se ᠖aa ted raap lak lak ᠔᠔ ᠔mb met ki birin birin. ³⁰ Gōtn se naade aak gaabge dio daar taad taad ute Isa ᠔᠔ jee di ese se, *Musa ute *Eli.

31 Ɔo gɔtn Musa ute Eli daar ro ki se, Raa tediŋ gɔto wɔr kelɛŋ. Gɔtn se naade taad metn taar ken tɛdga num, Isa utu 'kooy Jeruzalem ki se. 32 Gaŋ Pier ute mɛdiŋge se bi ɓaa cirde. Num ken naade duro maakŋ bide ki se, naade aak Isa se ron wɔr gɔto kelɛŋ ɔ naade aak jee di se daar daar cɛɛŋ ki. 33 Ken Musa ute Eli jaay iin ɔŋ kɔŋ Isa se, Pier deek Isa ki ɔ: «Debm dooyje, beeki num, j'aki king gɔtn ara ki ɓo jiga; ɔŋ j'asen taal daabge mɔto, kalan naai ki, kalan Musa ki ɔ kalan Eli ki.» Gaŋ taar naaŋ taad se tap ɓo, ɔnd te metin eyo. 34 Ken Pier utu taad taad sum ɓo, gapara naar ɓaado deebde bat. Ken naade jaay aak gapara ɓaa deebde se, beere ɓaa ɔkde. 35 Ter naade booy mind deba taad maakŋ gapar ki ɔ: «Kese goonum ken maam m'beer m'ɔɔdiŋo. 'Booy uunki taariŋa.» 36 Kaad ken naade booy mind deba utu taad taad se, kar naade aak ɔk se, ɔɔp Isa kalin ki sum. Nakŋ naade aakin paac se, kaad ken se naade taadin te nam ki eyo, num naade ɓɔɓin maakde ki.

*Isa ɛd lapiya goon gaab ki ken ɔk kɔŋ sitan
(Mt 17.14-21; Mk 9.14-29; Mk 1.23-27)*

37 Ɔo metbeenki se, ken naade ɓɔɔyɔ ɓɔɔy do ko ki se, jeege dena ɓaado dɔɔdn Isa. 38 Maakŋ jeege tu se, gaaba kalan danin makɔŋ ɔ: «Debm dooy jeege, m'eemi nɔ ɓaado aakum tu goonum ara se. Bere, goonum ɓo kalan ese sum. 39 Gɔtn metin se ken sitan ɔkinga tak ɓo, goono tɔy makɔŋ, uun undin naan ki, tiikin zak zak ɔ taarin kic ɓo tiin gupiyu. Ken sitan se jaay ɔkinga num, tediŋ ɔŋ jaay teec ron ki dabarin bini nanin tɔgin jaay ɔniŋa. 40 Maam m'tɔndo metn jee meti ki m'ɔ am

tuur sitan ro goonum ki se naatn, naḅo naade ɔŋ aasin te eyo.» ⁴¹ Isa deekden ɔɔ: «Naase jee do naan ken ḅorse aalki maakse do Raa ki ey se. Naase se jee naajn taarge ɔɔ jee beeki eyo! Maam tap ḅo m'king ute naase se bini nun ki ɔɔ m'asen serkn bini nun ki? Ɔk ḅaano ute gooni se ara.»

⁴² Ken goono jaay k'ḅaano ḅaa gɔtn Isa ki se, sitan uun undin naan ki ɔɔ naan baag tiikn zak zak. Gan ken Isa jaay aakin se, naan aac kaama sitan ki ɔɔ sitan teec ɔŋ goono. Ɔɔ goono se, Isa uun edin bubin ki. ⁴³ Ken jeege jaay aak nakn ted se, ḅaa deel dode ɔɔ ɔkden taad eyo ɔɔ deek ɔɔ: «Deere, Raa se magal aak eyo.»

Ter Isa taad taa dubar ken utu 'kaan don ki

Kaad ken jeege paac utu aak kaak nakn ken Isa ted jaay ɔkden taad ey se, Isa deek jeege tun metin ki ɔɔ: ⁴⁴ «Udki bi jiga ro taar ken maam m'je m'asen taadse. *Goon Deba se, j'utu j'an kɔkn kɔl ji jeege tu.» ⁴⁵ Num gan jee metin ki se, taar se, naade ɔŋ booy ɔk te metin eyo; taa taar se metin ute don naade ɔnd te eyo. Ɔɔ gen tɔnd metin le, naade beerin beere.

Jee metn Isa ki naar magala (Mt 18.1-7; Mk 9.33-42)

⁴⁶ Jee metn Isa ki baag naajn ute naapa ɔɔ maakde ki se, nana ḅo 'tedn magalde. ⁴⁷ Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapde se, naan uuno goon cɔkɔ ḅaado ɔndin ceen ki. ⁴⁸ Ɔɔ naan deekden ɔɔ: «Goon ese se jaay debm ɔkin jiga taa maam se, kese naan ɔkum maam mala. Ɔɔ debm ɔkum maam se, naan ɔk debm ken ɔlumo. Taa naan se ḅo, maakn naase ken

paac se, debm ɔp ron baat se, naan ɓo asen 'tedn magalse.»

Jee tedn naaba ute ro Isa

⁴⁹ Gɔtn ese Jan ɛp taarin deekin ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔno deb kalan bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'aɔo gaasa, taa naan ɛ lee ute naajege eyo.» ⁵⁰ Gan Isa deekin ɔɔ: «Ɔnte 'gaasinki! Debm jaay debm taamooyse ey se, naan se debm naase.»

*Jee *Samari baate dɔɔdn kɔkɔ Isa naanɗe ki*

⁵¹ Kaadn naan aan kiin kɔn do naanɗa jaay aan se, Isa uun doa ute maakin paac gen ɓaa Jeruzalem ki. ⁵² Gɔtn se naan ɔl jeege naani ki ɔɔ jee se jaay ɓaa aan maakɔ naan ken kalan gen taa naan Samari ki se, naade je an daapm gɔɔ. ⁵³ Num gan taa naan ɓaa ɓaa Jeruzalem ki se, jee se baate kɔki gɔtde ki. ⁵⁴ Ken naade jaay aak nakɔ ese se, jee metin ken Jak ute Jan se deekin ɔɔ: «Mɛlje, ken naai je num j'aki 'tɔnd metn Raa ade booy poodo dode ki taa aden kɔsn nanɗa.» ⁵⁵ Ken Isa jaay booy taarde se, naan ɔk tɛrl mooyde. ⁵⁶ Gɔtn se naade uun doobm naan kuuy.

Debm je daan Isa (Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ken naade ɓaa ɓaa doob ki se, deb kalan deek Isa ki ɔɔ: «Gɔtn naai 'ɓaa gay gay kic ɓo, maam m'ai daana.» ⁵⁸ Isa tɛrliɔ ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic ɓo ɔk ɓee tooddege, ɔɔ yeelge kic ɛ ɔk kujdege. Num gan maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn maam m'an kɔl dom eyo.»

⁵⁹ Naan̄ ðeek deb kuuy ki ðð: «'Daanuma!» Gaabm se t̄erlin̄ ðð: «Ōñum m'adē ɓaa duubm bubum jaayo.» ⁶⁰ Gañ Isa t̄erlin̄ ðð: «Ōñ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa. Num naai se, 'ɓaa taad̄ labar ɓen̄ *maakɓ Gaar Raa se jeege tu.» ⁶¹ T̄er deb kuuy daala ɓaadō ɔñj̄ ðeekin̄ ðð: «M̄elje, maam se m'je m'ai daana, naɓo ɔñum m'adē t̄ɛd̄n̄ t̄ɔɔsē jeemge tun maakɓ ɓeem ki jaayo.» ⁶² Isa t̄erlin̄ ðð: «Debm̄ k̄en̄ naab naab ute marange jaay t̄erl̄ aak̄ m̄et̄in̄ ki se, debm̄ bin se aas ɓen̄ 'k̄ɔñ t̄ɛd̄n̄ naaba maakɓ Gaar Raa ki eyo.»

10

Isa ɔljee m̄et̄in̄ k̄en̄ sik-cili-kaar-di se naaba (Mt 10.7-16)

¹ K̄en̄ nakgen se jaay deel se, M̄eljege ɓ̄ɛɛr t̄ɔɔd̄jee kuuy sik-cili-kaar-dio, nigde di dio ðð ɔlden̄ naaba maakɓ ɓ̄ɛɛrge tu ðð maakɓ naange tun k̄en̄ naan̄ mala utu ɓaa maak̄ ki kici. ² Ḡɔtn̄ se Isa ðeekden̄ ðð: «Maakɓ-ḡɔtn̄ t̄ɛd̄ga ɓ̄en̄ k̄ɔj̄ɔ se utu d̄ɛna, naɓo jee t̄ɛd̄n̄ naabge se, baata. Bin num, 't̄ɔndki m̄et̄n̄ M̄el̄ maakɓ-ḡɔt̄ɔ taa adē k̄ɔl̄ jee t̄ɛd̄n̄ naabge do ki ɓ̄en̄ k̄ɔj̄n̄ maakɓ ḡɔt̄in̄a.» ³ Isa ðeekden̄ ðð: «Iin̄ 'ɓaaki! Naɓo 'booyki: maam se m'ɔlsen̄ aan gɔɔ gaan baatge maakɓ k-sogsogige tu. ⁴ K̄en̄ 'ɓaaki ɓaa se, ɔñte 'kuunki k'ɓ̄ɔnd̄ gurs, ɓ̄ɔɔn̄ɔ, saa ðð daan̄ doob ki se, ɔñte 'daarki ɓ̄en̄ t̄ɛd̄n̄ t̄ɔɔsē nam ki.

⁵ «Maakɓ ɓ̄ee k̄en̄ naase ɛndkiga maak̄ ki deet deet se, 't̄ɛd̄ɛki t̄ɔɔsē. ⁶ Maakɓ ɓ̄ee k̄en̄ jaay ɔñkiga debm̄ jaay je t̄ɔɔsē se, ɔñki t̄ɔɔsē se 'k̄ɔɔpm̄ maakɓ ɓ̄een̄ ki; k̄en̄ ɔñki nam jaay je t̄ɔɔsē ey num, t̄ɔɔsē se 't̄erl̄ ute naase. ⁷ Maakɓ ɓ̄ee jaay m̄el̄inge ɔksenga

jiga num, ingki gətn ese; əski əə aayki, taa debm tɛdn naaba se, bɛeki num, j'an kəŋ dal dubariŋa. Əə ingki kaam kalaŋ, ənte 'leeki ɓee jeege tu.

⁸ «Maakŋ gɛgɛr kɛn naase ɛndkiga jaay mɛliŋge əksenga jiga se, kəsn kɛn naade ɓaansenoga se ənte 'baatinki, əski. ⁹ Jee kəŋŋen gətn ese ɛdfeki lapia əə jee se 'taadfeki əski: ɓere, ɓorse *maakŋ Gaar Raa se aanga gətse ki. ¹⁰ Num gaŋ, maakŋ gɛgɛr kɛn naase ɛndkiga jaay, mɛliŋge baatsenga kəkŋ num, 'teecki naatn ɓəər ki əə 'deekdeki əski: ¹¹ Kudn maakŋ gɛgɛr se kɛn uun naaŋŋ jeje ki se kic ɓo, k'tupsesiŋ naatn naanse ki. ɓere 'jeelki: maakŋ Gaar Raa se aanga gətse ki! ¹² 'Booyki m'asen taada: ɓii kɛn *Raa 'kəjŋ ɓəərə do jeege tu se, jee ese se ɓəər kɛn koocŋ do naade ki se aden tɛdn əŋŋ cir gɛn jee maakŋ gɛgɛr Sədəm ki se dəkə*.»

Jee maakŋ gɛgɛr kɛn baate kaal maakde do Isa ki

¹³ Isa deekden əə: «Utu asen kəŋŋ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Kərəzin ki əə utu asen kəŋŋ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Betsaida ki! Taa nakŋ-kəəbgen kɛn tɛdo gətse ki se, jaay 'tɛdoga tɛd maakŋ gɛgɛrge tun Tir ki ute kɛn Sidəŋ kɛn jee *kusiŋge se num, kaadn do dəkini naade tɛrldega maakde do Raa ki, naade tuusn kal kəl doa əə ɓəəy burku dodege tu. ¹⁴ Deere, ɓii kɛn Raa utu 'kəjŋ ɓəərə do jeege tu se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kəŋŋ cir kɛn aano do jeege tun Tir ki ute Sidəŋ ki se daala. ¹⁵ Əə naase jee gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, gɛn naase ki num, əski nookse se 'keem kaan maakŋ raa ki la? Gətə! Naase se utu aki kooy 'ɓaa ɓee yoge tu.»

* **10:12** Aak Jɛn 19.24.

¹⁶ Tēr Isa taaddēn əɔ: «Debm booy uun taar naase se, booy uun taar maam kici əɔ debm baatse naase se, baatum maam kici. Anum debm kēn baatum maam se, baate debm kēn əlumo se kici.»

Jee mētiŋ kēn sik-cili-kaar-di se ək tēr l baado

¹⁷ Kēn jee mētn Isa kēn sik-cili-kaar-di jaay naŋo naabde se, naade ək tēr l baado əŋ Isa ute maak-raapo əɔ deekiŋ əɔ: «Mēlje, kēn naaje k'tuuro sitange ute ro naai se, naade kic ɓo tookjeno taarje.» ¹⁸ Gətn se Isa tēr lden əɔ: «Maam m'aak *Bubm sitange ɓəy ooco maakŋ raa ki aan gəə maan kēn aal wusuk wusuk se. ¹⁹ 'Booyki, kēse ɓo təəŋŋ kēn maam m'edsen taa anki tuum wəəjge ute iŋge əɔ ute təəŋŋ se, naase anki cir jee wəəysege əɔ naade se paac asen 'kəŋ tēdn dim eyo. ²⁰ Bin num maakse əŋte raapo taa sitange ɓeersēnoga əɔ booyseŋoga taarse, num gaŋ 'tēdki maak-raapo taa rosege se Raa raanŋga raanŋ maakŋ raa ki.»

*Maak-raapm gēn Isa
(Mt 11.25-27)*

²¹ Naan kēn se sum ɓo, Isa dooc ute *Nirl Salal, əɔ gətn se maakiŋ-raap sakaŋ əɔ baag təəm Raa əɔ: «Bua, naai ɓo Mēl maakŋ raa ute gēn do naaŋa, maam m'təəmi taa nakgen se naai əyiŋga kəyə jee jeel-taarge tu ute jee mētəkge tu, əɔ ɓorse naai 'taadga mētiŋa gaan sēemge tu. Deere, Bua, kēse ɓo nakŋ jigan kēn naai maaki jen ro ki. ²² Nakge paac se Bubum εdumsiŋga kaam jima. Ey num Goono se nam tap ɓo jeeliŋ eyo; kēn jeeliŋ se Raa Bubu kaliŋ ki sum. Əɔ Raa Bubu se kic ey num, nam tap ɓo jeeliŋ eyo num kēn jeeliŋ se, Gooniŋ kaliŋ ki

sum ɔ̄ Goonin̄ se ʃo je an̄ taadn̄ Raa Bubu se jeege tu.»

²³ Gɔtn̄ se Isa ɛrl̄ aak jee mɛtin̄ ki ɔ̄ taadden naade kalde ki sum ɔ̄: «Naase 'maakse raapo taa nakn̄ kɛn naase aakin̄ki ute kaamse se. ²⁴ 'Booyki m'asen taada: jee taad̄ taar teeco taar Raa ki dɛna ute gaaringen do dɔkin̄ dɛn se, je ɔ̄ ade kaakn̄ nakn̄ kɛn ʃɔrse naase aakki se, naʃo ɔn̄ aakin̄ te eyo, ɔ̄ je ɔ̄ ade booy nakn̄ ʃɔrse naase 'booyki se, naʃo ɔn̄ booyin̄ te eyo.»

Isa aal naagɣ taara ute kɔd *Samari debm bɛɛ

²⁵ Bii kalan̄ debm jeel taadn̄ tɔɔkn̄ mɛtn̄ Ko Taar Raa kalan̄ bini iin̄ ɔ̄aar tɔnd mɛtn̄ Isa taa an̄ naama ɔ̄ deekin̄ ɔ̄: «Debm dooy jeege, m'tɛdn̄ m'ɔ̄ dɪ jaay m'kɔn̄ *kaajn̄ gɛn daayum se?» ²⁶ Isa ɛrlin̄ ɔ̄: «Do *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se k'raan̄jo j'ɔ̄ dɪ? Kɛn naai 'dooyin̄ se 'booy ɔkin̄ ɔ̄ dɪo?» ²⁷ Gaaba se ɛrlin̄ ɔ̄: «Kɛn maam dooyin̄ se deek ɔ̄: *Naai 'je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute tɔɔgi paac, ute saapi paac ɔ̄ 'je naapi se aan̄ gɔɔ 'je ro naai mala.†*»

²⁸ Isa ɛrlin̄ ɔ̄: «Taar se, naai 'ɛrlinga ute doobiɣa. 'Baa 'tɛdn̄ naan̄ se ɔ̄ naai 'kɔn̄ kaajn̄ gɛn daayum.»

²⁹ Num gaaba je ɔ̄apm taarin̄ se tɔnd mɛtn̄ Isa ɔ̄: «Naapum tap ʃo nan̄a?» ³⁰ Isa deekin̄ ɔ̄: 'Booy m'ai taadn̄ mɛtn̄ taara kalan̄. Bii kalan̄ se, gaaba kalan̄ iino maakn̄ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki bɔɔy ʃaa ʃaa maakn̄ gɛgɛr kɛn Jeriko ki. Kɛn naan̄ ʃaa ʃaa se, ʃaa ooc ji jee ʃoogge tu. Gɔtn̄ se jee ʃoogge se ɔkin̄a, tɔɔdn̄ te kalin̄ naatn̄, ɔ̄ tɔnd aalin̄ par kaam

---

† 10:27 Aak Dt 6.4-5.

yoa; jaay 6o naade aan rēsina. ³¹ Num gōtn se, *debm tēdn serke Raa ki kalan bini, 6aado 6aa te doobm se reŋ sum 6o, gaŋ ken naan aak gaabm tood par se, naan aal cees ki dōkō uun doobiŋ 6aa.

³² Ter kōf Lebi† kalan bin kic, aalo te doobm se. Num ken naan jaay aan gōtn se, naan aak gaabm tood par se ɔ naan kic aal cees ki dōkō ɔ uun doobiŋ 6aa kici. ³³ Num gaŋ kōf Samari§ kalan bin kic 6aa 6aa mertē ute doobm se. Ken naan jaay aak gaabm tood par se, naan ejiŋ doŋ ki. ³⁴ Naan 6aado ɔŋina, tugiŋ taan-duŋa ute tōtn koojŋ biŋ, ɔtiŋ uubu ɔ saamiŋsina; jaay 6o uun ɔndiŋ do buuriŋ ki ɔ 6aansiŋ 6ee bōoy mertge tu ɔ iŋg doŋ ki. ³⁵ Metbeenki se, naan ɔɔf tamma dio, ɛd debm tēdn mertge tu se ɔ deekiŋ ɔ: «Gaabm se, aakiŋ doŋ ki. Nakiŋ naai utga cir naan se num, maam m'terloga se, m'utu m'aisiŋ kōŋg gōtiŋ ki.»

³⁶ Gōtn se Isa tōnd metn debm jeel taadn tōkŋ metn Ko Taar Raa se ɔ: «Maakiŋ naai ki num, maakiŋ jeege tun mōtō se, gaab ken jee 6oogge tōndiŋo se ken gay 6o naapiŋa?» ³⁷ Naan terl Isa ki ɔ: «Jaay debm ken tēd bēɛ deb ken jee 6oogge tōndiŋ se.» Gōtn se Isa deekiŋ ɔ: «Naai kic '6aa 'tēd bin kici.»

Isa 6aa 6ee Mart ute gēn Mari ki

³⁸ Ken Isa jaay 6aa 6aa doob ki ute jee metiŋ ki se, naan 6aa ɛnd maakiŋ naan ki kalan bini, ɔ gōtn se menda kalan roŋ Mart dōɔd ɔkiŋ 6eeŋ ki. ³⁹ Naan ɔk gēnaa roŋ Mari ɔ Mari se, 6aado

---

† **10:32** Lebige, naade se metjil Lebi ki se ɔ naade lee noog jee tēd serke Raage tu maakiŋ Bee Raa ki. § **10:33** Samarige se ute Yaudge se taarde 6aa eyo.

ing mɛtn jɛ Mɛljege tu ɔɔ naan ing booy booy taar Mɛljege taad se. ⁴⁰ Kɛn Mart jaay naaba ɓaa deel don se, naan ɓaado deek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, aaka gɛnaam se. Naaba se paac ɔɔnumsin dom ki. Kɛse tap ɓo naai an dɪm ey ne? 'Deekin 'ɓaado utu am noogo!» ⁴¹ Num Mɛljege tɛrlin ɔɔ: «Mart, Mart, naai se uun nirli do nakge tun paacɔ kɛn naai tɛd se; taa naan se ɓo naai 'baate roi tak tak ɔɔ 'tɛdɪ ɓaa kaam ara kaam ara. ⁴² Num Mart, 'booyo. Naka kalan sum ɓo jiga cir paac. Kɛn se ɓo Mari bɛɛr uunga. Num nakɛ Mari bɛɛr uun se, nam ansin kɔɛ kɔɔd eyo.»

11

*Isa dooyjee mɛtin ki gɛn keem *Raa (Mt 6.9-13, 7.7-11)*

¹ Bii kalan Isa ing gɔtɔ kaam kalan bini, gɛn keem Raa. Kɛn naan jaay eem Raa aas se, maakɛ jeege tun mɛtin ki se, deb kalan ɓaado tɔnd mɛtinɔ ɔɔ: «Mɛlje, 'dooyje gɛn keem Raa aan gɔɔ kɛn Jan dooyjee mɛtin ki se.» ² Isa taadden ɔɔ: «Kɛn naase jaay aki keem Raa num, 'deekki ɔɔki: Bua, ɔɔ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum ɓo Raa. ɔɔ naai ɓo kɔsn gaara do jeege tu paac.

³ Ɛdjeno kɔsn kɛn ajen kaasn bii-raa.

⁴ 'Tɔɔlje *kusinje taa naaje kic ɓo k'tɛdn kaldɛ jeege tun paacɔ kɛn tujjenga naaje ki kici. ɔɔnte 'kɔnje k'kɛnd maakɛ nakɛ naam ki.»

⁵ Gɔtn se Isa deekden daala ɔɔ: «Kɛn maakse ki se jaay, deb kalan ɔk mɛdɛ ɔɔ mɛdin se ɓaado ɔɔnin daan nɔɔr ki ɔɔ tɔnd mɛtin ɔɔ: «Mɛduma, ɛdumo tu mappa mɔtɔ, ⁶ taa maakɛ mɛdumge tu se, deb kalan ɓaadoga mɛrte gɔtum ki, naɓo maam m'ɔk

dīm m'añ kēf eyo.» ⁷ Num kēn debm maak ki se jaay, tērlīñ ə: «Ŋnum, m'toodn kaam kalan. Borse kaam taarum lē m'gaasinga, ə maam m'ute gēnumge paac kic lē, k'toodga. Bin num, maam se m'kəñ kiñ jaay m'ai kēdn mapp eyo.» ⁸ Gañ 'booyki m'asen taada: naan 'kiñ an kēf se taa gaaba se mēdīñ sum eyo, num taa naan dək taar tōnd mēta əñ ey se ʒo, naan 'kiñi an kēda.

⁹ «Maam m'deeksen m'ə: 'lee 'tōndki mēta ə j'asen kēda, 'lee 'jeki ə naase aki kəñə, 'lee 'tōndki kaam-taara ə j'asen kəəə. ¹⁰ Deere, debm tōnd mēta se j'añ kēfē, debm je se 'kəñə ə debm tōnd kaam-taara se lē, j'utu j'añ kəəə. ¹¹ 'Saapki tu, maakse ki se bubm gay jaay, gooniñ tōnd mētn kēñjē gətiñ ki num, naan an kəñ kēdn wəəə ne? ¹² Ey lē, kēn tōnd mētn kaaəbm kəəəñə se, an kəñ kēdn iñi ne? ¹³ Naasen jeegen kēn jig ey se kic ʒo 'jeelki kēdn nakj bēē gēnsege tu. Num mēt kando Bubm kēn maakj raa ki 'kēdn *Nirl Salal jeege tun tōnd mētiñ ey ne!»

Isa ə *Bubm sitange
(Mt 12.22-45; Mk 3.22-30)

¹⁴ Gaaba kalan bini ək kəəñ sitan ə naan əñ taad taar eyo. Bii kalan, Isa tuuriñ sitan se naatn roñ ki. Kēn sitan jaay teec əñiñ se, gaabm əñ taad taar ey se baag taadn taara cēy. Ə kēn jee dēnge aak se nakj se deel dōdē ə əkden taad eyo. ¹⁵ Num gañ maakde ki se jee kandum deek ə: «Ute Belzebul, naan kēn Bubm sitange se ʒo, naan tuur sitange ro jeege tu.» ¹⁶ Mētiñgen kuuy se je an naam se, tōnd mētiñ ə n'aden tēdn nakj-kəəəbm kēn naade an kaakj jeel ro ki, kēn bəəyo maakj raa ki. ¹⁷ Gañ

Isa jeel maak-saapde dey se, deekden do: «Maakñ taa naan gaar ken jeenge taarde ok metn naap eyo do baagga tedn booro ute naapa se, naan se utu terede do gotin utu 'toodn kuudu. ¹⁸ Naase oki: ute tdogh Bubm sitangen Belzebul se bo, maam m'tuur sitange ro jeege tu. Ken Bubm sitange ted booro ute ro naan malin se, bin se naan topga rona. Ken bin num, gaarin se naan an kakh do dio? ¹⁹ Naase oki: maam m'tuur sitange ute ro Belzebul se; num jee metse ki se, ken edden tdogh jaay tuur sitange se, naja? Bin num naade mala se bo asen kojñ booro dose ki. ²⁰ Num gan ken maam jaay m'tuur sitange ute tdogh Raa deer num, kese *maakñ Gaar Raa se booy aanga gotse ki. ²¹ Ken debm gaabm booro jaay inj ute boorin been ki do ken naan jaay boob been jiga se, maalinge se 'kakh kut eyo. ²² Num gan debm kuuy ken tdogh cirin jaay baado oocinga do cirina jaay tsn ute booringen naan ondo do ki se num, maalinge se, naan an tsn nigin jeege tu.

²³ «Debm jaay ute maam ey se, naan se debm taamooyuma do debm jaay noogum gen tusn jeege ey se, debm bin se wookden wooka.»

Sitan ok terl gotin ki

²⁴ Ter Isa taadden do: «Ken sitan jaay teec onga nam se, naan baa leedo do kof-baarge tu je gotn an tol maakina nabo naan jaay on te ey se. Ken naan jaay on te ey num, baag taadn ute maakin do: «Maam se m'kakh m'terl gotn ken m'iinno ro ki.»

²⁵ Ken naan jaay ok terl aan se, on bee se j'otinga aac walak do nakinge se k'rees k'daapinga ute doobina.

²⁶ Gotn se naan ok terle do baa on sitangen kuuy cili ken kusin cirin naan se daala. Naade baado tele end

ing maakŋ gaab kɛn se ɔɔ kinŋ gaabm se tɛrl ɓaa tɛd kusin cir kɛn deet se daala.»

Maak-raapo jeege tun uun taar Isa

²⁷ Kɛn Isa jaay utu taad taad taarin se, mɛnda kalan uun mindin raan daan jee denge tu ɔɔ deekin ɔɔ: «Mɛnd kɛn ooji naai ɔɔ kɛn naai aayo sin se, ɔn maakin 'raapm aak eyo.» ²⁸ Gan Isa tɛrlin ɔɔ: «Jeegen booy taar Raa ɔɔ ɔkin maakde ki se ɓo ɔn maakdege 'raapm cir daala.»

Isa uun maan nakŋ-kɔɔɓm kɛn Raa tɛdo ute Yunus

(Mt 12.38-42)

²⁹ Aan gɔɔ jeege baag tus tɛdn den se, Isa baagden taad ɔɔ: «Jeegen duni kɛn ɓorse se, jee jig eyo. ɔɔ naade je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ, naɓo nakŋ-kɔɔɓm naade an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gɔɔ kɛn gen Yunus se sum. ³⁰ Aan gɔɔ nakŋ aan do Yunus ki jaay taad jeege tun Ninib ki taa an kaakŋ jeel ro ki Raa ɓo ɔlino gɔtde ki se*, *Goon Deba se utu 'tɛdn bin kici, taa 'taadn jeege tun duni kɛn ɓorse se, an 'kaakŋ jeel ro ki naan kic Raa ɓo ɔlino. ³¹ Bii kɛn Raa an kɔjn ɓɔɔɔ do jeege tu se, nɛelgen iino kaam kaam ɓɔɔɔ† gɔtn duni daar ro ki se utu kɔkŋ mind jeegen duni kɛn ɓorse se. Taa naan iino gɔtn dɔkɔ gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, ɔɔ 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala. ³² Bii kɛn jaay Raa an kɔjn ɓɔɔɔ do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic utu 'kɔkŋ mind jeegen duni kɛn ɓorse. Taa naade se booy uunga taar

* **11:30** Aak Yunus 3.3-5. † **11:31** Aak 1Gar 10.1-13.

Yunus ð ðerlga maakðe do Raa ki, anum 'booyki, debm ara se cir Yunus se daala.»

*Kaama se aan gðð lðmpøn roa
(Mt 5.15, 6.22-23)*

³³ Ter Isa taadðen ðð: «Nam jaay ððcga lðmpø num ðyiñ metn ðim ki eyo ey ðe deebiñ ute ðim eyo, num j'uun j'ðliñ raan ro kaag ki taa jee end gøtn ese 'kaakñ gøtn wøðø. ³⁴ Kaami se, naañ ðo lðmpøn gen roi. Bin num ken kaami jaay lapi se, roi te ðeniñ paac kic iñg maakñ gøt ken wøðø. Num ken kaami jaay kðñð num, roi ute ðeniñ paac kic maakñ gøt ken ððð. ³⁵ Bin se, ðnd kðndø ute gøtn wøðø ken naai økse, øñte kðñiñ 'teðñ gøtn ððð. ³⁶ Ken kiñgi jaay paac iñg gøt ken wøðø se ð ken ðim ððð cøkø kic gøtø roi ki num, bin se, kiñgi ute ðeniñ paac se, 'teðñ gøtn wøðø aan gðð lðmpøn ken lee wøðø gøtø keleñ se.»

*Isa mooy *Parizige
(Mt 23.1-36)*

³⁷ Ken Isa utu taad taad ðørt sum ðo, kðð Parizi kalan bini danñ ðð k'ðaa kðsn ðeen ki. Ken naade jaay aan se, naade tood ute ceeðe jaay ðo baag kðð do tabil ki. ³⁸ Ken kðð Parizi jaay aak Isa tug te jññ aan gðð ken naade lee tug se ey sum ðo, baag kðð se, naañ aak se økiñ taad eyo. ³⁹ Gøtn se Meljege ðeek kðð Parizi ki ðð: «Naase Parizige se, naase 'tugki naagñ nakgen naase 'lee aayki ðð øsnki se aac walak, num gañ maakiñ tap ðo øñiñki ðooc ute saapm gen ðoogo ute nakgen *kusiña. ⁴⁰ Kale jee ðerlge! Raa ken øðo daa roi se, ken maak ki kic naañ ðo debm kðbiñ ey la? ⁴¹ Nakñ naase økki

maakŋ baay kəssege tu se, ɛdɪŋki *sɛrkɛ jee daayge tu, bin jaay ɓo maakse 'tɛdn aak bɛɛ naan Raa ki.

⁴² «Num naasen Parizige utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo, taa nakgen naase ɔkki sɛɛm sɛɛm kɛn 'lee tɔmbki maakŋ taadsege tu kɛn tɛdɪŋ nijimi ute naksegen maakŋ jinɛn ki se kic ɓo, naase 'lee 'nigɪŋki gɔtɔ kaam sik ɔ kɛn kaam kalaŋ se, naase 'lee ɛdɪŋki Raa ki. Naɓo naase 'tɛdki nakge ute doobiŋ eyo ɔ 'jeki Raa eyo. Bɛɛki num, naase aki tɛdn nakgen ute doobiŋa ɔ aki je Raa jaay ɓo, naksegen kɛn naase 'lee ɛdki sɛrkɛ Raa ki sɛɛm sɛɛm se kic ɓo, ɔŋten 'dirigiŋki kici.

⁴³ «Naasen Parizige utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo, naasen kɛn 'ɓaakiga maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, 'jeki ɔki naase ɓo aki kiŋg naan ki. Ɔ kɛn aankiga bɔɔr ki kic ɛ, 'jeki ɔki jeege ɓo asen tɛdn tɔsɛ naase ki ɓo deete.

⁴⁴ «Utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo, naasen kɛn 'tecki aan gɔɔ yogen k'duubde maakŋ ɓaad ki kɛn jeege ɔŋ aakde eyo, jaay lee do ki se†.»

⁴⁵ Gɔtn se debm jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa kalaŋ bini deek Isa ki ɔ: «Debm dooy jeege, taar kɛn naai iŋg 'taad se, kɛse naai 'naajjen naaje kici.»

⁴⁶ Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔ: «Naasen jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se utu asen tɛdn ɔŋ aak ey kici, taa naase 'tuun 'tɔndki daam deer se do jeege tu, num naase, ute goon jisen baat se kic ɓo utiŋki eyo.

⁴⁷ «Utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo naasen 'lee iin 'daapki do ɓaadn jee taad taar teeco taar Raa ki do

---

† 11:44 Do dɔkiŋ se Yaudge jaay leega do ɓaad ki num, saap ɔ naade tɛdga aak kusu naan Raa ki.

dɔkina ɔ naade se bugsege bo ken taaldeno. ⁴⁸ Ken bin num, naase ute bubsege se taarse kalan; jee taad taar teeco taar Raa ki se, naade bo jee taaldeno ɔ naase bo jee kiin do baaddege. ⁴⁹ Taa naan se bo, Raa ken jeel-taar mala mala se taado ɔ: M'utu m'aseno kol jee taad taar teeco taarum ki ute jee kaan naabumge ɔ metinge naade utu aden taalo ɔ metingen kuuy se, naade utu aden dabara. ⁵⁰ Taa naan se bo, jee duni ken borse se, taa moosn jeegen taad taar teeco taar Raa ki se, naan utu aden kɔkɔ mindde do yodege tun baago kaadken Raa utu aalo kaal do dunia, ⁵¹ ken iino do yo Abel ki bini aan do yo Zakari, ken k'toolino daan *gotn ken k'lee k'tedn serke Raa ki ute *Bee Raa. Deere, 'booyki m'asen taada: jee duni ken borse se Raa utu aden kɔkɔ mindde.

⁵² «Naasen jee jeel taadn taokɔ metn Ko Taar Raage se utu asen tedn ɔn aak eyo! Taa naase 'gaaskiga doobm ken 'kol jeege gotn Raa ki ɔ naase malinge le 'baate kendki, ɔ jeegen je kendε se le, naase 'gaasdeki doobo.»

⁵³ Ken Isa jaay taadnan taarina ɔ teeco teec gotn ese se, jee jeel taadn taokɔ metn Ko Taar Raage ute Parizige se iin ron ki cey ɔ naade baag tond metin do taarge tu dena. ⁵⁴ Do taarge tun Isa taad se, naade goomin ken naan jaay taad tujinga num, naade an kɔkɔ mindina.

12

Jee taad tal ɔ naade se jee Isage

(Mt 6.12, 10.16-39)

¹ Kaadken se, jeege tus dupu kando kando bini baag tuum naapa. Gotn se Isa baag taadn jeege tun

mətiŋ ki se 6o deete deekden ɔɔ: «Naase se, ɔndki kəndɔ ute ɔrəm *Parizige. Ɔrəm naade se je taadn ɔɔ naade tɛd rode aan gɔɔ naade 6o jee taad taar met ki.

² «Taa kaadɪŋ jaay utu 'kaan se, nakŋ paacŋ j'ɔyɪŋga kəy se, utu toodn tal. Ɔɔ nakŋ 6orse k'jeelki mətiŋ ey se, j'utu j'anŋki jeele. ³ Bin 6o, nakŋ paacŋ naase 'taadɪŋki maakŋ nɔɔr ki se, '6aa 'taadɪŋki jeege tu ute kaam kaada. Nakŋ kɛn naase 'booyɪŋki k'taadsen naanŋ ki mətn bisege tu maakŋ 6ee ki se, 'wɔɔkiŋki do 6eege tu kici.

⁴ «Mɛdumge, taar se maam m'taadsen naase ki: ɔntɛ '6eerki jeege tun 'tɔɔl daa roa, num mɔɔtn asen kəŋ tɛdn dɪm ey se. ⁵ Num 'booyki m'asen taadn debm kɛn naase anŋki 6eere: '6eerki deb kɛn ooykiga kic 6o, naanŋ ɔk tɔɔŋŋ kɛn asen kɔl maakŋ pood kɛn gɛn daayum. Deere, 'booyki m'asen taada: kɛse 6o debm kɛn naase anŋki 6eere.

⁶ «'Jeelki, yeelge sɛɛm sɛɛm mii se k'dugiŋ ute kɔbɔrɔ di sum ey la? Ute naanŋ se kic 6o, *Raa ɔŋ dirig kalanŋ maakde ki eyo. ⁷ Num ganŋ naase se bini bɛɛkŋ dosege se kic 6o, Raa jeeliŋ kalanŋ kalanŋ. Bin se, ɔntɛ '6eerki! Naan Raa ki se naase 'cirki yeelge se dɔkɔ.

⁸ «'Booyki m'asen taada: debm taad naan jeege tu ɔɔ naanŋ debm maam se, maam *Goon Deba kic 6o maam m'taadn naan *kɔdn Raage tu m'ɔɔ naanŋ se debm maama. ⁹ Num debm kɛn baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'anŋ baatiŋ naan kɔdn Raage tu. ¹⁰ Ɔɔ debm kɛn tuj taariŋa ro Goon Deb ki se, Raa anŋ tɔɔl *kusiŋiŋ ese se; num debm kɛn jaay naaj *Nirl Salal se, naanŋ se Raa anŋ tɔɔl kusiŋiŋ se eyo. ¹¹ Kɛn naase jaay

k'tək k'baansenga maakŋ *bee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se ey lɛ naan gaaringe tu ɔ ɡɔtn tɔɔge tu se num, naase ɔnte 'beerki do taar kɛn naase aki ɓaa taadn naandɛ ki kɛn anki nakŋ kɔɔdn dose. ¹² Taa kaad kɛn se, Nirl Salal ɓo asen kəl naase aki jeel taadn taara naandɛ ki.»

Debm maal debm dɛrlɛ

¹³ Maakŋ jee dɛnge tu se, deb kalan bini ɓaado ɔŋ Isa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, ɡenaam se ɔl nam ɓaa 'taadiŋ, ŋ'ɓaado num maal bubje se ɔŋ naai ɓo ajesiŋ nigɪ.» ¹⁴ Ɔtn se Isa terliŋ ɔɔ: «Debm kɛn ɔndum ɡɛn kaakŋ mɛtn taarsege ey lɛ ɡɛn niŋ maalsege se, tap ɓo naŋa?» ¹⁵ Ter naaŋ taad jeege tu paac ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ! Ɔɔ naase se ɔndki dose daan ki, ɓɔɔbki rose ro tama ki. Taa debkilim se, maaliŋ dɛn aan ɡɔɔ dɪ kic ɓo, kɛn ɔliŋ iŋɡ se, maaliŋ eyo.» ¹⁶ Ɔtn se ter Isa taadden ute kaal naaŋŋ taara ɔɔ: «Debm maala kalan bin se, maakŋ ɡɔtiŋ ooŋ tuun karat karat. ¹⁷ Kɛn naaŋ aak nakiŋ jaay ooŋ dɛn se, naaŋ baag taadn ute maakiŋ ɔɔ: <Baar jaaki tap ɓo, maam m'tɛdn rom m'ɔɔ dɪ? Bɛrɛ, ɡɔtn am kaasn m'an kɔmb nakumge se lɛ ɡɔɔ.> ¹⁸ Ter naaŋ taad ute maakiŋ ɔɔ: <Bɔrse, keɛse ɓo nakŋ maam m'utu m'tɛda: ɡiijumge se m'aden tɔɔkŋ paac naatn ɔɔ m'kɔɓm kɛngen kuuy magala magala cir naadege se daala. Kɛn m'ɔɔdɛnga jaay aasga num, teenumge ute nakumge paac se, m'aden tusn kɔmb maak ki. ¹⁹ Ɔtn se maam m'deekiŋ rom ki m'ɔɔ: ai roma, 'tɔɔl kɔɔri ɡɛn ɓaara ɓaara, taa kɔsɔ ute kaayi lɛ, dɛna. Taa naan ki se maam m'kɔsɔ, m'kaaye ɔɔ m'tɛd nakgen kɛn maakum jea.> ²⁰ Num ɡaŋ Raa deekiŋ ɔɔ: <Kale debm dɛrlɛ, maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, naai lɛ

'kooyo; num nakigen naai 'tusiŋ se, tap 6o 'kɔɔpm nan ki?» ²¹ 'Booyki! Kese nakŋ kɛn utu 'kaan do deb kɛn tusn maala dɛna do duni ki, na6o naan Raa ki se, naaŋ ɔk dim ey se.»

Aalki maakse do Raa ki
(Mt 6.19-34)

²² Gɔtn se Isa taad jeege tun metiŋ ki ɔɔ: «Taa naaŋ se 6o, maam m'deeksen m'ɔɔ: taa kose se ɔnten 'kuunki nirlse taa nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ taa rose se ɔnten 'kuunki nirlse do kal kɛn naase aki tuusu. ²³ Taa kose se, naaŋ cir nakŋ kɔsɔ ɔɔ rose se ɛ, naaŋ cir kala. ²⁴ Aakki tu gaakge se; naade ɛ ɔɔc eyo ɔɔ ɔk teenŋ ɣɛn koj eyo ɔɔ giiji ɛ, naade ɔk eyo ɔɔ gɔtn kɔmb kɔrbɔtde kic 6o, naade ɔk eyo. Ute naaŋ se kic 6o, Raa ulde. Num naase se met kando yeelge se, naase 'cirdeki? ²⁵ Maakse ki se, naŋa jaay ute kuun niriŋ sum 6o 'kɔŋ ziidn 6ii kingiŋ do naaŋ ki ne? ²⁶ Kɛn ese jaay naase ɔŋ aasiŋki te ey num, ɣɛn di jaay naase uunki nirlse do nakge tun ɔɔp 6aa se?

²⁷ «Aakki tu pɔɔŋ nakgen taak bɛɛ maakŋ kaag ki se; naade se ɔb kuubu eyo ɔɔ ɔnd cɛkɛ eyo. Na6o 'booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dɔkiŋ se, ute maaliŋ dɛn paac se kic 6o, 6ii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bɛɛ tec aan gɔɔ ɣɛn naade se eyo. ²⁸ Mu jaaki daar maakŋ kaag ki ɔɔ metbeeki sum 6o j'utu j'aŋ tɔɔc se kic 6o Raa tamarinŋ aak bɛɛ bɛɛ se, met kando asen kɔŋ kɛdn kal tuusu naase ki ey ne? Bɛɛ, naase se jee kɛn aalki te maakse paac do Raa ki eyo. ²⁹ Ɔɔ ɔntɛ 'kuunki nirlse ɣɛn je nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ aki kaaye. ³⁰ Nakgen bin se paac, jee jeel Raa mal ey 6o daayum inŋ saap do ki. Ey num, Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ kɛn naase 'jeki.

³¹ Num naase se 'jeki 60 Raa kɔsn gaara dose ki ɔ nakgen ɔp se, naan̄ asesiñ kɛdn̄ do ki. ³² Naasen dɔɔl baatgen cɔkɔ ara, ɔnte '6eerki! Taa Bubsen maakɲ raa ki se, nakɲ kɛn̄ tɔɔliñ naan̄ ki se, naase utu aki kinḡ ute naan̄a maakɲ gaariñ ki.»

Kɔrbɔtn̄ maakɲ raa ki

³³ «Bin se, nakɲ naase ɔkki se, dugiñki naatn̄ ɔ gursiñ se, ɛdiñki *serke jee daayge tu. Bin se gɔɔ naase ɔmbkiga naksege gɔtn̄ 'kɔɲ 'tuj eyo ɔ daayum asen toodn̄ kɔrbɔtɔ maakɲ raa ki. Gɔtn̄ naane se, debm ɔoogo gɔtɔ ɔ k-ñɔɔ kic 60 añ kɔɲ tuj eyo. ³⁴ Taa gɔtn̄ maalse ro ki se, gɔtn̄ ese 60 maak-saapse iñg ro ki kici.»

Ɔnte 'toodki bia

(Mk 13.33-37; Mt 24.42-51)

³⁵ «Iñgki daayum ute kal tɛdn̄ naabse rose ki, ɔ ɔnte 'kɔñki lɔmpsege 'kooyo. ³⁶ Ɔɔ naase iñgki aan gɔɔ jeegen kɛn̄ iñg aak kaak kaam mɛlden kɛn̄ utu ade tɛrl̄ gɔtn̄ kɔkɲ mɛnd̄ ki se. Taa kɛn̄ naan̄ jaay aanga ɔ tɔndga kaam taara num, naade añ naar kɔɔɔ. ³⁷ Maak-raapo naade kɛn̄ mɛldɛ ɔaadɔ ɔɲdega jaay naade utu iñg kinḡ zɛɛr se. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: mɛldɛ se, naan̄ mala 'kuun kuusn̄ kal tɛdn̄ naabiña aden kɔɲ naan̄ ki ɔ naan̄ 60 aden kɛdn̄ kɔɔ. ³⁸ Maak-raapo naade kɛn̄ mɛldɛ 'kaan daan nɔɔr ki lɔ do mɛtbeeki kɛn̄ aden kɔɲ naade utu iñg zɛɛr se.

³⁹ «Naase 'jeelki, kɛn̄ mɛl 6ee jaay jeel kaadn̄ debm ɔoogo ano ɔaa num, naan̄ 'kɔñ 6eeñ se debm ɔoogo añ tɛɛɛ eyo. ⁴⁰ Naase kic 'ɔaapki rose, iñgki do mɛtɛkse ki, taa kaadn̄ kɛn̄ *Goon Deba jaay ade ɔaa se lɛ, naase 'jeelki eyo.»

41 Gōtn se Pier tōnd mētiñ ɔɔ: «Məluma, kaal naagŋ taar kēn naai taaf se, taaf ute naaje sum lōbu ute jeege paac ɛ?»

42 Məljege tərliñ ɔɔ: «Debm tēdn naabm mēteke ɔɔ tuj ɔrmiñ ey se kēn gay? Naan̄ ɓo debm kēn mēliñ utu an̄ kōñ jee tēdn naabgen kuuy kaam jiña ɔɔ kēn aanga kaadiñ ki num, aden lee 'nigŋ nakŋ kōsɔ.

43 Maak-raapo debm tēdn naab kēn mēliñ aan jaay ɔŋiñ naan̄ utu tēdiñ tēdn naabm kēn naan̄ ɔŋiñsiñ kaam jiñ se. 44 'Booyki bεε m'asen taafa: debm tēdn naabm bin se, mēliñ utu an̄ kōñ nakinge paac kaam jiña. 45 Num gaŋ kēn debm tēdn naabm se jaay taaf ute maakiñ ɔɔ: Məlum se ade kōŋ tərɪ yōkōd eyo, ɔɔ gōtn se naan̄ iin̄ baag tōnd jee tēdn naabgen mēndge ute gaabge, jaay naan̄ ɔsɔ ɔɔ aay oono. 46 Gaŋ mēl gaabm ese se, ɓiin jaay naan̄ ano tərɪ se, naan̄ ɔnd eyo ɔɔ kaad̄ kēn naan̄ aan kaan kic ɛ, naan̄ saap do ki eyo. Kēn mēliñ jaay aanga num, utu an̄ tuur naata ɔɔ an̄ kōlin̄ 'dabar ute jee kēn baate kaal maakde do Raa ki. 47 Debm tēdn naabm kēn jeel naabm kēn mēliñ maakiñ jen ro ki se, naɓo ɔŋ tēdiñ te ey se, naan̄ se mēliñ utu an̄ kōnd dēn aak eyo.

48 «Num gaŋ debm tēdn naabm jeel eyo naabm kēn mēliñ maakiñ jen ro ki se, kēn naabiñ se jaay tujga kic num, j'an̄ kōndiñ kaam dōɔdiñki sum.

«Taa naan̄ se ɓo, debm kēn j'ēdiŋga nakge dēn num, k'je gōtiñ ki kic ɓo dēna ɔɔ debm kēn j'ɔŋiŋga nakge dēn kaam jiñ se, j'utu k'tōnd mētn nakge dēna gōtiñ ki kici.»

*Taa Isa se jeege utu 'gaan̄ ute taasdege
(Mt 10.34-36)*

49 Isa taad ɔɔ: «Maam se m'baano ute poodo do naan ki ɔɔ m'je poodn se 'kɔkɔ. 50 Kɔr naan se kaan se, maam m'ɔk *batem dubar ken maam m'utu m'batizi. Naan se ɔo, nakɔ deerum ken ing booyum bini m'utu m'an tɛdn 'kaasn jaay se.

51 «ɔnten 'saapki ɔɔki maam se m'baano ute lapia ɔo do naan ki. Gɔtɔ! 'Booyki, m'asen taada: maam se m'baado ɔo gen gaan jeege ute naapa. 52 Taa naan se ɔo, naan ki se, jee maakɔ ɔeede ki mii se utu gaan ute naapa. Maakde ki se, jee mɔtɔ taarde 'kɔɔ kɔkɔ mɛtn naapa ute jee di eyo ɔɔ jee di se kic ɔo taarde 'kɔɔ kɔkɔ mɛtn naapa ute jee mɔtɔ eyo. 53 Naade utu gaan ute naapa: bubu se, utu 'gaan te gooniɔ gaaba ɔɔ goon gaaba se, utu 'gaan ute bubu kici; ko se, utu 'gaan ute gooniɔ mɛnda ɔɔ goon mɛnda se, utu 'gaan ute koɔa kici. Moom mɛnda se, utu 'gaan ute mɛnd gooniɔa ɔɔ mɛnd goono se, utu 'gaan ute moomiɔ mɛnda kici.»

Jee se jeel kaakɔ kaadn nakge

54 Isa taad jee denge tu daala ɔɔ: «Ken naase jaay aakkiga gapara ɔsga mɛtn raa ki num, ɔorse sum ɔo naase naar ɔɔki maane utu ade baao. ɔo maane se baado deere. 55 Ken naase jaay aakkiga kuulu baagga kɔl ɔaa kaam kaam berde se*, naase ɔɔki, jaaki se gɔtɔ utu 'kɔngɔ ɔɔ gɔtɔ baado ɔng deere. 56 Ken naase jaay 'jeelki kaakɔ jeel kaadn nakgen ken tɛd do naan ki, ute ken tɛdn maakɔ raa ki num, 'tɛd ɔɔ di jaay 'jeel ɔkki mɛtn nakgen ken deel daanse ki ey se? Naase se jee ken saap ɔkki mɛtn nakge eyo.

---

* **12:55** Taa naan *Israel se gapara ute maane se baado kaam kaad toocɔni.

'Daap taari ute debm taamooyi

⁵⁷ «Gen di jaay naase oŋ aak okki metn nakgen gen tedf ute doobiŋ ey se? ⁵⁸ Taa naaŋ se bo, ken naai 'baa baa gətn kəjŋ bəər ki num, doob ki se, ute debm taamooyi se naai ai kaami daap taari. Ey num, bεε, naaŋ ai baa kəli gətn debm kəjŋ bəər ki ə debm kəjŋ bəərə se lε ai kəli gətn asgarge tu ə asgarge se, ai kəkŋ kəli danɣay ki. ⁵⁹ 'Booy m'ai taada: nakŋ doi ki paac se, bini kəbərə kic bo əg nanŋ te ey se, naai 'kəŋ teecn maakŋ danɣay ki eyo.»

13*Bərse 'tərki maakse do *Raa ki*

¹ Kaad ken se, jee mətŋge baado taad Isa ki taa Galilegen baado tedn *serke jaay bo, Pilat taldε kaad ken naade tedf tedf serke se. ² Gətn se Isa tərldεn ə: «Saapm naase ki num, əki Galilegen ken Pilat taldε se bo, tedga jee *kusiŋ cir Galilegen baa se paac la? ³ Gətə! 'Booyki m'asen taada: ken naase jaay 'tərki te maakse do Raa ki te ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici. ⁴ Lə jeegen sik-kaar-martn bεe jεrle k'danŋ Siloe ken ooc dode ki jaay taldε se, gen naase ki num, jee Jeruzalem ki te dεnde se, əki naaden ken ooy se bo, jee kusiŋge cir jee baa se paac la? ⁵ Gətə! 'Booyki m'asen taada: ken naase jaay 'tərki te maakse do Raa ki ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici.»

Kaal naagŋ taara ro ko ba ken ooj eyo

⁶ Gətn se Isa taad ute kaal naagŋ taara ə: «Gaaba kalan ək ko ba maakŋ jinεniŋ ki ə naaŋ baado je koojiŋa, nabo oŋ te koojiŋ eyo. ⁷ Gaŋ naaŋ deek deb

kɛn tɛdɪn naaba maakɲ jinɛnin ki se ɔɔ: «Aaka, ko kaagɲ se maam m'leega baara mɔtɔ ɔɔ m'je koojin naɔɔ m'ɔɲ eyo. Bɔrse ɔg 'gaan undin naatn, taa naan lɛ daar gaas gɔtɔ cɛɛ sum.» ⁸ Num debm tɛdɪn naaba se tɛrlin ɔɔ: «Mɛluma, ɔɲumsin gen baara kalan daala; maam m'an kudn mɛtinɔ ɔɔ m'utu m'an kɔmb yɛɛɲɛ. ⁹ Bin sum ɔɔ ute naan se kɔr baar kuuy se, sɔm utu 'koojo daam; kɛn naan jaay ooj te ey lɛ, an kɔɲ kund naatn.»»

Isa ɛd lapia mɛnd ki *ɔii sebit ki

¹⁰ Bii kalan, ɔii sebit ki se, maakɲ *ɔeege tun kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, gɔtn se Isa ɔaa ɛnd maakɲ ɔee kɛn kalan ɔɔ baag dooy jeege. ¹¹ Gɔtn se, mɛnda kalan ɔk kɔɔn sitan ɔɔ gɔtn kɔɔnin ɔkin sum se, ɔkga baara sik-kaar-marta. Ɔɔ kɔɔnin se ɔkin durunin ki tɛdɪn tap ɔɔ ɔɲ sɛɛj eyo. ¹² Kɛn Isa jaay aakin se, daninɔ ɔɔ taadin ɔɔ: «Mɛnda 'booyo, maam se m'ɔɔdiga doi maakɲ kɔɔni kɛn lee dabari se.» ¹³ Gɔtn se Isa ɔnd jinɔ do mɛnd kɛn se, ɔɔ mɛnd se naar ɔɲ lapia, iin daara sɛɛj tal ɔɔ baag *nookɲ Raa. ¹⁴ Gan magal ɔee kɛn Yaudge lee tusn maak ki jaay aak Isa ɛd lapia mɛnd ki, ɔii sebit ki se, naan maakin taarinɔ. Gɔtn se naan uun mindin raan taad jeege tu ɔɔ: «'Booyki! Naajege se, j'ɔkki ɔii mɛɛɛ gen tɛdɪn naaba. Bin se, debm je lapia ron num, n'baado daan ɔiige tun se. Ey num ɔii sebit se, ɔii tɛdɪn naab eyo.» ¹⁵ Gan Mɛljege tɛrlin ɔɔ: «Aak jeegen kɛn tɛd rode aan gɔɔ jee taad taargen mɛt ki ara! Maakse ki se, nanɔ jaay aanga ɔii sebit ki num, kɔɲ kɔɲ maraninɔ ey lɛ buurinɔ mɛtn bɛlɛn ki ɔɔ an tuutn gen ɔaa kɛdn maan ey se? ¹⁶ Num mɛnd se lɛ, naan mɛtjil *Abraam

mala, ð aaka, gōtn *Bubm sitange ðkin sum se ðkga ðaara sik-kaar-marta. Bεεki num, ðii sebit ki se ðo, j'an kōōdn ðona maakn ji Bubm sitange tu se ey la?» ¹⁷ Kεn jee taamooyinge jaay ðaa booy taar se, sōkōnō ðaa tōōlde; gan jee ðengen aak nakn-kōōbgen paacn naan tēd se, maakde raapo.

Isa aal naagη taara ute kaam nakη k'danη mutard

(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

¹⁸ Gōtn se, Isa tēr taadden daala ðo: «Kεn Raa utu 'kōsn gaar do jeege tu tap ðo 'tecn aan gōō ði? Maam m'an kōmb bεyε ute ði? ¹⁹ *Maakn Gaar Raa se, tecn aan gōō kaam nakn k'danη *mutardn* ese se, kεn gaaba kalan uun ðōcin maakn jinenin ki. Kεn naan jaay ðōcin sum se, naan teece ðo teep tēd ko kaaga. Bini yeelge kic ðo ðaado uj kujdege tēletinge tu.»

Isa taad kaal naagη taara ute ørōmō

²⁰ Isa deek daala ðo: «*Maakn Gaar Raa se tap ðo m'an kōmb bεyε ute ði? ²¹ Naan se tec aan gōō ørōm kεn mēnda jaay tōs rujn gεmε ðooc gōrn magala ðo kεn naan jaay deepinga ðo ðmbinga maak ki num, iinē paac se.»

Doobm kεn ðl jeege *maakn Gaar Raa ki

(Mt 7.13-14,21-23, 8.11-12)

²² Kεn Isa jaay ðaa ðaa Jeruzalem ki se, naan aal teeco maakn gεgεrge tu ðo maakn naange tu ðo naan kεn se, naan lee dooy jeege. ²³ Gōtn se nam kalan bini tōnd mētin ðo: «Mεluma, jee kεn utu kaaj se, baat ey ne?» Gōtn se Isa tēlden ðo: ²⁴ «Aayki kaamse endki ute taa ðoobm baata, taa maam m'ðeesen m'ðo: jeege ðena utu 'je ðoobm

'kɛndɛ nabo naade aŋ kəŋ kaas eyo. ²⁵ Kɛn kaadɪŋ jaay utu kaan se, mɛl ɓee utu kiini ɔɔ 'gaasn kaam taariŋa ɔɔ naasen aki kɔɔpm naatn se aki baagŋ tɔnd kaam taara aki deekŋ ɔɔki: Mɛlje, ɔɔdʒen kaam taara! Gaŋ naaŋ maak ki se asen tɛrl ɔɔ: Naase tap ɓo, iin̄kiro gayo? Maam se, m'jeelsen eyo. ²⁶ Kaad kɛn naane se, naase aŋki taadŋ ɔɔki: naaje se j'ɔso ɔɔ j'aayo ute naai tɛɛ ɔɔ naai dooy jeege daan doobjege tu kici. ²⁷ Gaŋ naaŋ utu asen tɛrl ɔɔ: Naase iin̄kiro gay gay se, maam m'jeelsen eyo. Iikki naatn cɛɛm ki dɔkɔ, naasen paacŋ jee tɛdŋ *kusinge se! ²⁸ Gɔtn naane se, naase aki ɓaa keeme ɔɔ aki taan̄ naan̄sege kɛn aki ɓaa kaakŋ *Abraam, Isak ɔɔ *Yakub ute jee taad taar teeco taar Raa ki paac maakŋ Gaar Raa ki; nabo naase se, j'asen tuur naatn. ²⁹ Bii kɛn se, jee mɛtinge se ade kiin̄ gɔtn kaada tookŋo ɔɔ jee mɛtinge se ade kiin̄ gɔtn kaada toocŋni, ɔɔ kɛngen mɛtinge ade kiin̄ kaam kaam kooko ɔɔ kɛngen kuuy se ade kiin̄ kaam kaam ɓooɔ, ɔɔ paac naade ade ɓaa utu tusn 'king kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo maakŋ Gaar Raa ki. ³⁰ 'Booyki! Bin ɓo, jee kaam mɔɔtn se ɓo, utu 'tɛdŋ jee deet deete ɔɔ jee deet deet se ɓo, utu 'tɛdŋ jee kaam mɔɔtn.»

*Isa ute *Erɔd
(Mt 23.34-39)*

³¹ Naan̄ kɛn se sum ɓo, *Parizige kandum bini ɓaado ŋɪ Isa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Bɛɛ, iin̄ gɔti ki se 'ɓaa; taa Erɔd se lɛ je ai tɔɔɔ.» ³² Isa tɛrlɛn ɔɔ: «'Baa ŋki k-bukumbɔɔ kɛn ese ɔɔ 'taadɪŋki ɔɔki: 'Booyo, maam se m'tuur tuur sitange ɔɔ m'ɛd kɛd lapia jee kɔɔŋge tu jaaki ɔɔ mɛtbeeki; ɔɔ maakŋ ɓii k-mɔtɔge

tu se, maam m'nan̄ naabuma. ³³ Bin num, jaaki, m̄tbeeki ɔ p̄el̄n̄ se, maam m'ḅaa ute naanuma, taa ḅoobiṅ eyo k̄en debm taad̄ taar teeco taar Raa ki jaay 'kooy Jeruzal̄em ki ey se.»

Isa eem taa Jeruzal̄em

³⁴ Isa deek ɔ: «Waay Jeruzal̄em, waay Jeruzal̄em, naai k̄en debm t̄ɔl̄ jee taad̄ taar teeco taar Raa ki ɔ jee k̄en Raa ɔldeno ḡoti ki kic ḅo, naai ḅo debm tund t̄ɔld̄e! M̄et kando, maam m'je m'tusn̄ ḡenige aan ḡɔɔ ko k̄ɔr̄ɔṅj k̄en lee tus ḡeninge taa b̄eek̄j̄ keyiṅ ki se, naḅo naase 'jeki te eyo. ³⁵ 'Booyki! *Bee Raase se utu 'tood̄n̄ kuud̄u. 'Booyki m'asen taad̄a: naan ki se, naase 'je amki kaak kic ḅo amki 'k̄ɔṅ eyo, bini utu 'kaan kaad̄ k̄en naase utu aki deek̄j̄ ɔki: Ɔṅ Melje Raa t̄ed̄n̄ b̄eek̄n̄a do debm k̄en utu ḅaad̄o ute ro naan̄a!»

14

*T̄er Isa ɛd̄'lapia debm k̄ɔṅ ki *ḅii sebit ki (Lk 6.6-11, 13.10-17)*

¹ Bii kalan̄ se, Isa ḅaa k̄ɔsn̄ maak̄j̄ ḅee magal *Parizige tu kalan̄ bini, gan̄ ḅiin̄ se, ḅii sebit. Ɔ jee iṅḡ ḡɔtn̄ ese ɔndiṅ kaama tak. ² Ḡɔtn̄ se gaaba kalan̄ m̄ɔḅga m̄ɔḅ se, ḅaad̄o daar naaniṅ ki. ³ Naan̄ k̄en se, Isa taad̄jee jeel taad̄n̄ t̄ɔk̄j̄ m̄etn̄ Ko Taar Raage tu ute Parizige tu ɔ: «Ḡen naase ki num, ḅii sebit ki se, debm k̄ɔṅṅ se j'ɔk̄ ḅoobm̄ j'aṅ k̄ed̄n̄ lapia l̄ɔḅu ḡɔḅ l̄e?» ⁴ Gan̄ naad̄e do d̄ek̄ ɔ baate t̄erliṅ taara. Ḡɔtn̄ se Isa ɔk̄ debm k̄ɔṅṅ se, ɛdiṅ lapia ɔ ɔṅiṅ ḅaa ḅeen̄ ki. ⁵ T̄er Isa deek̄den̄ ɔ: «Maakse ki se jaay, debm k̄en gooniṅa ey l̄e maraṅiṅa ooc maak̄j̄ bud̄

ki ute ɓii sebit se, 'bɔɔy an̄ naar kuun ey ne?» ⁶ Gɔtn ese, taar ken naade 'kɔŋ jaay an̄ tɛrl tap ɓo, ɔk eyo.

'Bɛɛr gɔtn king kaam mɔɔtn

⁷ Ken Isa aak jeegen k'danɗeno gɔtn kɔs ki jaay je je gɔtn king naan ki se, naan aanden kaa taara ɔɔ: ⁸ «Ken naai jaay k'danɗiga gɛn ɓaa kɔsn gɔtn kɔkŋ mɛnd ki num, ɔŋte 'ɓaa king naan ki. Ey num sɔm, maakŋ jeege tun k'danɗeno se, nam kuuy magal ciri naai se utu ade ɓaa. ⁹ Ɔɔ debm ken danɗeno se, utu ade ɓaa, ai deekŋ ɔɔ: «Mɛɗuma, iin̄ ɔŋ gɔtn ese; kɛse gɔtn king naai eyo.» Ken naai 'kiin̄ gɔtn ese jaay ɓo, 'ɓaa king gɔtn kaam mɔɔtn se, naan̄ ken se, naai sɔkɔŋɔ ai tɔɔɓ. ¹⁰ Num taa naan̄ se ɓo, ken k'danɗiga num, 'ɓaa ing gɔt ken kaam mɔɔtn. Bin se debm danɗi se jaay aanga num ɔɔ aaki naai ing king kaam mɔɔtn se, gɔtn se naan̄ ai deekŋ ɔɔ: «Mɛɗuma, iin̄ 'ɓaado ing naan ki ara.» Naan̄ ken se, jee ken k'danɗeno gɔtn kɔs ki se paac ute naai se, naade ai kaaki se ai kaali maak ki. ¹¹ Taa debm nookŋ roŋa raan se, utu 'kɔɔpm baate ɔɔ debm ɔɔp roŋa baat se, roŋa utu 'kookŋ raan.»

Doobm ken anki dan jeege gɛn kɔsɔ

¹² Gɔtn se Isa taad gaab ken danɗiŋo been̄ ki se kici, deekin̄ ɔɔ: «Ken naai jaay 'dan̄ jeege katar ki ey lɛ tɛgɛr gɛn kɔsɔ, ɔŋte dan̄o mɛɗige, gɛnaaige, taasige ɔɔ ɔŋte dan̄ jee do daamboogigen jee maalge. Ey num sɔm, ɓiin̄ kuuy se, naade utu ai dan̄ kici ɔɔ nakŋ naai eɗɗesiŋga se lɛ, naade aisin̄ tɛrl gɔɔŋ ki. ¹³ Num gan̄ ken naai jaay 'je kɛɗn kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo num, 'dan̄o jee daayge, jee ken kɔɔŋ tujɗege tuju, jee cɛkɛɗge ɔɔ jee kaam-tɔkge. ¹⁴ Bin se, ai 'tɛɗi maaki 'raapo, taa nakŋ naai eɗɗen se lɛ,

naade aisin̄ kəŋ tərɫ gəŋ ki eyo. Num naan̄ se, *Raa mala ʒo aisin̄ tərɫ gəŋ ki, kaaf kən naan̄ utu 'dur jee kən tɛd nakge ute doobiŋa daan yoge tu se.»

Isa aal naagŋ taara ute debm kən dan jeege beeŋ ki gən kəsə
(Mt 22.2-14)

¹⁵ Maakŋ jeege tun kən ʒaado kəsn gətn ese se, deb kalan̄ jaay booy taar Isa taad se, naan̄ deek Isa ki ɔ: «'Maak-raapo deb kən jaay utu 'ʒaa kəsn *maakŋ Gaar Raa ki se!» ¹⁶ Gətn se Isa tərɫiŋ ute kaal naagŋ taara ɔ: «Gaaba kalan̄ se, tɛd kəsə dɛna ɔ naan̄ dan̄o jeege kic ʒo dɛna. ¹⁷ Kən kaadn̄ kəsə jaay aas se, gaabm se ɔl debm tɛdn̄ naabiŋ gən ʒaa dan̄ jeegeen k'dan̄dɛno gətn kəs ki se, deekden ɔ: «'Baakiro ʒərse! Bɛɛ, kəsə se ooyga.» ¹⁸ Gan̄ gətn se, jee kən k'dan̄de paac se baag daapm taardege. Debm deet deet se deek debm kən j'oliŋo se ɔ: «Maam se, m'utu m'dugu dug maakŋ gətɔ. Bɛɛki num, m'an̄ m'ʒaa kaakiŋ jaayo. Bin se 'ʒaa deekiŋ ŋ'mooyuma, maam se m'kəŋ kaan eyo.» ¹⁹ Ɔ deb kuuy se deekiŋ ɔ: «Maam se m'utu m'dugu dug marange sik gən tɛdn̄ naaba ɔ maam m'je m'aden ʒaa naam gən tɛdn̄ naaba. Bin se 'ʒaa deekiŋ ŋ'mooyuma, maam se m'kəŋ kaan eyo.» ²⁰ Tɛr deb kuuy deekiŋ ɔ: «Maam se, m'utu m'ɔk kək mɛnda. Taa naan̄ se ʒo, maam m'kəŋ kaan eyo.» ²¹ Kən debm tɛdn̄ naabm se jaay tərɫ ʒaa ŋj mɛliŋ se, naan̄ taadiŋ mɛtn̄ taargen k'taadiŋo se paac. Kən mɛliŋ jaay booy se, maakiŋ taariŋa ɔ deek debm tɛdn̄ naabiŋ ki se ɔ: «Yəkəɔɔ, 'ʒaa gətn jeege lee tusni daan doobge tu maakŋ gɛgɛr ki, 'ʒaa dan̄o jee daayge, jee kən kəŋŋo tujɔeki tujɔ, jee kaam-təɔkge

ute jee cεkεdʒe 'baandeno ɔʔtn ara.› ɔʔtn se debm tɛdn naabin se iin̄ ɓaa. ²² Kɛn naan̄ jaay tɛrl̄ ɓaado ɔʔ mɛlin̄ se deekin̄ ɔʔ: «Mɛluma, naabm naai ɔlum taarin̄ se, maam m'tɛd̄in̄oga, ɔan̄ ute naan̄ se kic ɓo, ɔʔɔ utu tap.› ²³ ɔʔtn se mɛlin̄ deekin̄ ɔʔ: «'Baa daan̄ doobge tu ɔʔ naaɔn̄ salige tu, jee se 'baandeno ute taa tɔɔɔ taa adɛ 'ɓaa utu 'dooc̄n̄ maakn̄ ɓeem se.› ²⁴ Taa naan̄ se ɓo, maam m'deeksen m'ɔʔ: maakn̄ jeege tun̄ k'dan̄deno paac jaay baate ɓaado se, maakde ki se deb kalan̄ kic ɓo, 'kɔʔ nam kɔsum se eyo.»

*Debm kɛn baate te roʔn̄ ey se, 'kɔʔ tɛdn̄ debm mɛtn̄
Isa ki eyo*

(Mt 10.37-39)

²⁵ Kɛn jee denge jaay ɓaa ɓaa doob ki ute Isa se, ɔʔtn se naan̄ tɛrl̄ aakde ɔʔ deekden ɔʔ: ²⁶ «Debm kɛn je adɛ ɓaa mɛtum ki jaay, je bubina, koʔa, mendina, ɔɛninge, ɔɛnaangen gaabge ute kengen mendge cir maama ɔʔ jem te maam cir roʔn̄ mal ey se, naan̄ 'kɔʔ tɛdn̄ debm mɛtn̄ maam ki eyo. ²⁷ Debm kɛn baate kuun kaaɔn̄ j'ansin̄ tupm ro ki ɔʔ ɔk mɛtum ey se, naan̄ se 'kɔʔ tɛdn̄ debm mɛtn̄ maam ki eyo kici.

²⁸ «Taa naan̄ se ɓo, maakse ki se nam jaay je kiin̄ ɓee jɛrlɛ num ʔ'in̄g naan̄ ki, mɛdn̄ kaakn̄ gursin̄ kɛn an̄ kaasn̄ kiin̄ ɓeen̄ se, jaay ey la? ²⁹ Ey num, kɛn naan̄ jaay uunga mɛta ɔʔ ɔɓ nan̄in̄ te ey se, jee deel deel ɔʔtn ese jaay aakga num, an̄ tɛɛc̄n̄ mɛtin̄ ki, ³⁰ an̄ deek ɔʔ: «Aakki tu! Gaabm ara ɔʔ iin̄ kiin̄ ɓeen̄ kaca, naɓo ɔʔn̄ aasin̄ te eyo.› ³¹ Kɛn gaar gam jaay ɓaa tɛdn̄ ɓɔɔɔ ute gaar kuuy num, naan̄ 'king naan̄ ki, 'kaakn̄ asɔarin̄gen dupu-sik se,

'kaasn tɛdn bɔɔrɔ ute asgargen dupu-si-di jaay ey la? ³² Ey num, kɛn gaar naane utu dɔk sum ɓo, naan 'kɔl jeege gɔtin ki taa j'kɔkɲ taasa. ³³ Bin ɓo, maakse ki se debm jaay ɔnte nakinge ey paac se, 'kɔɲ tɛdn debm mɛtn maam ki eyo.

³⁴ «Deere, nakɲ nijim aan gɔɔ kaata se gɔtɔ. Num kɛn kaata jaay kingin nijim se gɔtɔga num, j'an tɛdn j'ɔɔ dɪ jaay 'tɛdn nijim gɔtin ki se? ³⁵ Kɛn kaata jaay kingin teecga se, k'sin naan ki ɛ ɔɲ daapm naan eyo ɔɔ ɔɲ tɛd gɔtɔ gur eyo. Naan se, bɛeki num, nakin si naatn sum.» Ter naan deekden ɔɔ: «Debm kɛn jaay ɔk bi gen booyo num, 'booy taar se.»

15

Mɛtn taar baatn iig jaay j'ɔɲɲa (Mt 18.12-14)

¹ Gɔtn se *jee tɔkɲ miirge ute jeege jeege paacɲ jeelde naade se jee *kusinge se, paac utu baadɔ gɔtn Isa ki gen booy taarinɲa. ² *Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raage kɛn gɔtn ese se, mooy naan ki dir dir deek ɔɔ: «Gaabm se ting ɓo gen kɔkɲ jee kusinge ron ki sum ɔɔ tɔs ute naade!»

³ Gɔtn se Isa taadden ute kaal naagɲ taara ɔɔ:
⁴ «Aan gɔɔ maakse ki se, debm kɛn ɔk baatge kaaru jaay maakde ki se kalan iigga num, baatgen sik-jɛrnɲ-kaar-jɛrnɲ kuuy se naan ade kɔɲ kɔɔf-baar ki, taa 'baa je kɛn kalan iig kiig se, an je bini aɲo kɔɲ jaay ey la? ⁵ Kɛn jaay ɓaa ɔɲɲɲa se, naan aɲo kuun kaal daamin ki ute maak-raapo. ⁶ Ɔɔ kɛn naan jaay terl baadoga been se, naan 'dan tusn mɛdinge ute jee do daambooginge ɔɔ deekden ɔɔ: «'Baakiro, j'aki tɛdn maak-raapo ute maama, taa

baatum iigo se, maam m'ɔŋinga.» ⁷ Bin 60 'booyki m'asen taada: maakŋ jee kusinge tu se, deb kalan jaay tɛrlga maakiŋa do *Raa ki num, taa debm ese se jee maakŋ raa ki paac se maakde-raapm doŋ ki cir jee si-jɛrnan-kaar-jɛrnan kɛn an dim eyo gɛn tɛrl maakde do Raa ki se.»

Mɛtn taar tamman iig jaay j'ɔŋina

⁸ «Lo aan goo mɛnd jaay ɔk tamma* sik. Ɔo kɛn kalan jaay oocga num, naan̄ utu 'kɔɔɔŋ lɔɔmpɔ ɔɔ 'kɔtn maakŋ ɔɛɛna se bini an̄ je kɔŋ jaay ey la? ⁹ Kɛn naan̄ jaay ɔŋinga num, naan̄ adɛ dan̄ tusn mɛdɛŋge ute jee do daambooginge ɔɔ adɛn taadn̄ ɔɔ: <'Baakiro, j'aki tɛdn̄ maak-raapo ute maama, taa tamman iigo se, maam m'ɔŋinga.> ¹⁰ Bin 60, 'booyki m'asen taada: kɛn debm *kusin̄ kalan̄ sum 60 tɛrlga maakin̄ do Raa ki se, taa debm ese se, *kɔdn̄ Raage maakde raapo.»

Kaal naagŋ taar gɛn goon gaabm teec ɔŋ ɔɛe bubina

¹¹ Gɔtn se Isa tɛr taaddɛn daala ɔɔ: «Gaaba kalan̄ ɔk gaangen gaabge dio. ¹² Goon baat se deek bubin̄ ki ɔɔ: <Bua, maakŋ maalige tun kɛn naai ooyga num j'ajesin̄ nig se, ɛdumo bɛduma.> Gɔtn se bubin̄ tooko ɔɔ nigdesina. ¹³ Kɛn j'ɛdin̄ bɛdin̄ jaay tɛd bii kandum se, nakinge se, naan̄ tɔs dugde naatn̄ ɔɔ ute gursn se, naan̄ iin̄ ɔaa taa naan̄ dɔkɔ. Gɔtn naane se, naan̄ ing cɛɛpm te gursin̄ se cɛɛɛ. ¹⁴ Kɛn naan̄ jaay ut nan̄ gursin̄ sum se, gɔtn se, 60 ɛnd maakŋ naan̄ kɛn se ɔɔ tɔɔl tɛd daama jeege tu ɔɔ 60 se, ɔlin̄ maakŋ daay ki. ¹⁵ Gɔtn se, naan̄ iin̄ ɔaa tɛdn̄

* **15:8** Tamma ara se aas kɔgŋ nam kɛn tɛd naaba gɛn bii kalan̄.

naaba gɔtn gaab ki kalan bini, gaabm se ɔlin̄ n̄'baa n̄'boɔbm kinziringe† maakɲ-gɔt ki. ¹⁶ Naan̄ je 'kɔsn kɔjn̄ mɔrɔmb kɛn̄ kinzirge lee ɔs se kic ɓo, gan̄ nam ɛdin̄ eyo.

¹⁷ «Gɔtn se, naan̄ baag saapm do ron̄ ki ɔɔ taad te maakin̄ ɔɔ: «Nakage, bubum se ɔk jee tɛdn̄ naabge kando kando kɛn̄ ɔs ɔɔp taarde ki, naɓo maam m'kɔn̄ rom gɔtn ara m'kooy gɛn̄ ɓo ne? ¹⁸ Bɔrse, maam m'kiin̄ tɛrl̄ ɓaa gɔtn bubum ki, m'an̄ ɓaa ɔeekɲ m'ɔɔ: bua, maam se m'tujga naan̄ Raa ki ɔɔ m'tujga naai ki kici; ¹⁹ ɔɔ maam se, m'aas te gɛn̄ kɔn̄ tɛdn̄ gooni ey sum; aakum aan̄ gɔɔ jee tɛdn̄ naabige se sum.» ²⁰ Gɔtn se naan̄ iin̄ uun̄ doobm ɓee bubina.

«Kɛn̄ naan̄ ɓaa ɓaa jaay utu teeco dɔk naane sum ɓo, bubin̄ aakin̄ se, ɛjin̄ don̄ ki ɔɔ naan̄ aan̄ ɓaa dɔɔɔina, baam ɔkin̄ kaadin̄ ki. ²¹ Gɔtn se goonin̄ ɔeekin̄ ɔɔ: «Bua, maam se m'tujga naan̄ Raa ki ɔɔ m'tujga naai ki. ɔn̄te 'kaakum aan̄ gɔɔ m'gooni sum.» ²² Gan̄ bubin̄ ɔeek jee tɛdn̄ naabinge tu ɔɔ: «'Baankiro ute kal aak bɛɛ se yɔkɔɔɔ, uusin̄in̄ki ron̄ ki, ɔlin̄ki kɔɔɔkɔ jin̄ ki ɔɔ 'tɔlin̄ki saa jɛn̄ ki. ²³ ɔk 'ɓaankiro ute goon maran̄ kɛn̄ eer sal sal se, 'tɔɔlin̄ki, ɔɔ 'tɛɔjeki kɔɔɔ, taa j'aki tɛdn̄ maak-raapjege. ²⁴ Taa goonum kɛn̄ ey num ooyga kooy ɔɛl ɔɛl se, aajga ɔɔ naan̄ kɛn̄ iigga kiig ɔɛl ɔɛl se, ɔk tɛrl̄ ɓaadoga ɓeene.» Gɔtn se naade baag tɛdn̄ maak-raapɔɔ.

²⁵ «Kaad̄ kɛn̄ se, goonin̄ magal se utu maakɲ-gɔt ki. Kɛn̄ naan̄ ɓaado ɓaa jaay aan̄ gɔɔr ute ɓee se, naan̄ booy kaa ɔkga let ɔɔ jeege daam daama.

† 15:15 Yaudge saap ɔɔ kinzirge se tɛɔɔge aak kusu naan̄ Raa ki.

26 Gətn se maakŋ jee tɛdn naabm bubinge tu se, naan danŋ deb kalan ɔɔ tɔnd metiŋ ɔɔ: ‹Di ɓo tɛda?› 27 Gaabm se tɛrliŋ ɔɔ: ‹Gɛnaai ɓo ɓaadoga. Taa naan tɛrl ɓaado ɔŋga bubu ute lapi se ɓo, bubu tɔɔliŋga goon maraŋ eer sal sal se.› 28 Gətn se goon magal se maakiŋ tuju ɔɔ naan baate kɛnd ɓeene. Naan kɛn se, bubuŋ teec ɓaado ɔŋina ɔɔ seliŋ metina. 29 Naɓo naan tɛrl bubuŋ ki ɔɔ: ‹'Booyo! Baara ɓaara ɓo, maam m'lee m'tɛdi naabige se aan gɔɔ debm tɛdn naabi sum ɔɔ ɓii kalan tap ɓo, m'baate te taari eyo. Ute naan se kic ɓo, ɓii kalan jaay naai am kɛdn goon ɓini kalan taa m'an tɛdn maak-raapo ute mɛdumge kic ɓo gɔɔ.› 30 Num gaŋ gooni kɛn ut naŋo maalige ute mɛnd kɛesn gaabge jaay ɔk tɛrlo se, naai 'tɔɔliŋ goon maraŋ eer sal sal se!› 31 Gətn se bubuŋ tɛrliŋ ɔɔ: ‹Goonuma, naai se daayum utu te maama ɔɔ maal maam m'ɔk se lɛ, paac gɛn naai.› 32 Gaŋ bɛɛki num, ɓaado j'aki kɔɔ ɔɔ j'aki tɛdn maak-raapjege. Aaka! Gɛnaai se ey num ooyga kooy dɛl dɛl, naɓo aajga ɔɔ naan kɛn iigga kiig dɛl dɛl se, ɔk tɛrl ɓaadoga ɓeene.»

16

Kaal naagŋ taara debm maala ute debm tɛdn naabiŋa

1 Gətn se Isa taad jeege tun metiŋ ki ɔɔ: ‹Debm maala kalan ɓin se ɔk debm kɛn naan ɔŋiŋ maaliŋ kaam jina. ɓii kalan k'ɓaado k'taadŋ j'ɔɔ: ‹Debm tɛdn naabi se, ɓɛɛ, utn kut ute maalige.› 2 Naan ɔl k'daŋ k'ɓaansiŋo ɔɔ tɔnd metiŋ ɔɔ: ‹Taa kɛn k'taad roi ki se, maam m'booyga. ɓin se, 'ɓaado mɛdum maalumge se naanum ki. Taa naan ki se, maam

m'ai kəŋ kəŋ maalum kaam ji ey sum.› ³ Gətn se debm kən k'j'əŋiŋ maala kaam jiŋ se baag saapa əə taad ute maakiŋ əə: «Maam se m'tədŋ rom m'əə dī? Mələm ɛ əkga te maaliŋ jim ki naatn. Bərse, gən kursu ɛ, maam təəgum gətə əə kən m'baa lee baaya ɛ, səkəŋ am təəb. ⁴ Maam se m'saap m'əŋga nakŋ maam m'tədə. Kən məlum se jaay təsŋa ute maaliŋ jim ki kic num, m'utu m'kəŋ jeegen utu am kəkŋ jiga.› ⁵ Taa naaŋ se bo, naaŋ əl k'daŋo jeegen ək sɛɛ məliŋ se kalaŋ kalaŋ. Debm deet deet se, naaŋ tənd mətiŋ əə: «Gətn məlum ki se, naai tap bo uunga sɛɛ kando?› ⁶ Gaabm se tərliŋ əə: «Maam se m'uunga birmil uubu kaaru.› Num debm kən naaŋ əŋiŋ maaliŋ kaam jiŋa se tərliŋ əə: «'Booyo: maktubm sɛɛi se utu jim ki ara. Inŋ naaŋ ki kəske, 'naar 'raaŋ əə: maam se m'uunga birmil uubu si-mii.› ⁷ Tər naaŋ deek deb kuuy ki əə: «Naai uunga sɛɛ kando gətn məlum ki se?› Naaŋ tərliŋ əə: «Maam m'uunga suwal teenŋ kaaru.› Num debm tədŋ naabm se deekiŋ əə: «'Booyo: maktubm sɛɛi se utu jim ki ara. Bərse 'raaŋ əə: maam m'uunga suwal sik-marta.› ⁸ Debm kən naaŋ əŋiŋ maaliŋ kaam jiŋa kən dərɪ məliŋ se, məliŋ jaay booy nakŋ naaŋ təd se, naaŋ təəmiŋa, taa naaŋ əŋiŋ naaŋ se debm məteke. Taa naaŋ se bo, jee *duni ki ute naapa se, naade məteke cir gaan gət kən wəəə.»

Gurs ute *Raa se debkilimi adə kəŋ je taa naap ki eyo

⁹ Tər Isa taadden əə: «'Booyki m'asen taada: əkki mədŋe ute maalsegen əŋiŋki do naaŋ ki kən tədga sum bo utu 'deel se. Kən maalse se jaay baado utga

kic 60, bεε ken naase lee 'tɛdki jeege tu se anki 6aa kɔŋ maakŋ *Bee Raa ki gɛn daayum.

¹⁰ «Debm j'ɔŋiŋ nakŋ cɔkɔ kaam jin jaay ɔkiŋ jiga se, ken j'ɔŋiŋ nakŋ dɛn kic 60 naan an kɔkŋ jiga. Ɔɔ debm j'ɔŋiŋ nakŋ cɔkɔ kaam jin jaay naan ɔŋ ɔkiŋ te jig ey se, ken j'ɔŋiŋ nakŋ dɛn kic 60, naan an kɔŋ kɔkŋ jig ey kici. ¹¹ Ken maal do naan ken utu 'deel se jaay naase ɔŋ ɔkiŋki te jig ey se, Raa se asen kɔŋ kɛdn maal mala mala ken maakŋ raa ki ey se kici. ¹² Ken maal naase ey jaay ɔkiŋki te jig ey se, nanja jaay ase kɛdn maal naase maalinge kaam jise se?»

¹³ «Deb kalan se 'kɔŋ tɛdn naaba gɔtn melge tu kaam di eyo. Ken naan 60 tɛd naaba gɔtɔ kaam di num, deb kalan naan an kɔɔdn kundu ɔɔ deb kalan naan an jea; ey ɛ deb kalan se, naan an kɔkŋ ɔŋɔ ɔɔ ken kuuy se, naan an kaal maakki eyo. Taa naan se 60 naase aki 'kɔŋ tɛdn naabm Raa ɔɔ ute gɛn gurs se taa naap ki eyo.»

¹⁴ Gan *Parizigen jee je gursge se jaay booy taar Isa taad paac se, naade tɛɛciŋ mɛtiŋ ki. ¹⁵ Isa deekden ɔɔ: «Naase se 'jeki 'taadn rose naan jeege tu aan gɔɔ jee ken tɛdn nakge ute doobiŋa; num gan Raa se, jeel nakŋ maakse ki. Taa naan se 60 nakŋ aak bεε naan jikilimge tu se, naan Raa ki se naan aakiŋ se aakiŋ kus.

¹⁶ «Kaadn ken Raa εdɔ *Ko Taariŋ *Musa ki ute gɛn jeege taad taar teeco taar Raa ki se inj bini aan do Jan-Batist ki. Num ken Jan-Batist aan sum se, k'baago taad Labar Jiga gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege tu ɔɔ naan ken se, nanja nanja kic 60 aay kaamiŋ je kend maak ki. ¹⁷ Maakŋ raa ute do naanja se deeliŋ 'kɔɔŋ eyo, na6o taargen k'raanjo

maakŋ Ko Taar ken Raa εdo Musa ki se, dimiŋ cōkō kic 6o, 'koocŋ naaŋ ki eyo.

¹⁸ «Debm jaay piir te mendiŋ se ɔɔ ɔk mēnd kuuy se, debm bin se aan gɔɔ debm teec ɔŋ mēndiŋa ɔɔ ɓaa εεs mēnd nam. Ɔɔ debm ɔk mēnd gaabiŋ piiringa piir se, naaŋ kic aan gɔɔ debm teec ɔŋ mēndiŋa ɔɔ ɓaa εεs mēnd gaaba.»

*Debm maala ute Lazar
(Lk 12.15-21, 6.20-21,24-25)*

¹⁹ «Gaaba kalaŋ bin se ɔk maala dena. Naaŋ tuus kal ute roŋa dεrεc ɔɔ ɓii-raa ɔs bεε ɔɔ iŋg ute maraadiŋa. ²⁰ Gaŋ gaaba kalaŋ bin se, k'daŋiŋ Lazar. Naaŋ se debm daaye ɔɔ roŋ se taan-du sum. Naaŋ lee tood taa doobm gaab ken debm maala se. ²¹ Naaŋ je kɔsn ken si ɓɔɔr gaab ken se kic 6o ɔŋ eyo. Num tεr do naaŋ ki se, besge ɓaado tɔɔn taan-duŋa. ²² Ken debm daay jaay ooy se, *kɔdn Raage uun ɓaansiŋ maakŋ raa ki cεε *Abraam ki ɔɔ gɔtn se, debm maala se kic 6o ooyo ɔɔ k'ɓaa k'duubiŋa.

²³ «Maakŋ ɓee yoge tu se, debm maala baag kɔɔd yεεbiŋa, ɔɔ maakŋ kɔɔd yεεbiŋ ki se, naaŋ und kaamiŋ aak Abraam ute Lazar iŋg kiŋg cεεŋ ki dɔk naane. ²⁴ Ken naaŋ aak Abraam se, naaŋ ɔɔd ɔy daŋiŋ ɔɔ: «Abraam, bua, εεjum dom ki. Ɔl Lazar 'ɓaa 'kɔl goon-jiŋ maan taa ade ɓaa am kaadn maane rɔɔŋum ki, taa maakŋ pood ken ara se, maam m'utu m'ɔɔd yεεbum kusiŋ aak eyo.» ²⁵ Gɔtn se Abraam deekiŋ ɔɔ: «Goonuma, 'saap tu. Do naaŋ ki se naai ɔŋoga bεε, gaŋ Lazar se ɔɔdoga yεεbiŋa. Ɔɔ ɓorse gɔtn ara se, naaŋ ɔŋga gɔtn bεε ɔɔ gaŋ naai lε ɔŋga gɔtn kɔɔdn yεεbε. ²⁶ 'Jeele, daan naaje ute naase se, j'ɔkki gɔɔ magala ɔɔ jεrl zuzu, taa jee gɔtn

ara jaay je ɓaa ɓoɓn naase ki se naade 'kɔŋ ɓaa eyo
 ɔɔ jee ɓoɓn naase ki jaay je ɔɔ ade ɓaa ɓoɓn naaje kic
 ara ɛ ade kɔŋ ɓaa ey kici.»

²⁷ «ɓoɓn se debm maala deekiŋ ɔɔ: «Ken bin num,
 m'leemi nɔɔ meɓi ki, Bua, ɔl Lazar se 'ɓaa kɔŋ jee
 ken maakŋ ɓee bubum ki se. ²⁸ Taa maam se m'ɔk
 ɓenaagen gaabge mii. ɔŋ naan aden ɓaa taada,
 taa naade ade ɓaa ɓoɓn kɔɔɔf yeeɓ ken ara ey sum.»

²⁹ Abraam deekiŋ ɔɔ: «Naade ɔk *Ko Taar ken Raa
 ɛɔo Musa ki ute Kitapm ɓen jee taad taar teeco taar
 Raa ki do dɔkiŋa; ɔŋde naade 'booy taar naaden
 se.» ³⁰ Gaŋ debm maala se ɓerl Abraam ki ɔɔ:
 «Bin eyo, Abraam bua. Ken debm ooyga kooy jaay
 ɓaa ɔŋdega ɔɔ taaddenga se, naade 'tooko ɔɔ 'ɓerl
 maakde do Raa ki.»

³¹ Naan ken se Abraam ɓerliŋ ɔɔ: «Ken naade jaay
 took uun te Ko Taar ken Raa ɛɔo Musa ki eyo ɔɔ ute
 taar jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ ey se,
 ken debm ooyga kooy jaay dur daan yoge tu ɔɔ ɓaa
 ɔŋde kic ɓo, naade 'kɔŋ tookŋ taariŋ eyo.»»

17

*Nakŋ ɔɔt deba doobm *Raa ki (Mt 18.6-9,21-22; Mk 11.22-26)*

¹ ɓer ɓii kalan Isa deek jeege tun meɓiŋ ki ɔɔ:
 «Nakŋ utu 'tujŋ jeege naan Raa ki se utu tap, naɓo
 ɔɔŋ debm ken jaay ɓo 'kɔl jeege 'tujŋ naan Raa ki
 se. ² Bɛeki num, debm bin se, j'an dɔɔkŋ ko tooto
 magala mindiŋ ki ɔɔ j'uun j'undiŋ naatn maakŋ
 baar ki kic ɓo keɓe ɔɔŋ eyo. Num ken maakŋ gaan
 seemge tu se jaay naan tujga deb kalan naan Raa
 ki se, nakŋ utu kaan don ki se, ɔɔŋ cir keɓe daala.
³ Ken bin num, ɔndki kɔndɔ! Ken ɓenaai jaay tujga

num, 'mooyina. Ken naan jaay jeelga *kusiin se, 'tedin kalde. ⁴Ken maakn bii ki bo, naan tuj dooli met cili kic bo ken naan jaay baado taadi oo: «Genaama, maam se m'tujnga roi ki, m'oki naagi.» Gohn se naai an tedn kalde.»

⁵ Gohn se jee kaan naabinge terlin oo: «Melje, 'ziidjen kaal maakje do Raa ki.» ⁶ Isa terlden oo: «Ken naase jaay okki kaal maakn do Raa ki magal aan goo kaam koobi se num, naase aki kon deekn ko kaag ken magal ese se okki: «Iin gohn se, 'baa daar maakn baar ki naane» oo naan 'tookn taar se.»

Bul ken jeel tedn naabm melina

⁷ Ter Isa deekden oo: «Maakse ki se, nam ken ok bulu jaay bulin ingo naaba, ey le ingo gaam maalge, ken naan utu aan kaan been sum bo, naan an naar taadn oo: «'Baado, yokodo ing naan ki oo 'koso» bin ne? ⁸ Num bin eyo! Gan naan an deekn oo: «Kali se 'baa toodina, uusu kal tedn naabi oo 'baado 'tedum koso. Ken edumga maam m'osga oo m'aayga jaay bo som, naai kic utu 'koso oo utu 'kaaye.» ⁹ Taa nakn naan ted se, bul se melin an kon toom eyo. ¹⁰ Naase kic ken 'tedkiga naabm ken k'taadsenoga se num 'taadki okki: «Naaje se, k'bulge cere sum oo naabm naaje k'ted se le, naabm ken k'taadjen taad sum.»»

Isa ed lapia jee bikidge tu sik

¹¹ Ken Isa baa baa Jeruzalem ki se, naan aal teec daan taa naan *Samari ute taa naan Galile ki. ¹² Ken naan jaay aan maakn naan ki kalan bin se, jee bikidge sik baado onina. Gohn se, naade daar dokk, ¹³ oo uun mindde raan deekin oo: «Isa, Debm dooy jeege, eejjen doje ki.» ¹⁴ Ken Isa aakde se, deekden oo: «'Baa 'taadki rosege se *jee tedn serke

Raage tu.» Ɔo ken naade utu ɓaa ɓaa sum ɓo, naade ɔŋ lapia ɔɔ rode ɗaap tood kəlɔŋ kəlɔŋ.

¹⁵ Deb kalan maakde ki jaay aak naan ɔŋga lapia se, naan ɔk tɛrl ɓaado gɔtn Isa ki, uun mindiŋ raan ɔɔ *nook Raa. ¹⁶ Gɔtn se naan ɓaado ooc mɛtn jɛ Isa ki ɔɔs don naan ki ɔɔ tɔɔmiŋa. Gan gaabm se, naan kɔɗ Samari. ¹⁷ Naan ken se Isa deekiŋ ɔɔ: «Naaden sik se ɔŋ te lapia paac ey la? Num jee ɔɔp jernan se gay? ¹⁸ Bini maakde ki se, mɛrtɛ jaay ɓaado nook Raa se.» ¹⁹ Anum Isa deek kɔɗ Samari ki se ɔɔ: «Iiŋ 'ɓaa ute lapia. Kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga.»

*Gaar Raa se ɓaadoga gɔtse ki
(Mt 24.3-42)*

²⁰ Bii kalan *Parizige tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Nun ki jaay Raa utu kɔsn gaara do jeege tu se?» Naan tɛrlɛn ɔɔ: «Ken Raa jaay kɔsn gaara do jeege tu se j'aŋ kɔŋ kaakŋ ute kaam eyo. ²¹ J'aki kɔŋ deekŋ j'ɔki naan utu ara ey ɛ utu naane eyo. Taa Raa se ɔsga gaara daanse ki.»

Biin *Goon Deba ade ɓaa

²² Gɔtn se Isa deek jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ: «Kaadiŋ utu 'kaan se, naase utu aki je gɛn kaakŋ Goon Deba, naɓo gɛn kaakŋ bii kalan kic ɓo, anki kɔŋ kaak eyo. ²³ J'asen taadŋ j'ɔɔ naan utu naane ey ɛ naan utu ara. Anum ɔŋte 'ɓaaki ɔɔ ɔŋte 'naarki rose. ²⁴ Taa bii ken Goon Deba ade ɓaa se tecŋ aan gɔɔ maan aal wusuk jaay wɔɔr maakŋ raa berɗ gɔto lak se. ²⁵ Num kɔr nakgen se jaay 'kaan se, naan 'dabar dɛna ɔɔ jee do duni ken ɓɔrse se, an kɔɗŋ kundu.

26 «Bii kɛn Goon Deba adɛ ɓaa se, 'tecn̄ aan gɔɔ nakgen deelo do Noe ki. 27 Kaad̄ kɛn naane se jeege ɔɔɔ, aaye, tɔk mɛndge ɔɔ tɔk gaabge, bini aan ɓii kɛn Noe ɛnd maakɲ markab kɛn magala. Naan̄ kɛn se, maan magala ɓɔɔyɔ ɔɔ ɓaadɔ gɔɔɓ tɔɔl te jeege paac.

28 «Ey ɛ nakɲ utu 'kaan se 'tecn̄ aan gɔɔ nakgen kɛn aano do Lot ki se kici. Kaad̄ kɛn se jeege se ɔɔɔ ɔɔ aaye, dugɲ nakge ɔɔ dugɲ ute nakdege, duub jinɛnɛge ɔɔ iin̄ ɓeedege. 29 Num gan, ɓii kɛn jaay Lot teec ɔɲ Sɔdɔm se, Raa ɓɔɔyden poodo ute kudn̄ ɔɲg se dode ki tɔɔl utde kap. 30 Biin Goon Deba adɛ ɓaa se, utu 'tedn̄ bin kici.

31 «Bii kɛn se, debm ing king do ɓeen̄ ki raan se, n̄'ɔɲte ɓɔɔyo gen 'tɔsn nakingen maak ki ɔɔ debm maakɲ gɔt ki se ɛ, n̄'ɔɲte tɛrl̄ ɓeen̄ ki gen 'tɔsn nakinge kici. 32 'Saapki tu do mɛtn taar mɛnd Lot ki! 33 Debm je kaajɲ kon̄ se utu an̄ kutu ɔɔ debm utga kon̄ ɛ, utu 'kaaja. 34 'Booyki m'asen taada: maakɲ nɔɔr kɛn se, jeege di jaay tood̄ tood̄ do danjal ki kalan̄ se, deb kalan̄ se, Raa an̄ kuun ɓaa ɔɔ debm kuuy se, naan̄ an̄ rɛsɛ. 35 Ɔɔ mɛndgen di ɗaar uus kuus do toot ki se kic, deb kalan̄ se, Raa an̄ kuun ɓaa ɔɔ debm kuuy se, naan̄ an̄ rɛsɛ.» 36 [Ɔɔ gaabge di kɛn ing king maakɲ gɔt ki se kic ɛ, deb kalan̄ Raa an̄ kuun ɓaa ɔɔ deb kuuy se, naan̄ an̄ rɛsɛ.]* 37 Gɔtn se jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtin̄ ɔɔ: «Mɛlje, nakgen se 'deel kaam gay?» Isa tɛrlɛn̄ ɔɔ: «Gɔtn jaay daa ooy toodn̄ se ɓo, gɔtn ese ɓo marlge kic lee ɓɔɔy tus ro ki.»

---

* **17:36** Taar se, maakɲ Kitapge tun do dɔkiɲ se, mɛtinge maakde ki se gɔto.

18

Kaal naagñ taara ute mɛnd-daaye

¹ Ter Isa taad jeege tun mɛtiñ ki ute kaal naagñ taara, taa naañ je aden taadñ ɔɔ j'aay kaamde daayum j'leem *Raa ɔɔ j'ɔñte kɔñ. ² Naañ taadden ɔɔ: «Maakñ gɛgɛr ki kalan bin se, ɔk gaaba kalan, debm kɔjñ bɔɔrɔ ɔɔ gaabm se le, beer Raa ki eyo ɔɔ nam tap ɓo, naañ aaliñ maak ki eyo. ³ Ɔɔ gɔtn ese ɔk mɛnd-daay kici, ɔɔ mɛnd-daay se, ɓii-raa ɓaado gɔtiñ ki deekiñ ɔɔ: «Aakum tu mɛtn taaruma ute debm taamooyum se.» ⁴ Mɛnd-daay se lee ɗɔɔl gɔtiñ ki cɔk cɔk, naɓo naañ baate kaakiñ mɛtn taariña. Gañ aan gɔɔ mɛnd se ɔñiñ ey se, naañ taad ute maakiñ ɔɔ: «Ey num maam se, Raa kic ɓo m'beerin eyo ɔɔ nam tap ɓo maam m'aaliñ maak ki eyo, ⁵ naɓo mɛnd se le, ɔñum ey dey se, maam m'an kaakñ mɛtn taarin se. Ken m'aakiñ te mɛtn taarin ey num, mɛnd se sɔm am kaal kɔɔdum cɛɛ.»»

⁶ Ter Mɛljege taadden daala ɔɔ: «'Booyki tu mɛtn taar debm kɔjñ bɔɔr ken bɛɛ ey se. ⁷ Anum Raa se, 'kɔñ koocñ mɛtn jeengen ken tɔnd mɛtiñ jaay eemiñ nɔɔ nɔɔrɔ ɔɔ katara se ey ne? Naañ ade 'kɔñ 'king kaakñ kaama bin sum ne? ⁸ 'Booyki, m'asen taada: Raa se 'naar utu aden koocñ mɛtde! Naɓo ken *Goon Deba jaay utu ade terl ɓaa do naañ ki se, naañ utu 'kɔñ jeegen aal maakde don ki dey?»»

*Kɔɗ *Parizi ute *debm tɔkñ miiri*

⁹ Gɔtn se ter Isa taadden ute kaal naagñ taara daala, do jee mɛtiñge tun aak rode aan gɔɔ naade ɓo jee ted nakge ute doobiña ɔɔ jee kuuy se naade aalde maak ki eyo. ¹⁰ Naañ deekden ɔɔ: «Gaabge dio ook ɓaa *Bee Raa ki gɛn keem Raa. Deb kalan

se, naan̄ kəf̄ Parizi ɔɔ debm̄ kuuy se, naan̄ *debm̄ tək̄n̄ miiri. ¹¹ Kəf̄ Parizi jaaȳ iin̄ daar̄ gēn̄ keem̄ Raa se, naan̄ taad̄ te maakin̄ ɔɔ: «Raama, maam̄ se m'təomi, taa maam̄ se m'tec̄ aan̄ gɔɔ jee m̄et̄iŋge se eyo. Naaden̄ k̄en̄ jee kujun̄ jeege ɔɔ jee t̄ed̄ naka ute d̄oobin̄ eyo, jee k̄eesn̄ m̄end̄ jeege eȳ l̄e maam̄ aan̄ gɔɔ debm̄ tək̄n̄ miir̄ k̄en̄ daar̄ se eyo. ¹² Maak̄n̄ b̄ii cili ki se, maam̄ m'uun̄ *siam̄ b̄ii dio ɔɔ nak̄n̄ k̄en̄ m'ək̄ paac se nigin̄ gət̄o kaam̄ sik, ɔɔ k̄en̄ kaam̄ kalan̄ se m'ɔɔd̄ m'edī naai ki.»

¹³ «Num̄ gan̄ debm̄ tək̄n̄ miiri se, iin̄ daar̄ dək̄o ɔɔ don̄ raan̄ kic̄ ɓo uun̄ eyo. Gət̄n̄ se naan̄ t̄ond̄ tarkaad̄ina* deek̄ ɔɔ: «Raama, ɛejum̄ dom̄ ki taa maam̄ se m'debm̄ *kusiŋ̄ naani ki.» ¹⁴ Isa deek̄den̄ ɔɔ: «'Booyki m'asen̄ taada: debm̄ tək̄n̄ miiri se, k̄en̄ naan̄ jaaȳ t̄erl̄ ɓaa been̄ ki se, t̄ed̄ga debm̄ aak̄ b̄ee naan̄ Raa ki ɔɔ kəf̄ Parizi se l̄e ɔŋ̄ t̄ed̄ te aak̄ b̄ee naan̄ Raa ki eyo. Taa debm̄ uun̄ roŋ̄ raan̄ se, ute 'k̄oɔpm̄ baata ɔɔ debm̄ jaaȳ ɔɔp̄ roŋ̄ baat̄ se, Raa utū an̄ kuun̄ roŋ̄ raan̄.»

*Isa ɔɔd̄ ɓooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)*

¹⁵ B̄ii kalan̄ jeege ɓaano te gaangen̄ utū aaȳ kaaȳ sia gət̄n̄ Isa ki, taa Isa ad̄en̄ t̄ond̄ jin̄ dodē ki. Naɓo k̄en̄ jee m̄etiŋ̄ ki jaaȳ aak̄ k'ɓaano ute gaange gət̄n̄ Isa ki se, jee se naadē uundē kaam̄dē naat̄n̄. ¹⁶ K̄en̄ Isa jaaȳ aak̄ nak̄n̄ naadē t̄ed̄ se, ɔl̄ ɔɔ k'ɓaano ute gaange se c̄eeŋ̄ ki ɔɔ gət̄n̄ se naan̄ deek̄den̄ ɔɔ: «ɔŋ̄ki gaangen̄ s̄eem̄ se ad̄e ɓaa gət̄um̄ ki, ɔŋ̄te 'gaasdēki. Taa jeegeen̄ tec̄ aan̄ gɔɔ gaangen̄ se ɓo utū 'k̄oŋ̄ gət̄o

* **18:13** T̄ond̄ tarkaad̄n̄ ara je deek̄n̄ ɔɔ ɔnd̄ jin̄ kaad̄in̄ ki k̄en̄ je deek̄n̄ ɔɔ: naan̄ se maakin̄ tujga kasak̄ kasak̄.

*maakḡ Gaar Raa ki. ¹⁷ 'Booyki bεε, m'asen taada: debm jaay took te Raa kəsḡ gaar doḡ ki aan gəə goon cəkən ey se se, naaḡ se 'kəḡ kənd maakḡ Gaar Raa ki eyo.»

Debm maala ute Isa
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ Bii kalaḡ magal Yaudge kalaḡ bini baado tənd mətḡn Isa ə: «Debm dooy jeege, naai debm bεε se, maam tap ʒo m'tedḡn m'əə dī jaay m'kəḡ *kaajḡ geḡ daayum se?» ¹⁹ Isa tərliḡ ə: «Geḡ dī jaay naai əə maam debm bεε se? Debkilim bεε se tap ʒo gətə; kən bεε se, Raa kaliḡ ki sum. ²⁰ Naai lε 'jeele nakḡ kən Raa taad əə geḡ tēda se, naaḡ ə: *Ḷḡte 'kεεsn mēnd nam, ḡḡte 'kεεsn gaabm nam, ḡḡte 'təəl deba, ḡḡte 'boogo, ḡḡte 'təkḡ taar-kəəbə do nam ki, əə 'sook koi ki ute bubī ki.†*»

²¹ Gaabm se tərḡ Isa ki ə: «Nakgeḡ se, gətḡn m'iin baatum ki kic ʒo, maam m'lee m'tedḡḡ tēd paac tap.»

²² Kən Isa jaay booy taariḡ se, deekiḡ ə: «ḶḶpiga naka kalaḡ sum. Nakḡ naai ək paac se, 'baa dugiḡ naatḡ əə gursiḡ se 'baa 'nigiḡ jee daayge tu. Bin se, ai toodḡ kərbətə maakḡ raa ki; əə naai lε 'baado 'daanuma.» ²³ Kən gaabm se jaay booy taar se, maakiḡ tuj kasak kasak, taa naaḡ debm maal mala.

²⁴ Kən Isa jaay aakiḡ naaḡ roḡ tereciḡ bardak se, naaḡ deek ə: «Kən jee nak denge jaay, kənd *maakḡ Gaar Raa ki se əəḡ aak eyo! ²⁵ Deere, kən giḡji jaay deel ute ʒee luppāra se əəḡ; naəo debm

† 18:20 Aak Ekz 20.12-16.

nak dēna jaay 'kēnd maakŋ Gaar Raa ki se, ɔŋ cir naan se daala!»

²⁶ Jeegen ing booy taariŋ se jaay, booy taar se deekiŋ ɔ: «Kēn bin num, naŋa jaay 'kəŋ kaaja?»

²⁷ Isa tərldēn ɔ: «Nakŋ ɔŋ jikilimge tu se, Raa ki se ɔŋiŋ eyo.»

²⁸ Gətn se Piēr taad Isa ki ɔ: «'Booyo, naaje se k'j'ɔŋoga nakge paac taa j'ai daan naai.»

²⁹ Isa tərldēn ɔ: «'Booyki bεε m'asen taada: taa maakŋ Gaar Raa jaay debm ɔŋo beena, mendiŋa, gēnaangen gaabge, koŋ te bubina ey lε gēninge se, ³⁰ debm bin se, kər naan utu do naan ki ara sum ɔ, naan utu kəŋ dēn cir nakgen kēn naan ɔŋo; ɔ naan ki se, kēn kaadiŋ jaay aanga num, naan 'kəŋ kaajŋ gēn daayum.»

*Isa taad mētn taar kooyina ute gēn durina daala
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34; Lk 9.22,44-45)*

³¹ Gətn se Isa iik tək cεεs ki ute jee mētiŋ kēn sik-kaar-di se ɔ naan deekden ɔ: «'Booyki, ɔrse naaje k'j'ook k'ɔaaki ɔaa Jeruzalem ki ɔ taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo do dakiŋ paac kēn taad ro *Goon Deb ki se, utu 'kaan doobiŋ ki.

³² Naade se utu an kəkŋ kəl ji jeege tun Yaudge eyo, naade utu an tεεcŋ mētiŋ ki, an naaja ɔ an tupm ɔoro ron ki, ³³ tər naade utu an tənd ute mεεje ɔ utu an tɔɔɔ. ɔ kēn naan jaay ooy tɔdga bii mətɔ num, utu ade dur daan yoge tu.»

³⁴ Gaŋ jee mētiŋ ki se ɔnd te mētn taar se eyo, taa taar se lε, Raa taaddēn te mētiŋ eyo; ɔ taar Isa taadde se tap ɔ, naade booy ək mētiŋ eyo.

*Isa εd lapia debm kaam-tək ki
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)*

³⁵ Kεn Isa jaay aan gɔɔr ute gεger Jeriko ki se, naan̄ ɔŋ ɔŋ debm kaam-tɔɔkɔ jεŋ doob ki inŋ baay baaya. ³⁶ Kεn debm kaam-tɔɔkɔ jaay booy jee dεnge deel se, naan̄ tɔnd meta ɔɔ: «Ne dī ɓo tɛdɔ?» ³⁷ Gɔtn se k'taadīn̄ j'ɔɔ: «Kεn deel se, Isan Nazaret.» ³⁸ Kεn naan̄ jaay booy bin se, ɔɔf ɔɔy makɔn̄ ɔɔ: «Isan, *Goon Daud, naai εεjum dom ki!» ³⁹ Jee kεn deel naan̄ ki se, uuniŋ kaamiŋa ɔɔ ŋ'doa, gan̄ naan̄ tɔɔf tɔɔy makɔn̄ cir daala ɔɔ: «Goon Daud, εεjum dom ki!»

⁴⁰ Kεn Isa jaay booy taariŋ se, naan̄ ɔk dɔara ɔɔ ɔl k'dan̄ k'baansiŋo. Kεn naan̄ jaay aan ɔŋ Isa se, naan̄ tɔnd metiŋa ɔɔ: ⁴¹ «Naai tap ɓo 'je m'ai tɛdn̄ dī?» Gaabm se tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, maam m'je kaamum 'kɔɔdn̄ kaaka.» ⁴² Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Ōŋ kaami 'kɔɔdn̄ kaaka; taa kaal maaki naai aal dom ki se, aajiga.» ⁴³ Gɔtn se sum ɓo, kaamiŋ naar ɔɔf aaka, naan̄ ɔk metn̄ Isa ɔɔ *nook Raa. Kεn jee dεnge paac jaay aak nakŋ se, naade tɔɔm Raa kici.

19

Isa ɓaa ɓee Zaka ki

¹ Kεn Isa jaay end maakŋ gεger kεn Jeriko ki se, naan̄ aal teec daan ki. ² Kεn naan̄ aal teec teec daan ki se, gɔtn se gaaba kalan̄ k'dan̄iŋ Zaka. Gaabm se magal *jee tɔkŋ miirge ɔɔ naan̄ debm nak dɛna. ³ Naan̄ je kaakŋ Isa naɓo naan̄ ɔŋ doob eyo, taa jeege lɛ dɛna ɔɔ naan̄ kic lɛ debm duuku. ⁴ Naan̄ aan̄ deel naan̄ ki ɔɔ ɓaa ook do kaag kεn k'dan̄iŋ sikamor, gεn kaakŋ Isan utu 'deel gɔtn ese.

⁵ Kεn Isa jaay aan gɔt kεn ese se, naan̄ uun kaamiŋ aakiŋa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Zaka, 'bɔɔyɔ kɛskɛ!»

Jaaki se, maam m'je m'baa king bee naai ki.» ⁶ Zaka naar aal booyo jes ə dəəd əkin ute maak-raapo. ⁷ Ken jee denge paac jaay aak nakɲ se, naade baag mooy naan ki dir dir ə: «Aakki tu, gaabm se baaga king bee debm tɛdn *kusiɲ ki.» ⁸ Num Zaka daar naan Meljege tu, deekin ə: «'Booyo, Meluma. Metn maalum se, maam m'an kɛdn jee daayge tu ə ken maam bo m'uunga nakɲ nam lɛ, m'anɲiɲ kəgɲ met səə.»

⁹ Gətn se Isa terlin ə: «Jaaki, jee maakɲ bee ken ese se ɲga kaaja, taa naai kic 'teeco maakɲ metjil *Abraam ki. ¹⁰ Taa *Goon Deba se, baado je jee ken iigga kiigi ə aden kaaja.»

*Isa aal naagɲ taara ute jee tɛdn naabgen sik
(Mt 25.14-30)*

¹¹ Ken jeege jaay booy booy taarin se, kaad ken se naan aanga gəər te Jeruzalem. Gətn se, jeege saap ə ken naan jaay aanga sum bo, *Raa utu kəsn gaara do jeege tu. Taa naan se bo, Isa taadden ute kaal naagɲ taara. ¹² Naan taadden ə: «Gaaba kalan bin se, j'oojin bo naan deb gaara. Naan iin baa taa naan ken dəkə, taa j'an baa kəl gaara jaay bo səm ade terlɛ. ¹³ Ken naan iin baa baa se, danə jee tɛdn naabinge sik ə nigden tammage gen daab; deba kic naan ɛdin kalan kalan* ə deekden ə: «Tammagen se, oojinki donə kər maam m'ade terl se.» ¹⁴ Gan jee naanin ki mala se, əəd undina ə naade əl jeege baa taad deb ken an kəl gaara se ə: «Gaabm se naaje k'je ajen tɛdn gaarje eyo.»

---

* **19:13** Tamman gen daab se ən dena kaam kəgɲ deba laapa kando kando.

15 «Ken naan̄ j'ol̄ino gaara jaay ak̄ t̄erl̄ baado naan̄in̄ ki se, naan̄ ol̄ k'daño jee t̄ed̄n̄ naabingen naan̄ nigden gurs se, taa 'kaak̄n̄ nak̄n̄ ken naade ɔ̄n̄ do ki se. 16 Debm̄ deet deet se, baado deekin̄ ɔ̄: «Meluma, tammi gen daab ken naai edum se, maam m't̄ed̄in̄ oojga ken kuuy sik do ki daala.» 17 Melin̄ deekin̄ ɔ̄: «Kese jiga! Naai se debm̄ t̄ed̄n̄ naabm̄ m̄e; taa nak̄n̄ c̄ok̄on̄ maam m'ed̄i jaay, naai ɔ̄kinga jiga se, b̄orse, do ḡēgēge tun sik se, maam m'ai k̄ond̄ naai bo 't̄ed̄n̄ magaliña.» 18 Debm̄ gen k-dige jaay aan se, deekin̄ ɔ̄: «Meluma, tammi gen daabm̄ ken naai edum se, maam m't̄ed̄in̄ oojga ken kuuy mii do ki daala.» 19 Naan̄ deek deb ken se ɔ̄: «Kese jiga! Naai kic, m'ai k̄ond̄ magal do ḡēgēge tun mii se.» 20 Deb kuuy baado deekin̄ ɔ̄: «Meluma, aaka! Kese bo tamman gen daabi se. Maam m'd̄ɔ̄k̄ m'ɔ̄yisin̄ maak̄n̄ koon kal ki. 21 Taa maam ɛ m'beeri beere, naai ɛ t̄ed̄i ɔ̄n̄ɔ̄. Ken nak̄n̄ naai ey kic bo, naai uun naai ki ɔ̄ maak̄n̄-ḡɔ̄tn̄ ken naai ɔ̄c te ey kic bo, naai baa oojin̄ naai ki.» 22 Gan̄ melin̄ se deekin̄ ɔ̄: «Do taari ken naai taadum se sum bo, maam m'jeeli, naai se debm̄ t̄ed̄n̄ naabm̄ jig eyo. Naai ɛ 'jeelum maam se t̄ed̄um ɔ̄n̄ɔ̄ ɔ̄ nak̄n̄ maam ey kic ɛ, maam m'uun maam ki, ɔ̄ maak̄n̄-ḡɔ̄tn̄ maam m'ɔ̄c te ey kic ɛ, maam m'oj maam ki. 23 Num gen d̄i jaay 'baate k̄ombum gursum ban̄ki ki se? Bin se, b̄ii ken maam m'ade t̄erl̄ se, m'an̄ k̄on̄in̄ am koojn̄ ziid̄n̄ do ki!»

24 Ḡɔ̄tn̄ se, t̄er naan̄ taad̄ jeege tun in̄ḡ c̄ēēn̄ ki ḡɔ̄tn̄ ese se ɔ̄: «Tammin̄ jin̄ ki se, uunin̄ki ɔ̄ ed̄in̄ki deb ken ak̄ tamma sik se.» 25 Jee se deekin̄ ɔ̄: «Melje, naan̄ bo ak̄ tammage siki!» 26 Ḡɔ̄tn̄ se melde

deekden ɔ: <'Booyki m'asen taada: debm ken ɔk se, j'an kedn do ki. Num debm ɔk ey se le, ken cɔkɔn naan ɔk se kic ɔo j'an tɔsn naatn. ²⁷ Num jee taamooyumgen je ɔo maam m'aden tedn gaarde ey se, 'tɔk 'baandekiro ara ɔo 'tɔaldeki naanum ki.»

Isa end maakɲ gɛgɛr ken Jeruzalem ki aan gɔɔ gaarge

(Mt 21.1-9; Mk 11.1-10; Jn 12.12-19)

²⁸ Ken Isa jaay taadnanj taarin se, naan deel naan jeege tu ɔo uun doobo gen kookɲ baa Jeruzalem ki.

²⁹ Ken Isa aan gɔɔr ute Betpaje ute Betani ken cɛɛsn *kɔsn ɔlib ki se, maakɲ jeege tun metin ki se, naan ɔl jeege di naaba, ³⁰ ɔo naan deekden ɔ: «'Baaki maakɲ naan ken naanse ki se. Ken naase endki kend se, aki kɔn goon buuru k'dɔɔkinga dɔɔkɔ, ken bii kalan nam ook te do ki eyo. 'Tuut 'baansinkiro.

³¹ Ken nam jaay tɔndga metse ɔo: Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay num, 'terlinki ɔoki: kɛse Melje ɔo jɛna.»

³² Jee ken j'ɔlde naaba se, baa ɔn nakɲ se aan gɔɔ ken Isa taaddeno. ³³ Ken naade jaay tuut tuut goon buuru se, melinge deekden ɔo: «Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay?» ³⁴ Naade terlden ɔo: «Kɛse Melje ɔo jɛna.» ³⁵ Gɔtn se, naade ɔk baano ute goon buuru se Isa ki, ɔo naade tɔɔd taal kal magaldege do buur ki ɔo uun ɔnd Isa do ki. ³⁶ Ken naan jaay baa baa se, jeege tɔɔd taal kal magaldege doob ken naan aan deel se.

³⁷ Ken naan bɔɔy bɔɔy do *kɔsn ɔlib ki se, jee metin ken te denin se, maakde raapo ɔo baag tɔɔm Raa makɔnɔ taa nakɲ-kɔɔbgen ken naade aako se.

³⁸ Naade deek ɔo:

«ጋን Raa 'tɛdn bɛɛna do Gaar kɛn baado ute ro Mɛljege
Raa se!

ጋን tɔɔsɛ 'tɛdn maakɲ raa ki ɔɔ Raa kɛn raan maakɲ
raa ki se ɔn j'an *nooko†.»

³⁹ Gɔtn se *Parizigen kandum maakɲ jee dɛnge
tu se, deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, jee mɛti ki se,
uunden kaamde k'doa!» ⁴⁰ Isa tɛrlden ɔɔ: «'Booyki
m'asen taada: kɛn naade jaay doga kic ɛ, kogen
tood baa se bo 'tɔɔdn tɔɔɔ.»

Isa eem taa Jeruzalem

⁴¹ Kɛn Isa aan cɛɛ Jeruzalem ki jaay uun kaamin
aak gɛgɛr se, naan baag keeme, ⁴² deek ɔɔ:
«Jeruzalem, bɛɛki num, bii jaaki se bo naai 'jeel
doobm kɛn naai an 'kɔn lapia nabo aaca, nakɲ se
naai ɔn aak ɔk te mɛtiɲ eyo. ⁴³ Deere, biigen utu ade
baa naan ki se, jee wɔɔyige utu kiin gurugɲ nakɲ
kɛn 'gaasn jeeige kɔn teec eyo, jaay bo naade utu ai
kooco. ⁴⁴ Jee wɔɔyige se utu ai tɛrɛcɛ ɔɔ an tɔɔl ute
jeeige ɔɔ beigen j'iinɲ se, naade utu an ru nan tak
tak ɔɔ ko gam tap bo j'an kɔn do naapiɲ ki eyo. Taa
bii kɛn Raa baayo kaaka se ɛ, naai 'jeel te eyo.»

*Isa tuur jee tɛdn zogen daan bɔɔr *Bee Raa ki (Mt 21.10-16; Mk 11.15-18; Jn 2.13-17)*

⁴⁵ Naan kɛn se, Isa baa end daan bɔɔr Bee Raa
ki, ɔɔ naan baag tuur jeege baano te nakdege gɛn
zoo. ⁴⁶ Naan taadden ɔɔ: «Taar se k'raanɲinga raan
maakɲ Kitap ki, j'ɔɔ: *Bee maam se tɛdn bee kɛn jeege
ansum keeme.*‡ Nabo gan naase, 'tɛdiɲki tɛdga: *gɔtn
jee boogge.*§»

† 19:38 Aak KKR 118.26. ‡ 19:46 Aak Eza 56.7. § 19:46 Aak
Jer 7.11.

⁴⁷ Bii-raa, Isa se lee dooy jeege daan bəər Bee Raa ki; ɔʔn se *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu, jee jeel taadn tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raage ute magal Yaudge se, je doobm an tɔɔɓ. ⁴⁸ Naɓo nakɲ jaay naade an tɛdn don ki se, naade ɔɲ te doobiɲ eyo, taa jeege paac je ɓo ɣɛn kiŋg booy taariɲ kɛn naan lee dooyde se sum.

20

Jeege dem tɔɔɣɲ Isa

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ Bii kalan kɛn Isa dooy dooy jeege daan bəər *Bee Raa ki, ɔʔ taadden taadn Labar Jiga se, ɔʔn se, *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu, jee jeel taadn tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raage ute magal taa ɓee Yaudge se, ɓaado ɔɲɲa, ² ɔʔ tɔnd mɛtɲa ɔʔ: «'Taadjɛn tu, naai tap ɓo tɔɔgi se ɔɲɲo gay jaay ɔli 'tɛd nakgen bin se? Ey ɛ, kɛn ɛdi tɔɔɔ jaay ɔʔ 'tɛdn naan se, tap ɓo nana?» ³ Isa tɛrlden ɔʔ: «Maam kic m'ɔk taara kalan, m'je tɔnd mɛtse. 'Taadumki tu: ⁴ kɛn ɔlo Jan-Batist jaay *batiz jeege se, *Raa, lɔɓu jikilinge?»

⁵ ɔʔn se, naade baag saapa ɔʔ taad te naapa ɔʔ: «Naan se, j'anɲki tɛrl j'ɔɔki dɔo? Kɛn k'taadkiga j'ɔɔki: <Raa> ɛ, naan ajeki deekɲ ɔʔ: <ɣɛn di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se?» ⁶ Num kɛn k'taadkiga j'ɔɔki: <Jikilinge ɓo ɔliɲ> ɛ, jee dɛnge se ajeki tund tɔɔl ute koa, taa jeege se ɛ paac jeel maakde ki Jan-Batist se, naan debm taad taar teeco taar Raa ki.» ⁷ ɔʔn se, naade tɛrliɲ ɔʔ: «ɔʔn naan ɓaano se, naaje k'jeel eyo.» ⁸ Isa tɛrlden ɔʔ: «Maam kic num, m'asen kɔɲ taadn debm kɛn ɛdum tɔɔɔ ɣɛn tɛdn nakgen se eyo.»

*Kaal naagŋ taara te jee tɛdn naabgen jig eyo
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)*

⁹ Gɔtn se, Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalan tɛd jinɛn biŋ, ɔniŋ kaam ji jeege ɔɔ taadden ɔɔ: ken jinɛnɛ se jaay oojga num naase kic aki kɔŋ bɛdse. Ɔɔ naan iin baa mɛrtɛ se gen tɛrl kɛske eyo. ¹⁰ Ken kaadn kugŋ koojn biŋ jaay aan se, naan ɔlo debm tɛdn naabiŋ gɔtn jeege tun lee tɛdiŋ naaba maakŋ jinɛniŋ ki se, taa aŋo 'kɔkŋ bɛdiŋa. Num gan jee se ɔk tɔnd dɛrɛŋ debm ken naan ɔliŋo naaba se ɔɔ ɔniŋ baa jin sik. ¹¹ Ken mɛl jinɛnɛ jaay aakiŋ naan baado jin sik se, naan ɔl debm tɛdn naabm kuuy daala. Naan kic ken baa aan se, naade naajiŋa ɔɔ tɔnd dɛrɛŋiŋa tuuriŋ baa jin sik. ¹² Tɛr naan ɔl debm tɛdn naabm kuuy gen k-mɔtɔge. Naan se, naade tɔnd awariŋa ɔɔ tuuriŋ naatn.

¹³ «Gɔtn se, mɛl jinɛnɛ se baag taad ute maakiŋ ɔɔ: «Kese tap ɓo m'an tɛdn m'ɔɔ di? Bɔrse maam m'aden kɔl goon maak-jema; bin sum ɓo sɔm naade 'tookŋ kuun taariŋa.» ¹⁴ Num ken goon maak-jeŋ jaay baa ɔŋde se, ɔɔ jee tɛdn naabge maakŋ jinɛnɛ ki jaay aakiŋ se, naade baag taadn ute naapa ɔɔ: «Naan se ɓo, ken bubin ooyga num utu 'tɛd mɛl jinɛnɛ se; iin ki k'tɔoliŋki ɔɔ jinɛnɛ se, ajeki kɔɔpm naajege tu!» ¹⁵ Bin se, naade ɔk teecŋsiŋ naatn maakŋ jinɛnɛ ki se ɔɔ baa tɔnd tɔliŋa.»

Isa tɔnd mɛtde ɔɔ: «Bin se, ken mɛl jinɛnɛ jaay baadoga num, jee se naan aden tɛdn ɔɔ di? ¹⁶ Ken naan jaay baadoga se, jee se naan aden tɔɔl naatn, ɔɔ jinɛniŋ se lɛ naan aŋ kɛdiŋ kaam ji jeege tun kuuy.» Ken jeege jaay booy taar ken Isa taadden

bin se, naade deek ɔɔ: «Nakgen bin se, ɔnte 'kaana!»
 17 Gɔtn se, Isa aakde daan kaamde ki tɛnɛn ɔɔ
 deekden ɔɔ: «Taar ken Raa taadn maakn Kitap ki
 gɔtn ese, je deekn ɔɔ di ken ɔɔ:

*Ko ken jee kiin beege baatin se, naan se bo tedga ko
 ken 'gakn bea.*

18 ɔɔ *debm jaay oocga do ko ken jee kiin beege baatin
 se le, 'terεεε,*

ɔɔ *debm ken ko se oocga don ki le, an daala.*»*

19 Gɔtn ese sum bo, jee jeel taadn tɔɔkn metn Ko
 Taar Raage ute *magal jee tɛdn serke Raage tu jaay
 booy taar se, naade naar je an kɔkɔ, nabo naade
 beer jeege tu. Ey num, kaal naagn taar ken Isa taad
 se, naade jeelga, kese naan taad ute naade.

*Metn taar kɔgn miiri gen Gaar magal ken ing
 *Rɔm k'danin Sezar
 (Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)*

20 Naan ken se, jee jeel taadn tɔɔkn metn Ko
 Taar Raage ute *magal jee tɛdn serke Raage tu
 se baagin tɔnd baala; naade ɔlin jeege gɔtin ki
 ɔɔ jee se aal raay aan gɔɔ naade jee tɛdn nakgen
 ute doobina. Naade je ken Isa jaay taad tujnga
 num, naade an kɔkn kɔlin kaam ji magal taa naan
 gɔtn ese. 21 Naade baado taadin ɔɔ: «Debm dooy
 jeege, naaje k'jeeli naai se 'taad taara ɔɔ 'dooy
 jeege ute doobina, ɔɔ naai le 'taad 'beer nam ki
 eyo; doobm Raa se naai 'dooyin jeege tu ute ken
 met ki. 22 Borse, 'taadjen tu: do *Ko Taar naajege
 tu se, Sezar se j'an kɔgn miiri, lɔbu j'an kɔg ey
 le?» 23 Gan Isa jeel raayde se, deekden ɔɔ: 24 «Uun
 'baankiro te tamma kalan, m'an kaak tu.» Naade

* 20:18 Aak KKR 118.22.

uun baano ute tamma se Isa ki ɔɔ naan̄ tɔnd metde ɔɔ: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raan̄in̄ maak ki se tap ɓo gen nan̄a?» Naade terlin̄ ɔɔ: «Gen Gaar Sezar.»
²⁵ Gɔtn se naan̄ terlden̄ ɔɔ: «Ken bin num, nak̄n̄ gen Gaar Sezar se, ed̄in̄ki nakīna, ɔɔ gen Raa le, ed̄in̄ki nakīn̄ kici.»
²⁶ Ute taar ken Isa jaay taadden̄ naan̄ jeege tu se, naade ɔ̄n̄in̄ naan̄ taad̄ tujin̄ te eyo. Num taar ken naan̄ terldesin̄ se, ɔkden̄ taad̄ eyo ɔɔ gɔtn se ɔlde naade do dek.

*Metn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu
 (Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1Kor 15)*

²⁷ Gɔtn se jeegen k'dan̄de *Sadusege se, kandum bini, baado ɔ̄n̄ Isa. Ɔɔ naade se ɓo ken naaj ɔɔ jeegen ooyga kooy se, ade kɔ̄n̄ dur daan yoge tu ey sum. Taa naan̄ se ɓo, naade tɔnd metn Isa ɔɔ: ²⁸ «Debm dooy jeege, *Musa raanjeno maak̄n̄ Kitap ki ɔɔ: ken deba ɔk mend̄a jaay ooy ɔ̄n̄ te goon ey se, beeki num, genāan̄ se 'kɔ̄k̄n̄ mend̄ina taa kooj̄n̄ metjili genāan̄ ken ooy se. ²⁹ 'Booyo, genaage cili, kon̄de kalan̄. Debm deet deet se ɔk mend̄a, naɓo ooy ooj te goon eyo. ³⁰ Debm k-dige se kic baado ɔk mend̄ se. ³¹ Ɔɔ debm gen k-mɔtɔge tu se kic ɓo baado ɔk mend̄ se, bini ɔl naaden̄ cili se tɔk̄n̄ naamga mend̄ se paac. Naɓo maakde ki se, deb kalan̄ tap ɓo ooj te goon eyo. ³² Ɔɔ kaam mɔɔtn se, mend̄a se kic baado ooyo. ³³ Bin se, bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, mend̄ se tap ɓo 'teɔn̄ mend̄ nan̄a? Taa naaden̄ cili se le, tɔk naam̄inga paac.»

³⁴ Gan̄ Isa terlden̄ ɔɔ: «'Booyki: jee do naan̄ ki ara se, gaabge ute mend̄ge se lee tɔk̄n̄ naapa. ³⁵ Num bii ken Raa dur jeegen ooyga kooy daan yoge tu se jee ken naan̄ beer tɔɔɔfenga tɔɔɔn̄ ken ɓaa tin̄g

maakŋ duni kɛn kuuy se, naade se 'kɔŋ tɔkŋ naap ey sum. ³⁶ Anum mɔɔtn naade 'kɔŋ kooy eyo, taa naade se 'tec aan gɔɔ *kɔdn Raage. Ɔɔ naade se 'tedga gaan Raage taa naade duroga daan yoge tu se. ³⁷ Ɔɔ mɛtn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu se, Musa mala, taadŋga taad do dɔkiŋa, kaad kɛn naan aako poodo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki. Naan kɛn se ɔo, Musa dan Meljege Raa ɔɔ Raa gɛn *Abraam, Raa gɛn Isaka ɔɔ Raa gɛn *Yakub. ³⁸ Raa se, naan Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naan se, Raa jee zɛɛɛ; gɔtn naan ki se, jeege paac utu ing zɛɛɛ.» ³⁹ Gɔtn ese, jee jeel taadn tɔokŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum, deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, taari se, naai taadŋga jig aak eyo.» ⁴⁰ Taa naan se, gɛn tɔnd mɛtiŋ do taarge tun kuuy se, mɔɔtn nam tɔnd te mɛtiŋ ey sum.

**Daud ute *al-Masi
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)*

⁴¹ Tɛr Isa tɔnd mɛtde ɔɔ: «'Tɛd ɔɔ dɛ jaay naase 'taadki ɔɔki al-Masi, naan Goon Daud se? ⁴² Taa Daud mala, taad maakŋ Kitapm Kaa Keem Raa ki deek ɔɔ:

Meljege Raa taado Melum ki ɔɔ:

'Baado ing do ji daamum ki,

⁴³ *bini jee taamooyige se m'aden tɛdn naai utu 'king dode ki.†*

⁴⁴ «Kɛn Daud jaay ɔo danŋ Melum se, anum tɛd ɔɔ dɛ jaay Meliŋ 'tɛdn goon Daud se?»

*Ɔndki kɔnd te jee jeel taadn tɔokŋ mɛtn Ko Taar Raage
(Mt 23.1-33; Mk 12.38-40)*

† 20:43 Aak KKR 110.1.

⁴⁵ Kaad ken jee denge paac injg booy booy taarin se, Isa deek jeege tun metin ki do: ⁴⁶ «Dadki dose ro jee jeel taadn dookn metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode, do ken baaga boor ki se, naade je jeege aden tedn doose naade ki. Do ken naade jaay aanga maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naade je king gotn naan ki do ken aanga gotn kos ki se, naade je gotn naan ki kici. ⁴⁷ Naade se bo jee ken os nan ji mend-daayge do ken naade jaay baaga keem Raanum, naade uulu uulu taa jeege ade kaaka. Num gan naade se, Raanutu ade dabar kusiñ aak eyo.»

21

*Mend-daayge ed *serke Raan ki
(Mk 12.41-44)*

¹ Gotn se, daan boor *Bee Raan ki se, Isa uun kaamin aak jee maalgen omb komb serke Raan ki maakn tukul kaag ki se. ² Maakde ki se, naan aak mend-daay kalan kic ken doo doo yeebina baado omb tammage seem seem dio. ³ Do Isa deekden do: «'Booyki bee, m'asen taada: mend-daay ken daay nan takn ese se, ombga den cir jee baa se paac. ⁴ Taa jeegen se paac se ed do nak dende ki, gan mend-daay se nakn naan okn ken an ting se bo, naan baado ombin paac.»

*Isa taad do *Bee Raan se, jeege utu an tooko
(Mt 24.1-5; Mk 13.1-37)*

⁵ Gotn se jee metinge taad do: «*Bee Raan se, ute kogen j'iininga ute nakgen jeege baano *serke Raan ki jaay k'tamarin ted aak bee bee se.» Gan Isa deekden do: ⁶ «Bii kalan se, bee ken aakiñki daar

aak bεε bεε se, jeege utu an ru nan tak. Kongen rεεs aak bεε bεε se, utu wɔɔkɲ kalan kalan ɔ ko tap bo 'kɔɲ toodn do naapiɲ ko ki eyo.»

Biigen kaam mɔɔtn se gɔtɔ utu 'tuju

⁷ Gɔtn se, jee metiɲ ki se tɔnd metiɲa ɔɔ: «Debm dooyje, 'taadjɛn tu, nakgen se 'kaan nuɲ ki? Ɔɔ naan se 'tɛdn ɔɔ di jaay bo naaje j'an kaakɲ jeel ro ki se?» ⁸ Isa taadden ɔɔ: «ɔndki kɔndɔ! Ɔnte 'kɔɲki jeege asen kaan dala. Taa jeege dena utu ade ɔaa ute roma ɔɔ utu asen taadn ɔɔ: «Maam bo *al-Masi» ɔɔ: «Bεε, kaadn dunia aan nan se, ɔɔpɣa gɔɔrɔ.» Jee bin se, ɔnte 'tookki taarde.

⁹ «Ken 'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn maan bɔɔrɔ, ɔɔ jeege baagga tɛdn pitini te naapa num, ɔnte 'beerki. Taa nakgen se jaay utu 'kaana naɔo, duni se 'kɔɲ nan ey ɔɔrtɔ.»

¹⁰ Ter Isa taadden ɔɔ: «Naase utu aki kaakɲ jee taa naan kaam kalan utu kiin bɔɔrɔ ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalan utu kiin bɔɔrɔ te taa naan gaar ken kuuy. ¹¹ Maakɲ naanɣe tun metiɲ naanɣa utu 'te makɔɲɔ ɔɔ gɔtgen metiɲge se bo utu 'tɔɔɔ ɔɔ kɔɔɲgen dɛt dɛt se utu 'kaan do jeege tu. Maakɲ raa ki se, naase utu aki kaakɲ nakɲ-kɔɔɔgen magal magal ken utu 'teecɲ nirl jeege.

¹² «Kɔr jaay nakgen se 'kaan se, naase j'utu j'asen tɔkɔ, j'asen dabara ɔɔ j'utu j'asen kɔɲɲ bɔɔrɔ maakɲ *ɔee ken Yaudgen lee tusn maak ki se ɔɔ j'utu j'asen tɔl danɣay ki. Ɔɔ taa maam se, j'utu j'asen ɔaa naan gaariɲge tu ute naan magal taa naanɣe tu. ¹³ Ken nakgen se jaay 'kaan dose ki se, naase amki tɛdn saadumge. ¹⁴ Ken 'ɔaaki ɔaa se ɔndiɲki dose ki

jiga ð ðnte 'saapki do taar ken naase anki nakn dose, ¹⁵ num maam mala ðo m'utu m'asen keðn jeel-taara ute taargen naase aki ðaa taada; ken naase jaay 'baagkiga taada se, jee taamooysege se paac 'køn naajn do taarse ki eyo ð 'køn doobm ken asen 'køn terl taar eyo. ¹⁶ Ðo ter ken-sege ute bubsege, genaasege, taassegen gøðo ute meðsege se, utu asen tøkñ tøl ji jee wøoysege tu ð maakse ki se, jee meñinge j'utu j'aden tøðo.

¹⁷ «Taa maam se, jeege paac utu asen køððn kundu. ¹⁸ Naðo bæekñ dose kic ðo, kalan 'køn kut eyo. ¹⁹ Ðkki maakse tøggø. Aayki kaamse ð naase aki køn *kaajn gen daayum.»

Jeruzalem utu 'terεε

²⁰ Ter Isa taadden daala ð: «Ken naase jaay aakkiga asgarge ðaado ðl gurugga Jeruzalem num, 'jeelki ke-se kaaðn terεcin, bæε aanga. ²¹ Bin se, jee ken ing taa naan Jude ki se k'j'aañ k'j'ook maakñ koge tu ð jeegen ing maakñ gegεr ken Jeruzalem ki se, k'j'aañ k'teecn naatn ð jeegen naatn ε, j'ðnte terlo beene. ²² Taa ðii ken se ðo, *Raa utu 'køjñ bøðo do jeege tu aan gøð ken Kitapm Raa taaðno. ²³ Bii ken se, mændgen mændkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden teðn ðñ aak eyo. Taa Raa se, maakiñ taariñ do jeege tun taa naan ken gøtn ese ð naaðe se, utu 'køððn γεεbde ðena. ²⁴ Jee Jeruzalem ki se, j'utu j'aden tøl ute gørd-jerle ð j'aden diriñ ðulu ð j'aden wøøkñ maakñ naange tu paac. Ðo Jeruzalem se, j'utu j'añ køðo, ð jeegen Yaudge ey se utu kiñ dode ki bini kaaðde utu 'kaas jaayo.»

*Goon Deba utu aðe terle

25 Ter Isa taadden daala ɔɔ: «Naan̄ ken se, daan kaad̄ ki, laap̄ ki ɔɔ maak̄n̄ k-dijge tu se utu aki kaak̄n̄ nak̄n̄-kɔɔbge. Ɔɔ kuulu utu 'kəl do baar ki ɔɔ 'tɛdn̄ maane 'tɔnd te naapa 'keem mak̄n̄ pum pum ɔɔ 'tɛdn̄ jeegen do naan̄ ki paac se, ɓeere aden kəkɔ ɔɔ nirlde utu 'teece. 26 Jeege jaay 'kaak̄n̄ nakgen ɔɔn̄ utu ɓaadɔ do naan̄ ki se, jee mɛtinge se ɓeere sum ɓo utu aden tɔɔlɔ, taa nakgen ɔk tɔɔgɔ maak̄n̄ raa ki paac se, utu 'tea. 27 Gɔtn̄ se, jeege 'kaak̄n̄ Goon Deba utu ade ɓɔɔy maak̄n̄ gapara ki ade ɓaa ute tɔɔḡn̄ Raa, ken 'tɛdn̄ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛn̄. 28 Ken nakgen se jaay baagga kaan num, 'daapki rose ɔɔ uunki dose raan, taa Raa se ɔɔp̄ga gɔɔrɔ asen kɔɔdn̄ dose.»

Kaal naaḡn̄ taara ute ko ba

29 Ter Isa aalden naaḡn̄ taara ɔɔ: «Aakki tu ko ba ute kaaggen kuuy paac se. 30 Ken naade jaay baagga dɔɔb kamba num, naase 'jeelki ɔki mɛt-kijiri aanga ɔɔ ɓara ɔɔp̄ga gɔɔrɔ. 31 Bin num, naase kic ɓo aakkiga nakgen se jaay baagga kaan se, 'jeelki *maak̄n̄ Gaar Raa se ɔɔp̄ga gɔɔrɔ. 32 'Booyki bɛɛ m'asen taada: jee duni ken ɓɔrse se 'kooy nan̄ ey sum ɓo, nakgen se paac utu 'kaana. 33 Maak̄n̄ raa ute do naan̄a se utu 'deele, num taarumge se, 'kɔn̄ deel eyo.»

In̄gki do mɛtɛkse ki

34 Isa taadden daala ɔɔ: «ɔndki kɔndɔ. Ɔn̄te 'derlki rose gen kaay koono, ro kɔs magal ki ɔɔ ɔn̄te kuunki nirlse do nakge tun *duni ki; ey num ɓii ken *Goon Deba ade ɓaa se, asen kɔk̄n̄ do jise ki, 35 aan gɔɔ gakala lee tɔnd daage se. Jeege paac do naan̄ ki se kic ɓo nak̄n̄ se utu aden kaan dode ki bini. 36 Num naase in̄gki do mɛtɛkse ki; eemki Raa daayum taa

nakgen se ken aan dose kic 60 asen tef dim eyo. Ɔo bii ken naane se, naase aki 6aa daar naan Goon Deb ki.»

³⁷ Bii-raa Isa lee dooy jeege daan boor *Bee Raa ki ɔo ken aanga noor num, naan teec 6aa lee tood do *kɔsn ɔlib ki. ³⁸ Ken gɔto iipga num, jeege paac 6aado lee ɔɲin daan boor Bee Raa ki gen booy taariɲa.

22

Magalge end tel kutn Isa

(Mt 26.1-16; Mk 14.1-16)

¹ Bii laa mappan ɔk ɔrom eyo ken k'danin *laa Paak jaay ɔp goor se, ² gɔtn se, *magal jee tefn serke Raage tu ute jee jeel taadn tookɲ metn Ko Taar Raage je doobm an goon kɔkɲ Isa taa an 6aa tolo, nabo naade beer beer jeege tu.

³ Gɔtn se *Bubm sitange 6aado end maakɲ Judas, ken k'danin Iskariot se ɔo naan kic metn jee Isagen ken sik-kaar-dio. ⁴ Naan 6aa taad ute magal jee tefn serke Raage tu ute magal jee ken lee boob *Bee Raa se, taa 'kɔɲ raay ken naan an kɔkɲ Isa adesiɲ keda. ⁵ Ken naade booy taar se, maakde raapo ɔo naade taadɲga taad ɔo utu an kedn gurs. ⁶ Naan ken se, Judas tooko ɔo baag toom Isa taa ken naan jaay aak jeege gɔto num, naan adesiɲ taada ɔo naade an kɔko.

*Isa tef *laa Paak ute jee metin ki*

(Mt 26.17-29; Mk 14.12-25; 1Kor 11.23-29)

⁷ Bii gen laa mappan ɔk ɔrom ey jaay aan se, bii ken se 6o beeki num, k'tojn gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. ⁸ Taa naan se 6o, Isa ɔl

Pier ute Jan deekden ɔɔ: «'Baa 'tɛɔjeki kɔsɔ ɣɛn laa Paak taa j'aki ɔaa kɔsɔ.» ⁹ Naade tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Naai 'je j'aisiŋ tɛɔn kaam gay?» ¹⁰ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «'Booyki: kɛn 'baaki ɔaa maakŋ ɣɛɣɛr ki se, naase aki dɔɔɔn ute gaaba uuno kɔɔyɔ dɔoc te maane se. Ɔkki mɛtiŋa ɔɔ 'baaki maakŋ ɔee kɛn naaŋ an kɛnd maak ki se. ¹¹ Kɛn aankiga num, 'taadki mɛl ɔee ki se ɔɔki: <Debm dooy jeege ɔljeno ɔɔ k'tɔnd mɛti ɔɔ ɔee gay jaay ɔo naaŋ an kɔsn kɔsn laa Paak te jee mɛtiŋ ki se?> ¹² Num naaŋ asen taadn ɔee magala kɛn j'iiniŋ do ɔee ki raan, ɔɔ maakŋ ɔee se, nakiŋge paac aas kart. Gɔtn ese ɔo ajeki tɛɔn kɔsn ɣɛn laa Paak.» ¹³ Kɛn naade ɔaa aan se, ɔŋ nakge se paac aan ɣɔɔ kɛn Isa taaddeno. Gɔtn se ɔo naade tɛɔ kɔsn ɣɛn laa Paak.

Kɔsn ɣɛn Mɛljege

¹⁴ Kɛn kaadn kɔsɔ jaay aan se, Isa ɔaadɔ iŋg kaadn tabil ki ute jee kaan naabiŋge. ¹⁵ Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Maam m'je ute maakum paac m'kɔsn *laa Paak ute naase jaay ɔo m'dabara. ¹⁶ 'Booyki m'asen taada: maam mɔɔtn tap ɔo Laa Paak se, m'kɔŋ kɔs ey sum, bini nakŋ kɛn Laa Paak je taada se utu 'kaan dɔobiŋ ki *maakŋ Gaar Raa ki.»

¹⁷ Gɔtn se naaŋ uun *kɔɔpm kɛn ɔk tɔtn koojŋ biŋ se jiŋ ki, tɔɔm *Raa ɔɔ deekden ɔɔ: «Ɔkki ɔɔ 'nig aayiŋki ute naapa. ¹⁸ 'Booyki m'asen taada: tɔtn koojŋ biŋ ese se, mɔɔtn m'aŋ kɔŋ kaaye dɔɔl ute naase ey sum, bini maakŋ Gaar Raa aɔe ɔaa.»

¹⁹ Tɛr naaŋ uun mappa jiŋ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup ɛddesiŋa ɔɔ deekden ɔɔ: «Kese ɔo roma kɛn m'ɛɔiŋ *sɛrke taa naase. Nakŋ se 'lee 'tɛɔiŋki bini ɔɔ 'saapki dom ki.» ²⁰ Kɛn naade ɔs aas se, naaŋ uun

kooꝑm ək tətɲ koojɲ biɲ se əɔ tɛdɲ biɲ kici, taadɛn əɔ: «Tətɲ koojɲ biɲ kɛn maakɲ kooꝑm ese se kɛse je taadɲ əɔ: *Raa dɔɔkga kiji ute naase əɔ kɛse ɓo moosum kɛn əɔy taa naase.»

²¹ Kɛn naadɛ iɲg əs kəs se, Isa deekɛn əɔ: «Aakki, debm am kut se əlga jɲ maakɲ baay ki ute maam tɛɛ. ²² *Goon Deba se, utu 'kooy aan gəɔ kɛn Raa taadɲi, num gaɲ əɲ deb kɛn aɲ kut se!» ²³ Kɛn naadɛ jaay booy taar se, naadɛ baag taadɲ ute naapa əɔ maakɛ ki se, naɲa ɓo 'kəɲ tɛdɲ nakɲ se.

Jee mɛtn Isa ki naar magala

(Jn 13.2-17; Mt 18.1-4; Mk 10.35-45)

²⁴ Gətn se, jee mɛtn Isa ki baag tɛdɲ dɛkɛɲ əɔ naaj ute naapa əɔ maakɛ ki se, naɲa ɓo 'tɛdɲ magala. ²⁵ Gaɲ Isa deekɛn əɔ: «'Jeelki, gaaringen do naaɲ ki se iɲg do jeege tu tɛd jeege kusɲa, əɔ magalgen tiɲg do jeege tu se, je jeege aden dan jee bɛɛ. ²⁶ Num naase se, əɲte 'tɛdki bini. Anum maakse ki se, debm je 'tɛdɲ magal se, əɲ 'tɛd roɲ aan goon cəkə əɔ debm je tɛdɲ naana se, əɲ 'tɛdɲ debm kaaɲ naabse. ²⁷ Debm magal ɓo kɛn gay: debm kɛn iɲg əs kəs ləɓu debm kɛn kəsə ooyga num lee ɓaado təndɲ jeege tu se ne? Debm əs kəs se ɓo debm magal ey la? Anum maam m'iɲg maakse ki se aan gəɔ m'debm tɛdɲ naabse. ²⁸ Kɛn maam maakɲ dubar ki se, naase ɓo, jee daayum iɲgkiro ute maama. ²⁹ Aan gəɔ Bubum əɲum gaara maam ki se, maam kic m'əɲsen gaara naase ki, ³⁰ taa naase aki ɓaa kəsə əɔ aki kaaye ute maama maakɲ gaarum ki. Əɔ naase utu aki kiɲg do kaag doge tu gɛn kəɲɲ ɓəɔɔ do taa ɓee gaan *Israɛlge tun sik-kaar-di se.»

Isa əɔ Piɛr utu aɲ baatiɲa

31 Gətn se Isa deek Simon ki ə: «Simon, Simon, 'booyo! *Bubm sitange se təndga mətə ə je ai ləəyə aan gəə teen k'ləəyın maakɲ gert ki se. 32 Gaɲ maam m'təndga mətɲ Raa taa naai, taa kaal maaki kən naai aal dom ki se, 'tədn ɕer eyo. Ə kən naai jaay tərloga gətum ki num, gənaaige se, ɛdden kaay kaama taa 'tədn jee təəgə naan maam ki.» 33 Gaɲ Pier tərliɲ ə: «Mələma, maam m'tookɲ m'baa dangay ki ute naai ə m'kooy ute naai.» 34 Tər Isa tərliɲ ə: «'Booyo, Pier, m'ai taada: jaaki se, kər kərənɲə 'kəəy ey sum ɓo, naai 'naajɲ dəəl mətə ə 'deekɲ ə 'jeelum eyo.»

'Daapki rose

35 Gətn se, Isa deekden daala ə: «Kaaf kən m'əlseno naaba jaay m'taadsen m'ə əntə 'kuunki gursi, ɓəəɓ ə sa se, dim baatsege la?» Naade tərliɲ ə: «Dim baatje te eyo.» 36 Tər naan deekden daala ə: «Bərse se, debm ək gurs lə, uunu ə debm ək ɓəəɓ kic lə, uunu; ə debm ək gərɔ-jərle ey lə dugɲ naatn ute kal magaliɲə ə ɲ'dugɲ gərɔ-jərle. 37 Taa naan se, maam m'deekseni: taar kən Kitap taad rom ki se, utu 'kaan doobiɲ ki kən ə: *naan se se j'aalga mun maakɲ jee tujge tu.**

«Taar se ɓo bərse aanga doobiɲ ki.»

38 Gaɲ jee mətɲ ki tərliɲ ə: «Məlje, naaje j'ək gərɔ-jərle di ara.» Naan tərlden ə: «Kese bεega sum, taarse se əɲiɲki.»

*Isa tənd mətɲ Raa do *kəsn əlib ki (Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Jn 18.1-2)*

39 Gətn se Isa teec ɓaa ook do kəs əlib ki, gətn kən naan lee ɓaan ro ki. Ə jee mətɲ ki se, ɓaa ute

* 22:37 Aak Eza 53.12.

naana. ⁴⁰ Ken naade aan gətn ese se, naan deekden ə: «'Təndki mət̃n Raa taa naase aki kooçn maakn nakn naam ki eyo.» ⁴¹ Ter Isa iik tək cəs ki daande ute jee mət̃n ki se kaam kund koa; gətn se naan ɛrg naan ki ə baag tənd mət̃n Raa, ⁴² deek ə: «Bua, ken naai 'je num, *kəəpm dubar utu 'kaan dom ki se, naai iikin naatn dəkə rom ki. Num gan 'ted aan gəə ken naai maaki jen ro ki, aan gəə ken maam ɓo m'je se eyo.» ⁴³ Gətn ese *kədn Raa bəəyo maakn raa ki baado ɛdn gaab təgə. ⁴⁴ Ken Isa jaay maakin tuj kasak kasak se, naan tənd mət̃n Raa bini gətəngin teec ron ki jaay tad naan ki se tec aan gəə mooso. ⁴⁵ Ken naan tənd mət̃n Raa jaay aas se, iin baado əj jee mət̃n ki ə ute maak-tujde se əlden naade tood bia. ⁴⁶ Naan deekden ə: «Gen di jaay 'toodki bi se? Iinki raan ə 'təndki mət̃n Raa, taa aki kooçn maakn nakn naam ki eyo.»

Jeege ək Isa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-12)

⁴⁷ Ken Isa utu taad taad ɓərt sum ɓo, jee denge teeco ə debm təəddeno se ron Judas. Naan se mət̃n jee Isagen sik-kaar-di se. Naan baado cəs Isa ki, baam əkiŋa ə aay ciilin. ⁴⁸ Ə Isa terlin ə: «Judas, ute baam kək̃n ken naai 'baam əkuma ə aay ciilum se ɓo, naai an kutn *Goon Deba ne?» ⁴⁹ Jee ken cəs Isa ki jaay aak nakn ken utu 'ted se, naade deekin ə: «Məlje, jee ese j'aden təg̃n ute gərd-jərlege se la?» ⁵⁰ Maakde ki se, deb kalan ədo gərd-jərliŋa ə əg gaan te bi do ji daama gen debm tedn naabm *magal debm tedn serke Raa ki. ⁵¹ Num gan Isa taadden ə: «Ənki! Ənte 'tedki bini.» Ə Isa əl jin ut bi gaabm se ə gaabm se əj lapia. ⁵² Gətn

se Isa taad jeege tun baano kaka oo jee se, magal jee tedn serke Raage tu, magal jee ken lee boob *Bee Raa ute magal taa Bee Yaudge oo deekden oo: «Naase 'teeckiro ute gard-jerlsege oo sirdsege se, aan goo 'baakiro kaka debm boogo. ⁵³ Ey num sii-rraa, maam m'tingoo ute naase daan boor Bee Raa ki oo nam tap bo on ol te jin rom ki eyo. Nabo borse se, kaadn naasen akki toooo maakn gat ken ood se bo, aanga.»

Pier naaj oo naan jeel Isa eyo

(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Jn 18.12-27)

⁵⁴ Ken naade jaay ak Isa se, naade baansino maakn bee *magal debm tedn serke Raa ki. Naan ken se, Pier lee tal goosde kaam moon dako. ⁵⁵ Ken naade jaay aan se, on gotn se k'tuuyga tuuy poodo daan boor ki oo jeege ing riib riibi oo Pier baado ing riib ute naade kici. ⁵⁶ Mend tedn naabm gotn ese jaay aakin naan ing riib riib poodo se, naan ondin kaama tak oo deek oo: «Gaabm se kic debm naana.» ⁵⁷ Gan Pier naaj oo: «Mend ara, bere, gaabm se maam m'jeelin eyo.» ⁵⁸ Ter kaka sum bo, deb kuuy aakin se, deekin oo: «Naai kic 'metn naade.» Oo Pier terlin oo: «A-a, maam metn naade eyo.» ⁵⁹ Kaka sum se, deb kuuy baado deekin daala oo: «Deer deer, gaabm ese debm naan kici, taa naan se kic kod Galile.»

⁶⁰ Gan Pier terlin oo: «Taari se tap bo, naai 'je deekn oo dio?» Gan kor naan utu taad taad bort se sum bo, koronjo naar ood ooyo. ⁶¹ Gotn se, Meljege terl aak Pier, oo ken kaamde jaay dood se, Pier naar saap do taar ken Meljege taadino, ken oo: «Jaaki, kor

kərənjo tɔɔy ey sum ɓo, naai am baatn dɔɔl mɔtɔ.»

⁶² Gɔtn se naan teeco ɔɔ baag keeme gab gab.

⁶³ Jee ing ɓɔɔb Isa se, naade tɛɛciŋ mɛtiŋa ɔɔ tɔndiŋa. ⁶⁴ Naade teeliŋ kaamiŋa, tɔndiŋa ɔɔ

taadiŋ ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se, 'taadjɛn tu: debm kɛn tɔndi se tap ɓo naŋa?»

⁶⁵ Gɔtn ese, naade naajiŋ rap rap.

Isa j'ɔk k'ɓaan naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge

⁶⁶ Tanɔoriŋ nɔoriŋ se, magal taa ɓee Yaudge, *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naade se ɓo jee kɛn lee aak mɛtn taarge, naade tusu paac ɔɔ ɔɔ j'ɔk k'ɓaano

te Isa naande ki. ⁶⁷ Aan gɔtn se, naade tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Kɛn naai ɓo *al-Masi lɛ, 'deekjeni.» Isa tɛrlɛn

ɔɔ: «Maam m'taadsenga kic lɛ, naase aki 'tookki eyo. ⁶⁸ Ɔɔ kɛn m'tɔnd mɛtse kic lɛ, naase amki 'kɔŋ tɛrl eyo. ⁶⁹ Num naan ki se, *Goon Deba se utu

'ɓaa king do ji daam Raa Sidburku ki.» ⁷⁰ Naade paac tɛrliŋ ɔɔ: «Do taari ki se, naai je deekŋ ɔɔ naai

ɓo 'Goon Raa ɗaamo?» Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Kɛse naase malinge ɓo 'taadki ɔɔki maam Goon Raa.» ⁷¹ Gɔtn

se naade deek ɔɔ: «Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gɛn dɪ daala! Naajege lɛ, k'booyiŋkiga te

bijege, naan mala ɓo taadjeki ute taariŋa.»

23

Isa j'ɔk k'ɓaansiŋ naan Pilat ki

(Mt 27.2,11-14; Mk 15.2-5; Jn 18.28-37)

¹ Jee se iino paac taa naap ki, ɔko Isa ɔɔ ɓaansiŋ naan magal *Rɔmɛge tu k'danjiŋ Pilat. ² Gɔtn se, naade baagiŋ tɔɔl taara don ki ɔɔ: «Naaje k'j'ɔŋo

gaabm se tɛd tɛd pitini maakŋ naanje ki. Naan gaas jeege ɔɔ j'ɔntɛ kɔŋŋ miiri Gaar magal inŋ Rɔm ki kɛn k'danŋ Sezar se ɔɔ deek jeege tu ɔɔ naan ɓo *al-Masi, naan ɓo gaarge.» ³ Gɔtn se Pilat tɔnd metin ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» Isa tɛrlin ɔɔ: «Aan gɔɔ kɛn naai 'deekin se.» ⁴ Ɔɔ Pilat tɛrl aak *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu ute jee dɛnge se ɔɔ deekden ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔŋŋ tuj te dɪm kɛn aas kutin eyo.» ⁵ Gaŋ naade dɔɔk taar ɔŋ eyo ɔɔ deek ɔɔ: «Gaabm se ɔɔs metn jeege ute dooy kɛn naan lee dooy jeege se. Naan baago dooy jeege taa naan Galile ki ute taa naan Jude ki ɔɔ bini ɓorse aanga gɔtjɛge tu Jeruzalem ki ara kici.»

*Isa naan Gaar *Ɛrɔd ki*

⁶ Kɛn Pilat jaay booy taarde se, tɔnd meta ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo, 'tɛdn kɔd Galile la?» ⁷ Kɛn k'taadŋ j'ɔɔ Isa se metn jee Gaar Ɛrɔdɛ se, gɔtn se naan ɔlin gɔtn Ɛrɔd ki, taa ɓii kɛn se, Ɛrɔd kic utu Jeruzalem ki.

⁸ Kɛn Ɛrɔd jaay aak Isa se, maakin raap aak eyo, taa do dɔkin tap ɓo, naan je an kaaka taa naan se, booyga booy jeege lee ɔɔs kɔɔs maaniŋa. Ɔɔ naan je an tɛdn nakŋ-kɔɔɓm gam naaniŋ ki ɔɔ naan 'kaaka. ⁹ Naan tɔnd metin dɔɔl cɔk cɔk, naɓo Isa tɛrlin taar dɪm eyo. ¹⁰ Kaad kɛn se, *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu ute jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage se tɔlin taargen deer deer don ki. ¹¹ Ɔɔ Ɛrɔd ute asgarinŋe se tɛdŋ rɛŋ rɛŋ ɔɔ tɛɛcin metin ki. Tɛr naade uusin kal ute rɔŋa ɔmb birin birin, jaay ɓo naade ɔlin gɔtn Pilat ki. ¹² Ey num, do dɔkin Ɛrɔd te Pilat se taarde ɓaa eyo; num gaŋ ɓii kɛn se sum ɓo, naade tɛdn mɛdn naapge.

*Isa k'j'utinga**(Mt 27.15-30; Mk 15.6-19; Jn 18.38-19.16)*

13 Gətn ese Pilat danj tus *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu, magalgen gətn ese ɔɔ ute jee dɛnge paac, 14 ɔɔ naan̄ deekden ɔɔ: «Naase ɔk 'ɓaamkiro te gaabm ese se ɔki naan̄ ɔs kɔɔs mɛtn jeege ɔɔ naanse ki se sum ɓo, maam tɔnd mɛtɪna do taarge tun naase 'tɔlɪŋki don̄ ki paac se, naɓo maam m'ɔŋɪn̄ naan̄ tuj te dɪm kɛn aas kutɪn̄ eyo. 15 *ɛrɔd kic ɓo ɔŋ te taar kɛn aas tɔlɪn̄ eyo jaay ɔlumsɪno gətn ara se. Ɔɔ gaabm se ne dɪm naan̄ tuj jaay j'ansɪn̄ tɔl ro ki se gətɔ. 16 Bɔrse, maam m'an̄ kɔnd ute mɛɛjɛ ɔɔ m'an̄ kɔŋ 'ɓaa.» 17 [Kɛn *laa Paak jaay aanga tak ɓo, maakŋ jeeɗege tun k'tɔkɗe danɣay ki se, Pilat lee tɔɔɗ tɔlɗe tɔl debm danɣay kalan̄.]* 18 Gətn se naade dɔɔb ɔɔɗ ɔɔy taa naapki caa ɔɔ: «Gaabm se, 'tɔlɪna ɔɔ ɔɔɗ ɔljeno Barabasi!» 19 Ey num Barabas se, j'ɔkiŋ danɣay ki taa pitin kɛn naan̄ tɛɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. Naan̄ kɛn se naan̄ tɔlogo tɔl deba. 20 Tɛr Pilat tɔnd mɛtɗe daala, taa naan̄ je ɗoobm kɛn an̄ kɔɔɗn̄ kɔl Isa. 21 Kɛn naade jaay booy taar se, tɛr dɔɔb ɔɔy caa ɔɔ: «Naan̄ se, 'tup 'tɔlɪn̄ ro kaag ki! 'Tup 'tɔlɪn̄ ro kaag ki!» 22 Gətn se Pilat tɔnd mɛtɗe gɛn k-mɔtɔge tu ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo tujga dɪ? Ey num maam m'ɔŋ te ne dɪm kɛn aas tɔlɪn̄ eyo. Bɔrse, maam m'an̄ kɔnd te mɛɛjɛ ɔɔ m'an̄ kɔɔɗn̄ kɔlɔ.» 23 Gaŋ naade tɔɔy makɔŋɔ ɔŋ eyo ɔɔ taad ɔɔ: «Gaabm se k'tup k'tɔlɪn̄ ro kaag ki.» Kɛn naade tɔɔy se, tɛɗ dir dir ɓaa deɗl doa.

* 23:17 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtɪnge maakɗe ki se gətɔ.

24 Gōtn se Pilat took gen tēdn nakgen kēn naade maakde jen ro ki se. 25 Naan̄ ol k'baa k'j'ōof j'ōlden gaabm kēn naade jen se; ey num naan̄ 60 debm pitin tōlō deba jaay j'ōlin dangay ki se. Gaŋ gen Isa se, naan̄ eddesin̄ kaam jide ɔɔ deekden ɔɔ: «'Tēdfinki aan gōɔ kēn naase maakse jen ro ki.»

Isa k'tupinga ro kaag ki

(Mt 27.31-56; Mk 15.20-41; Jn 19.16-37)

26 Kēn naade baan̄ baa te Isa se, naade dōof ute gaaba kalan̄ k'danin̄ Simon kōf Sirēn. Naan̄ iino naatn ɔɔ deel deel te dōobm se. Naade ɔkin̄ taa tōgō gen kuun kaagŋ j'aŋ baa tupm Isa ro ki se ɔɔ naan̄ uun kaagŋ se ɔɔ leen mētn Isa ki. 27 Kēn Isa baa baa se, jeege dēna ɔk mētiŋa. Maakde ki se mētinge mēndge ɔɔ mēndgen se jaay aakin̄ se, tōnd tarkaaddege† tōyō eemin̄ nōɔ. 28 Isa terl aakde ɔɔ deekden ɔɔ: «Mēndgen Jeruzalem ki, ɔŋte 'keemki taa maama. Num eemki 60 taa naase malinge ɔɔ taa gensege. 29 'Booyki, kaadn̄ utu 'kaan se k'deekŋ j'ɔɔ: maak-raapo mēndkartge tu, mēndgen ooj nam te te eyo ɔɔ kēngen sidege gaange aay nam te te eyo. 30 Bii kēn naane se, jeege 'taadn̄ koge tu ɔɔ: <'Toocki doje ki ɔɔ 'taadn̄ kōsge tu ɔɔ: <'Deebki doje ki>‡ 31 Taa nakgen se jaay aan do ko kaag kēn zēere se, do ko kaag kēn tuutu se, tap 60 'tēdn ɔɔ dīo?»

32 Gōtn se k'tōk k'baano ute jeege dio ɔɔ jee se, jee kēn tujga tuj dīm, taa j'aden baa tōl ute Isa.

33 Kēn naade jaay aan gōtn k'danin̄: kaadn̄ do deba se, naade tup Isa ro kaag ki ɔɔ jee kēn tujga

† 23:27 Tōnd tarkaad gōtn naade ki se je deekŋ ɔɔ: keem nōɔ.

‡ 23:30 Aak Oz 10.8.

tuj dīm se kic k'tupde ro kaagge tu. Deb kalan k'j'uun k'daariñ do ji daamiñ ki ð deb kalan k'j'uun k'daariñ do ji jeeliñ ki. ³⁴ Ken Isa jaay k'tup k'daariñ ro kaag ki se, deek ð: «Bua, 'tòalde *kusiñde, taa nakñ naade tēd se, naade jeel eyo.»

Gen nigñ kal Isa se, naade tēdñ salatia ð debm ken oociñga ðo uunu uunu.

³⁵ Gōtn se jee denge daar aakiña; ð jee magalge se, ðyiñ koogo metiñ ki ð deek ð: «Jee kuuy se, naañ aajdenoga; ken naañ ðo *al-Masi ken *Raa bēer ðdñ deer num, ðorse n'aaj roñ mala.»

³⁶ Asgarge kic ðo tereciñ metiñ ki; naade ðaado cēñ ki ð eđiñ tōtn koojñ biñ ken mooy se, ³⁷ ð deekiñ ð: «Ken naai jaay 'Gaar Yaudge num, aaj roi mala!» ³⁸ Ken naade jaay utu tupiñ tup ro kaag ki se ðo, naade raaj òliñ kaam doñ ki ð: Kese ðo Gaar Yaudge.

³⁹ Maakñ jeege tun di ken tujga tuj dīm jaay k'tup k'tòalde ro kaagge tu ute naañ se, deb kalan naajiñ ð: «Naai ðo al-Masi ey la? Ken bin num, naai mala aaj roi ð aajje naaje kici.» ⁴⁰ Gañ deb kalan uuniñ kaamiñ deekiñ ð: «Naai se, 'beer Raa ki eyo. Ey num, naai 'maakñ dubar ki aan gō naañ kici. ⁴¹ Gen naaje se, ken k'dabarje kic doobiña. Taa naaje se k'tujga tuju. Num gañ naañ se, tuj te dīm eyo.» ⁴² Gōtn se naañ deek Isa ki ð: «Isa, ðiin naai ade ðaa maakñ gaari ki se, 'saap dom ki.» ⁴³ Isa tēriñ ð: «'Booy bē m'ai taada: jaaki sum ðo, naai 'ðaa te maam gōtn Raa ki.»

Kooy Isa

⁴⁴ Ken kaada jaay ðaa kaasn katar tir se, do naañ te magaliñ se gōtō ðaa ilim dib bini aan katar do

tεger ki. ⁴⁵ Kaada paac, j'ɔŋ j'aakin eyo. Naan ken se, kal deer magal ken k'gaan maakŋ *Bee Raa se, neεpo raan daan ki bini aan naan ki tak. ⁴⁶ Gɔtn ese, Isa ɔɔɔ makɔŋ ɔɔ: «Bua, kom se, m'ɔŋisin kaam ji.» Ken naan taad taarin aas se, ɔŋ kon teece.

⁴⁷ Ken bubm asgarge jaay aak nakŋ deel se, naan *nook Raa ɔɔ deek ɔɔ: «Deer deer, gaabm se, naan debm daan ki!» ⁴⁸ Ɔɔ jeegen ken baado aak nakŋ deel se, ken naade jaay uun terl ɔaa ɔaa se, maakde tuj se tɔnd tarkaadfege. ⁴⁹ Num jee deelga deel ute naana ɔɔ mɛndgen baago kɔkŋ metin taa naan Galile ki se, naade se paac daar gɔtn dɔkɔ jaay ɔo aakiŋa.

Isa k'j'ɔlin maakŋ iib ki

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Gɔtn se, gaaba kalan ron Yusup ɔɔ naan se, maakŋ magalge tun ken lee aak metn taarge se. Naan se debm bεε ɔɔ debm daan ki. ⁵¹ Gaabm se iinɔ maakŋ gεger Yaudge tun k'danin Arimate. Ɔɔ nakŋ jeenge ted paac se, naan ɔl te taarin maak ki eyo. Taa naan inŋ aak kaak kaam *maakŋ Gaar Raa ken utu 'kaan se. ⁵² Gaabm se ɔaa ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd metina taa an kɔŋ ro Isa se, naan an ɔaa kɔl maakŋ iib ki. ⁵³ Pilat ɔŋinŋina ɔɔ naan ɔaa bɔɔy ro Isa naatn ro kaag ki. Gɔtn se Yusup teelin ute kal duubu ɔɔ ɔaa ɔl aalin maakŋ iib ken j'ɔŋ ko sum ɔo j'ud k'daapiŋa. Ɔɔ iibm se, bii kalan j'ɔl k'naam te nam maak ki eyo. ⁵⁴ Biin se, jeege daap daap rode taa tεger sum ɔo, *6ii sebit se baaga.

⁵⁵ Mɛndgen baago daan Isa Galile ki se, ɔaa te Yusup kalan gen ɔaa kaakŋ iibm ken j'ɔl j'aal ro Isa maak ki se. ⁵⁶ Ɔɔ ken naade jaay ɔk terl been se,

naade 6aa tedo nakɲ oot nijimi ute itir ɣen 6aa kɔtn ro Isa ki. Bii sebit ki se, naade ing tɔal maakde taa *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se gaasdenga gaasa ɔɔ j'ɔnte tedn dim.

24

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Jn 20.1-10)

¹ Bii dumas ki, tanɔɔriɲ nɔɔriɲ sum 6o, mendgen se iin 6aa taa baad ken j'al j'aalo ro Isa maak ki se, ute nakɲ oot nijimi ɔɔ ute itir ken naade tedino se. ² Ken naade jaay aan se, ɔɲ ko ken k'gaasn taa baada se, k'dircilinga naatn. ³ Num ken naade jaay end maak ki se, ɔɲ te ro Meljege Isa eyo. ⁴ Naade aak nakɲ se, ɔkden taad eyo. Gɔtn ese sum 6o, naade naar aak gaabge dio ute kaldege raap lak lak. ⁵ Ken naade aak jeegen se, dɔrlɔ ɔɔ nirlde teece ɔɔ gɔtn se naade no dode naan ki. Ɔɔ gaabgen se taadden ɔɔ: «Debm zεεε jaay 'jenki daan jeege tun ooyga kooy se tap 6o, ɣen di? ⁶ Gɔtn ara se, naan gɔtɔ! Gaɲ naan se duroga daan yoge tu. Naase 'saapki tu do taar ken naan taadseno taa naan Galile ki, ⁷ ken naan deekseno ɔɔ: <*Goon Deba se j'utu j'an kɔkɲ kɔl ji jee *kusinge tu. Naade utu an tupm ro kaag ki ɔɔ bii k-mɔtɔge tu se, naan utu 'duru.»

⁸ Gɔtn ese se naade naar saap do taar ken Isa taaddeno se. ⁹ Taa baad ki se, naade ɔk terlo baado taad jee metin ken sik-kaar-kalan ute jee kuuy paacɲ ing te naade se. ¹⁰ Mendgen baano ute labar se, naade Mari ken iino Magdala ki ute Jaan, Mari ko Jak ute mendgen metinge kuuy kici; naade baado taadn nakɲ se *jee kaan naabm Isage

tu. ¹¹ Kēn jee kaan̄ naabm Isage jaay booy taar se, naade baate tooko, booydesin̄ aan gōo taar jee dērlge. ¹² Anum Piēr se, iin̄ aan̄ ɓaa taa ɓaad ki. Ɔo kēn naan̄ jaay aan se, no aak maakŋ ɓaada, aak kalge kalin̄ ki sum ɔo num nakŋ kēn deel se, ɔkin̄ taad̄ eyo. Gōtn se naan̄ ɔk tērl ɓaa ɓeen̄ ki.

Doob Emaus ki se, Isa teec naan̄ jee metin̄ kēn dio (Mk 16.12-13)

¹³ Bii kēn se sum ɓo, jee metn̄ Isa kēn di se, iin̄ ɓaa ɓaa maakŋ naan̄ kēn k'dan̄in̄ Emaus. Emaus ute Jeruzalem se, daanin̄ dɔk ɔkɔ. ¹⁴ Kēn naade ɓaa ɓaa se, uun maan̄ nakgen kēn deelo Jeruzalem ki se. ¹⁵ Kēn naade jaay maan̄ maan̄ ute naapa se, gōtn se Isa mala ɔŋ metde ɔo ɔk doob ute naade tēle. ¹⁶ Naade aakin̄ ute kaamde, naɓo dīm gaasde naade ɔŋ aak ɔkin̄ eyo.

¹⁷ Gōtn se Isa tōnd metde ɔo: «Metn̄ taar dī jaay 'ɓaaki ɓaa jaay 'lee 'naajki te naapa se?» Gōtn se naade ɔk daar yip ɔo maakde tujū. ¹⁸ Maakde ki se, deb kalan̄ k'dan̄in̄ Kleopas se tērlin̄ ɔo: «Jee Jeruzalem ki paac booyga nakgen deel ɓiin̄ naane se. Ɔo naai 'kali ki sum ɓo, 'booy te ey ne!» ¹⁹ Isa tōnd metde ɔo «Di ɓo tēda?» Naade tērlin̄ ɔo: «Nakŋ jaay aan do Isan̄ iin̄o Nazaret ki se. Naan̄ se debm magal taad̄ taar teeco taar Raa ki. Naan̄ *Raa ki ɔo naan̄ jeege tu se, naan̄ taad̄ taara ute tōogŋ Raa ɔo tēd̄ nakgen deel doa. ²⁰ Gaŋ *magal jee tēdn̄ serke Raajege tu, ute magaljege se ɔk ɔlin̄ ji jeege tu ɔo ɔjin̄ ɓoorɔ don̄ ki taa j'an̄ ɓaa tōɔɔ ɔo naade ɓaa tup tōɔlin̄ ro kaag ki. ²¹ Ey num, naaje k'j'in̄g k'j'on̄d doje j'ɔo, naan̄ ɓo debm kēn utu kōɔdn̄ do gaan̄ *Israelge. Num nakgen se jaay deel sum se, ɓorse

tɛdga bii mɔtɔ. ²² Deere, mɛndgen kandum maakje ki se, baado taadjɛn taar deel doa, taa naade, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, iin inŋo taa iib ki, ²³ ɔɔ naade ɔŋ te ro Isa eyo. Naade ɔk tɛrl baado taadjɛn ɔɔ naade aako *kɔdn Raage ɔɔ kɔdn Raage se deekdeno ɔɔ: «Isa num, utu te kaamina!» ²⁴ Jeejegen mɛtinge kic iin inŋo taa iib ki ɔɔ ɔŋo nakge se aan gɔɔ kɛn mɛndge taadjɛno se sum, nabo yon se, naade aakiŋ te te eyo.»

²⁵ Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Naase se dose biga ɔɔ taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado se lɛ, naase booy ɔkki mɛtiŋ eyo ɔɔ naase lɛ 'took aalki maakse do ki yɔkɔd eyo! ²⁶ Bɛɛki se, *al-Masi 'dabar, jaay bo Raa an *nooko.» ²⁷ Ɔɔ naan baagden tɔɔkɪ mɛtn taargen kɛn Kitap taad ron ki ɔɔ naan uun mɛtiŋ ute Kitapm *Musa bini aan do Kitapm jee taad taar teeco taar Raa ki paac.

²⁸ Kɛn naade jaay aan cɛɛ naan kɛn naade baa baa maak ki se, Isa baa aan gɔɔ aki gaan taaro. ²⁹ Num gan naade ɔk daar mɛtiŋ ki tak deekiŋ ɔɔ: «Ɔɔp te naaje, taa kaada baaga ɔɔ gɔtɔ kic lɛ, ɔkga jin.» Ɔɔ naan tooko end baa inŋ ute naade. ³⁰ Kɛn naade inŋ ɔs kɔs do tabil ki se, Isa uun mappa jin ki, tɔɔm Raa, dupina ɔɔ eddesina. ³¹ Gɔtn se kaamde ɔɔd aaka ɔɔ naade aak jeelina; nabo kaad kɛn se sum bo, naan iig naande ki.

³² Naade taad ute naapa ɔɔ: «Kɛn k'baakiro baa doob ki jaay, naan taad tɔɔkjekɪ mɛtn taar maakɪ Kitap ki se, taariŋ se ɔs maakjege aak eyo.»

³³ Naan kɛn se sum bo, naade naar iij-ɔk tɛrl Jeruzalem ki; ɔɔ naade baa ɔŋ jeegen sik-kaar-kalan se, tusga ute jee kɛn leedo ute naade kalan se. ³⁴ Kɛn naade jaay aan se, jee

se doodden ute taargen se do deekden do: «Deere, Meljege se, duroga daan yoge tu deer deer do teecoga naan Simon ki!» ³⁵ Do naade kic taadden nakj ken aandeno doob ki do kaad ken Isa uun mappa, toom Raa jaay bo, naade aak jeelin ro ki se.

*Isa teec naan jeege tun metin ken sik-kaar-kalan
(Mk 16.14-18; Jn 20.19-29)*

³⁶ Ken naade utu taad taad sum bo, gotn se naade aak Isa mala daar daar daande ki. Do naan deekden do: «On toom Raa 'tedn te naase!» ³⁷ Num ken naade aakin se, nirlde teece do beere okde do naade saap do kaadn naane nirl nam. ³⁸ Gotn se Isa deekden do: «Nirlse teec bin se gen di? Gen di jaay maakse naaj bin se? ³⁹ Aakki jinge ute jemge. Kese maam mala. Aakki do 'baado utu 'naamum ki ute jise. Nirl se, naan ok cenje ute daa ro aan go gen maam se eyo.» ⁴⁰ Ken naan jaay taadden aas se, naan taadden jinge ute jenge. ⁴¹ Ken naade aakin se, maakde-raapo nabo, maakde ok naaja taa nakj se deel dode do okden taad eyo. Gotn se Isa deekden do: «Gotse ki ara se, okki nakj kos la?» ⁴² Do naade ep edin kenj ken naade naanja naan se. ⁴³ Naande ki se sum bo, naan uun do.

⁴⁴ Ter Isa deekden do: «Kese bo taargen m'ing m'taadseno, kaad ken m'tingo te naase. Beki num, taargen *Ko Taar ken Raa edo Musa ki, jee taad taar teeco taar Raa ki ute Kaa Keem Raa taado rom ki se, utu 'kaan doobin ki paac.» ⁴⁵ Gotn se, naan dodden bide gen booy kokj metn taar maakj Kitap ki. ⁴⁶ Ter naan deekden daala do: «Taa naan se bo, Kitap taad do: *al-Masi se utu 'dabara do 'kooyo do daan bii k-motoge tu se, naan utu 'dur daan yoge

tu. ⁴⁷ Anum j'ade kupm meta Jeruzalem ki ə ə k'baa taadn metjil jeege tun do naan ki paac ute roma gen terl maakde do Raa ki taa Raa se aden tɔl *kusiŋdege. ⁴⁸ Ɔə naase se ɓo amki 'teɗn saadumge. ⁴⁹ Ɔə maam m'utu m'aseno kəl nakŋ ken Bubum taad ə utu aseno 'keɗ se. Bin num, naase se, iŋgki Jeruzalem ki ara bini aki kəŋ tɔəŋŋ ade kiin gətn Raa ki se.»

*Raa uun baan ute Isa maakŋ raa ki
(Mk 16.19-20; NJKN 1.4-12)*

⁵⁰ Gətn se Isa baande naatn kaam aak Betani ə ken naade jaay aan gətn ese se, naan uun jin raan ə ə əɗɗen ɓooro. ⁵¹ Ken naan utu əɗɗen kəɗɗ ɓooro sum ɓo, gətn se naan iik took ute naade cəkə ə Raa uun baansiŋ maakŋ raa ki.

⁵² Ken naade jaay ergo naaniŋ ki ə tɔəmiŋo aas se, naade iij-ɔk terl ɓaa Jeruzalem ki ute maak-raapo deŋa. ⁵³ Ɔə ɓii-raa, naade lee tɔə Raa daan ɓəər *Bee Raa ki.

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94